

Sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego w 2020 r.

Demographic situation of Wielkopolskie Voivodship in 2020

Sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego w 2020 r.

Demographic situation of Wielkopolskie Voivodship
in 2020

Opracowanie merytoryczne, graficzne i redakcyjne

Content-related works, graphics and editorial works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych – Dział Opracowań Zbiorczych
Statistics Office in Poznań, Wielkopolski Regional Research Centre – Division of Aggregate Studies

pod kierunkiem

supervised by

Ewy Kowalki

Zespół autorski

Editorial team

Agnieszka Bieniek, Ewa Filipczuk, Marta Kowalczyk, Katarzyna Piętań, Maciej Pilarski, Leszek Siwka, Ewelina Żelobowska

ISSN 2719-4108

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<https://poznan.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Poznaniu przekazuje Państwu trzecie wydanie, ukazującej się w cyklu rocznym w ramach serii wydawniczej Analizy statystyczne, publikacji „Sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego w 2020 r.". W zakresie konstrukcji oraz formy prezentacji tegoroczne wydanie nawiązuje do poprzedniej edycji.

Zasadniczą część opracowania stanowi komentarz analityczny, który obejmuje różnorodne zagadnienia populacyjne, takie jak stan ludności i jej rozmieszczenie na terytorium województwa, podstawowe struktury demograficzne, proces starzenia, ruch naturalny i migracje oraz aktywność demograficzna. Całość wzbogacono graficzną ilustracją w postaci map i wykresów prezentujących wybrane zjawiska i tendencje. Zestawienie najważniejszych danych demograficznych zamieszczono w części tabelarycznej w formacie Excel.

Uzupełnieniem tegorocznej edycji publikacji jest prezentacja danych z uwzględnieniem liczby zgonów według tygodni dla lat 2019 i 2020, która obrazuje niekorzystną sytuację w zakresie umieralności.

Bardziej szczegółowe informacje o stanie i strukturze ludności oraz o ruchu naturalnym i migracjach dostępne są na stronie internetowej GUS <http://stat.gov.pl> → Banki i bazy danych – między innymi w bazie Demografia, w Banku Danych Lokalnych oraz w ramach Platformy Analitycznej SWAiD – Dziedziny Bazy Wiedzy – Demografia.

Wyrażam nadzieję, że niniejsza publikacja stanowić będzie przydatne źródło informacji o sytuacji demograficznej mieszkańców województwa wielkopolskiego dla odbiorców zainteresowanych tą tematyką. Będziemy zobowiązani za wszelkie opinie i uwagi dotyczące tematyki i struktury opracowania, co pozwoli na lepsze dostosowanie kolejnych edycji do oczekiwań odbiorców.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, lipiec 2021 r.

Preface

The Statistical Office in Poznań presents the third edition of the annual “Demographic situation of Wielkopolskie Voivodship in 2020” in the series Statistical analyses. In terms of its scope, structure and form of presentation, the study continues the format of the previous edition.

The major part of the review consists of the analytical commentary which covers a variety of demographic issues such as the current population and its distribution in the voivodship, basic population structures, the aging process, vital statistics, migration and demographic dynamics. The study was enriched by maps and charts illustrating of the various phenomena and trends. A summary of the most important demographic data is provided in the tabular part of the study in Excel format.

A complement to this year’s edition is the presentation of data including the number of deaths by weeks for 2019 and 2020, which shows an detrimental situation in terms of mortality.

More detailed information on the population profile, vital statistics and migrations is available on the website of Statistics Poland <http://stat.gov.pl> → Banks and databases – in Demography database etc., in Local Data Bank, and within Analytical Platform SWAiD – Knowledge Databases – Demography.

I sincerely hope that the publication will be a useful source of information about the demographic situation residents of Wielkopolskie Voivodship for all interested in the subject matter. Any comments and suggestions concerning the thematic scope and structure of the review will be greatly appreciated and will help us improve future editions to meet the needs of our readers.

Director
of the Statistical Office
in Poznań

Jacek Kowalewski

Poznań, July 2021

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	10
Symbols	10
Skróty	10
Abbreviations	10
Synteza	11
Executive summary	13
Rozdział 1. Stan i struktura ludności	15
Chapter 1. Size and population structure	
1.1. Powierzchnia i podział terytorialny	15
1.1. Area and territorial division	
1.2. Stan ludności	16
1.2. Size of population	
1.3. Rozmieszczenie ludności	18
1.3. Population distribution	
1.4. Ludność według płci	22
1.4. Population by sex	
1.5. Ludność według ekonomicznych grup wieku	25
1.5. Population by economic age group	
1.6. Trwanie życia	29
1.6. Life expectancy	
1.7. Starzenie się ludności	30
1.7. Population ageing	
1.8. Typologia trójkąta Osanna	39
1.8. Typology Osanna's triangle	
Rozdział 2. Ruch naturalny ludności	42
Chapter 2. Vital statistics of population	
2.1. Małżeństwa	44
2.1. Marriages	
2.2. Separacje	47
2.2. Separations	
2.3. Rozwody	48
2.3. Divorces	
2.4. Urodzenia żywe	50
2.4. Live births	
2.5. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności	53
2.5. Female fertility rate and reproduction rates	
2.6. Umieralność	56
2.6. Mortality	
2.7. Zgony według przyczyn	59
2.7. Deaths by causes	

	Str. Page
2.8. Przyrost naturalny	60
2.8. Natural increase	
Rozdział 3. Migracje ludności	62
Chapter 3. Migration of population	
3.1. Migracje wewnętrzne na pobyt stały	65
3.1. Internal migration for permanent residence	
3.2. Migracje zagraniczne na pobyt stały	69
3.2. International migration for permanent residence	
3.3. Migracje na pobyt czasowy	70
3.3. Migration for temporary stay	
Rozdział 4. Aktywność demograficzna	71
Chapter 4. Demographic activity	
Uwagi metodologiczne	75
Methodological notes	78

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Powierzchnia i ludność w 2020 r.	15
Table 1. Area and population in 2020	
Tablica 2. Miasta i ludność w miastach w 2020 r.	20
Table 2. Towns and urban population in 2020	
Tablica 3. Gminy zamieszkałe przez ludność wiejską w 2020 r.	22
Table 3. Gminas and rural population in 2020	
Tablica 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2020 r.	25
Table 4. Population by economic age groups in 2020	
Tablica 5. Ludność według biologicznych grup wieku i mediana wieku w 2020 r.	31
Table 5. Population by biological age groups and median age in 2020	
Tablica 6. Podstawowe dane o ruchu naturalnym ludności w 2020 r.	42
Table 6. Major data on vital statistics of population in 2020	
Tablica 7. Nowożeńcy według płci, poprzedniego stanu cywilnego i wieku w 2020 r.	45
Table 7. Grooms and brides by sex, previous marital status and age in 2020	
Tablica 8. Separacje orzeczone w 2020 r.	47
Table 8. Separations in 2020	
Tablica 9. Rozwody w 2020 r.	49
Table 9. Divorces in 2020	
Tablica 10. Urodzenia żywe w 2020 r. według wieku i poziomu wykształcenia matki	52
Table 10. Live births by age and educational level of mother in 2020	
Tablica 11. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności w 2020 r.	54
Table 11. Female fertility and reproduction rates of population in 2020	
Tablica 12. Przyrost naturalny w 2020 r.	60
Table 12. Natural increase in 2020	
Tablica 13. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2020 r.	63
Table 13. Internal and international migration of population for permanent residence in 2020	

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Ludność w miastach i na wsi	16
Chart 1. Population in urban areas and rural areas	
Wykres 2. Różnica między liczbą kobiet a liczbą mężczyzn według wieku w 2020 r.	24
Chart 2. Difference between the number of females and the number of males by age in 2020	
Wykres 3. Ludność według płci i wieku w latach 2000, 2020 oraz prognoza na 2050	26
Chart 3. Population by sex and age in 2000, 2020 and 2050 projection	
Wykres 4. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	27
Chart 4. Non-working age population per 100 persons of working age	
Wykres 5. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku 0 lat	30
Chart 5. Life expectancy at 0 age	
Wykres 6. Mediana wieku ludności według płci	32
Chart 6. Median age of population by sex	
Wykres 7. Indeks starości	36
Chart 7. The old age index	
Wykres 8. Zróżnicowanie gmin pod względem udziału liczby dzieci w wieku 0–14 lat oraz osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w 2020 r.	37
Chart 8. The diversity of gminas in terms of the share of numer of children aged 0–14 years and persons aged 65 years and more in total population in 2020	
Wykres 9. Ruch naturalny na 1000 ludności	43
Chart 9. Vital statistics per 1000 population	
Wykres 10. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności	44
Chart 10. Marriages contracted per 1000 population	
Wykres 11. Mediana wieku nowożeńców	46
Chart 11. Median age of bridegrooms and brides	
Wykres 12. Separacje na 100 tys. ludności	48
Chart 12. Separations per 100 thousand population	
Wykres 13. Rozwody na 100 ludności	49
Chart 13. Divorces per 1000 population	
Wykres 14. Płodność kobiet – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat	54
Chart 14. Female fertility – live births per 1000 women aged 15–49 years	
Wykres 15. Współczynniki reprodukcji ludności	55
Chart 15. Reproduction rates of population	
Wykres 16. Zgony według tygodni	56
Chart 16. Deaths by weeks	
Wykres 17. Saldo migracji ludności	62
Chart 17. Net migration of population	
Wykres 18. Migracje zagraniczne na pobyt stały	69
Chart 18. International migration for permanent residence	
Wykres 19. Typologia demograficzna powiatów według metody Webba w latach 2015–2020	73
Chart 19. Demographic typology of powiats by Webb's method in 2015–2020	

Spis map

List of map

	Str. Page
Mapa 1. Ludność według powiatów i gmin w 2020 r.	17
Map 1. Population by powiats and gminas in 2020	
Mapa 2. Gęstość zaludnienia według powiatów i gmin w 2020 r.	19
Map 2. Population density by powiats and gminas in 2020	
Mapa 3. Wskaźnik urbanizacji według powiatów w 2020 r.	21
Map 3. Urbanization rate by powiats in 2020	
Mapa 4. Współczynnik feminizacji według powiatów i gmin w 2020 r.	23
Map 4. Femininity ratio by powiats and gminas in 2020	
Mapa 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym według powiatów i gmin w 2020 r.	28
Map 5. Non-working age population per 100 persons of working age by powiats and gminas in 2020	
Mapa 6. Mediana wieku ludności według płci i powiatów w 2020 r.	33
Map 6. Median age of population by sex and powiats in 2020	
Mapa 7. Mediana wieku ludności według miejsca zamieszkania i powiatów w 2020 r.	34
Map 7. Median age of population by place of residence and powiats in 2020	
Mapa 8. Współczynnik starości demograficznej według powiatów	35
Map 8. The rate of demographic ageing by powiats	
Mapa 9. Wskaźnik wsparcia osób najstarszych według powiatów	38
Map 9. Elderly support ratio by powiats	
Mapa 10. Klasyfikacja powiatów według ekonomicznych grup wieku w 2020 r.	40
Map 10. Classification of powiats by economic groups of age in 2020	
Mapa 11. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2020 r.	41
Map 11. Classification of gminas by economic groups of age in 2020	
Mapa 12. Urodzenia żywe na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.	51
Map 12. Live births per 1000 population by powiats and gminas in 2020	
Mapa 13. Zgony na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.	57
Map 13. Deaths per 1000 population by powiats and gminas in 2020	
Mapa 14. Przyrost naturalny na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.	61
Map 14. Natural increase per 1000 population by powiats and gminas in 2020	
Mapa 15. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.	64
Map 15. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population by powiats and gminas in 2020	
Mapa 16. Napływ migrantów z innych województw do województwa wielkopolskiego na pobyt stały według płci w 2020 r.	66
Map 16. Inflow of migrants from other voivodships to Wielkopolskie Voivodship for permanent residence by sex in 2020	
Mapa 17. Odpływ migrantów z województwa wielkopolskiego do innych województw na pobyt stały według płci w 2020 r.	67
Map 17. Outflow of migrants from Wielkopolskie Voivodship to other voivodships for permanent residence by sex in 2020	
Mapa 18. Wskaźnik atrakcyjności migracyjnej według powiatów w 2020 r.	68
Map 18. Migration attractiveness index by powiats in 2020	
Mapa 19. Typologia demograficzna gmin i powiatów według metody Webba w latach 2015–2020	74
Map 19. Demographic typology of gminas and powiats by Webb's method in 2015–2020	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures to represent the decimal point

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
p.proc. pp	punkt procentowy percentage point
dok. cont.	dokończenie continued
r.	rok
tabl.	tablica table
np. e.g.	na przykład for example
poz.	pozycja
nr (Nr) No.	numer number
ust.	ustęp
Dz. U.	Dziennik Ustaw
z późn. zm.	z późniejszymi zmianami
NSP	Narodowy Spis Ludności i Mieszkań
PESEL	Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności Universal Electronic System for Registration of the Population
GUS	Główny Urząd Statystyczny
USC	Urząd Stanu Cywilnego

Synteza

Pandemia koronawirusa wpłynęła w istotny sposób na przebieg zjawisk demograficznych w 2020 r. Liczba ludności zmniejszyła się po raz pierwszy od 1999 r. Ubytek w liczbie ludności był spowodowany przede wszystkim ujemnym przyrostem naturalnym. Liczba urodzeń była niższa od liczby zgonów o ponad 4 tys. Warto nadmienić, że w okresie ostatnich 20 lat współczynnik przyrostu naturalnego pozostawał dodatni. Na tę sytuację największy wpływ miała najwyższa od kilkudziesięciu lat liczba zgonów (40,0 tys.). Przekroczyła ona o ponad 8 tys. średnioroczną wartość notowaną w latach 1999–2019 (31,8 tys.), a współczynnik natężenia zgonów osiągnął najwyższą wartość z tego okresu.

W końcu 2020 r. w województwie wielkopolskim mieszkało 3496,5 tys. osób, co stanowiło 9,1% ludności Polski. Pod względem liczebności populacji wielkopolskie zajmowało 3. miejsce w kraju, po mazowieckim i śląskim. Na 1 km² powierzchni województwa przypadało przeciętnie 117 osób (wobec 122 osób w Polsce).

Roczny ubytek liczby ludności województwa wielkopolskiego w 2020 r. wyniósł 2,3 tys. osób, tj. 0,1%. W tym czasie liczba ludności w miastach obniżyła się o 12,1 tys. (o 0,6%), podczas gdy liczba mieszkańców wsi zwiększyła się o 9,8 tys. (o 0,6%). Spadek liczby ludności dotyczył 133 spośród 226 gmin regionu.

Nie uległa zmianie struktura ludności według płci, kobiety nadal stanowią większą część mieszkańców województwa (51,4%), a współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) pozostaje na niezmienionym poziomie (106) od lat, przy czym w miastach wynosił on 110, a na wsi – 100, co wskazuje na równowagę płci na obszarach wiejskich.

W województwie wielkopolskim, podobnie jak w całej Polsce, postępuje proces starzenia się ludności. Od roku 2010 współczynnik starości demograficznej zwiększył się o 5,5 p.proc., w tym w ostatnim roku o 0,5 p.proc., osiągając w końcu 2020 r. 17,3% (w kraju wzrost o 5,1 p.proc. do 18,6%). Mediana wieku przesunęła się o prawie 4 lata do 40,5 lat, z tego w 2020 r. o blisko pół roku, ale była niższa niż średnio w kraju (41,7 lat). Indeks starości, czyli relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków zwiększyła się od 2010 r. o 31 do 104 osób (zbiorowość osób starszych była większa niż dzieci już w 2019 r.). Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w 2020 r. wyniósł 10, co oznacza, że na 100 osób w wieku 50–64 lata przypadało 10 osób w wieku 85 lat i więcej (wzrost o 4 osoby w porównaniu z 2010 r.).

W wyniku zmian w strukturze wieku ludności, wzrasta wartość współczynnika obciążenia demograficznego, tj. liczby osób w wieku nieprodukcyjnym liczonych na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2020 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 67,5 osób w wieku nieprodukcyjnym wobec 66,3 przed rokiem. Od 2010 r. wskaźnik obciążenia zwiększył się o ponad 13 osób.

Analizując proces starzenia się mieszkańców województwa wielkopolskiego na niższym poziomie podziału terytorialnego przy użyciu typologii trójkąta Osanna uwzględniającej strukturę ekonomicznych grup wieku, można stwierdzić, że znaczny obszar regionu cechuje młodość demograficzna.

W 2020 r. w województwie zarejestrowano 14,0 tys. nowych małżeństw, tj. o 20,2% mniej niż w 2019 r. W przeliczeniu na 1000 ludności liczba zawartych małżeństw wyniosła 4,00 (wobec 5,03 przed rokiem). Ponadto orzeczono 4,1 tys. rozwodów (o 29,3% mniej) i 46 separacji (o 49,5% mniej). Istotne spadki w liczbie zawieranych małżeństw oraz orzeczonych rozwodów i separacji wynikają m.in. z ograniczeń i restrykcji wdrożonych pod koniec marca 2020 r. w związku z COVID-19, w tym obostrzeń sanitarnych (np. dotyczących organizacji ślubów i wesel) oraz ograniczonej działalności sądów, a tym samym odwoływania spraw rozwodowych i o separacje.

Niekorzystna sytuacja w zakresie umieralności wraz z bardzo niskim poziomem urodzeń w 2020 r. przyczyniły się do rekordowo niskiego poziomu przyrostu naturalnego. Po raz pierwszy od momentu powstania województwa wielkopolskiego w obecnym kształcie odnotowano ujemny przyrost naturalny. Wskaźnik w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł -1,18 wobec +0,92 w 2019 r. (w kraju -3,18 wobec

-0,91). W miastach spadek pogłębił się z -0,31 do -2,50, podczas gdy na obszarach wiejskich miernik pozostał dodatni, obniżając się jednak z +2,37 do +0,37.

Współczynnik płodności kobiet (liczba urodzeń żywych na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat) w 2020 r. wyniósł 43,43 (wobec 45,09 rok wcześniej), co plasowało województwo wielkopolskie na 3. miejscu w kraju (średnio 39,92). Największy poziom wskaźnika płodności kobiet odnotowano w grupie wieku 25–29 lat (107,70).

Wielkopolskie jest województwem o stosunkowo dużym natężeniu migracji wewnętrznej, a liczba osób przemieszczających się (przybywających i wyjeżdżających łącznie) należy do największych w Polsce, po województwie mazowieckim. Utrzymuje się przewaga napływu migracyjnego nad odpływem, a saldo migracji stałej, liczone na 1000 ludności, jest tu ciągle dodatnie (w 2020 r. +0,50 wobec +0,42 przed rokiem). Z analizy wskaźnika efektywności migracji wynika, że najbardziej atrakcyjnymi terenami do zamieszkania okazały się powiaty: poznański, leszczyński i średzki. W wielkopolskim zachowane jest także niewielkie dodatnie saldo migracji zagranicznych na pobyt stały. W przeliczeniu na 1000 ludności wskaźnik ten w 2020 r. wyniósł +0,08 wobec +0,07 przed rokiem.

Zgodnie z klasyfikacją Webba, biorącą pod uwagę relację przyrostu naturalnego i salda migracji stałej, w 2020 r. wielkopolskie po raz pierwszy od 1999 r. znalazło się w grupie województw określonych jako nieaktywne demograficznie. Spadek liczby ludności był tu konsekwencją ujemnego przyrostu naturalnego przewyższającego przyrost migracyjny. Do województw zaludniających się nadal należały małopolskie, mazowieckie i pomorskie.

Executive summary

The coronavirus pandemic had a significant impact on the course of demographic phenomena in 2020. The population decreased for the first time since 1999. The decline in population was mainly due to negative natural increase rate. The number of live births was lower than the number of deaths by over 4 thousand. It is worth mentioning that over the last 20 years natural increase indicator remained positive. This situation was most influenced by the highest number of deaths in several decades (40.0 thousand). Their number exceeded by over 8 thousand. the annual average value recorded in the years 1999–2019 (31.8 thousand), and the death rate reached the highest value in this period.

At the end of 2020 the number of people living in Wielkopolskie Voivodship was 3496.5 thousand, accounting for 9.1% of the population of Poland, which makes it the third most populous voivodship in the country, behind Mazowieckie and Śląskie. The average population density per 1 km² was 117 persons (compared to 122 persons for Poland).

The annual population decrease in the voivodship in 2020 was 2.3 thousand, i.e. 0.1%. During that time the urban population declined by 12.1 thousand, i.e. 0.6%, while the rural population grew by 9.8 thousand, i.e. 0.6%. Population decline was recorded in 133 out of 226 gminas of the voivodship.

There was no change in the population structure in terms of sex, with women still slightly outnumbering men (51.4%). While the feminization coefficient (the number of women per 100 men) has remained at the same level (106) for a number of years, in 2020 it was 110 in towns and 100 in rural areas, which indicates a balanced sex ratio.

Like the rest of Poland, Wielkopolskie Voivodship is experiencing population aging. Since 2010, the share of population aged 65 and over has increased by 5.5 percentage points, by 0.5 pp in 2020 alone, reaching 17.3% (for Poland the increase was 5.1 pp to 18.6%). The median age has increased by more than 4 years to 40.5 years, by nearly six months in 2020, but still over a year lower than the national average (41.7 years). Since 2010 the old age index, i.e. the generational relation between grandparents and grandchildren, increased by 31 to 104 people (already in 2019 the number of elderly people exceeded the number of children). The intergenerational support ratio was 10, which means that for 100 people aged 50–64 there were 10 people aged 85 and more (an increase by 4 compared to 2010).

Changes in the population structure have caused a rise in the total dependency ratio, which is the ratio of now-working age dependents to 100 people of working age. In 2020 this ratio was equal to 67.5, compared to 66.3 one year earlier. Since 2010, the total dependency ratio has increased by more than 13 persons.

Analyzing the aging process of the population in the Wielkopolskie Voivodship at the lower level of the territorial division using the Osann's triangle typology which takes into account the structure of economic age groups, it can be concluded that a significant area of the region is characterized as the type of demographic youth.

14.0 thousand new marriages were registered in Wielkopolskie in 2020, which is 20.2% fewer than in 2019. The crude marriage rate (per 1000 population) was 4.00 (compared to 5.03 a year earlier). In 2020, courts granted 4.1 thousand decrees of divorce (decline by 29.3%) and 46 decrees of separation (decline by 49.5%). The significant decrease in the number of marriages, divorces and separations was a result from, among others, limitations and restrictions implemented at the end of March 2020 due to COVID-19, including sanitary restrictions (e.g. regarding the organization of weddings) and the limited activity of courts, and thus the cancellation of divorce and separation cases.

The unfavorable mortality situation along with the very low number of live births in 2020 contributed to a record low rate of natural increase (RNI). For the first time since the establishment of the Wielkopolskie Voivodship in its present shape, a negative RNI was recorded. The indicator per 1000 population amounted to -1.18 compared to +0.92 in 2019 (in Poland -3.18 compared to -0.91). In urban areas, the

decline deepened from -0.31 to -2.50, while in rural areas it remained positive despite a decline from +2.37 to +0.37.

The fertility rate (the number of live birth per 1000 women aged 15–49) in 2020 was 43.43 (compared to 45.09 a year earlier), the third highest in Poland (39.92 on average). The highest age specific fertility rate was observed in the group of women aged 25–29 (107.70).

Wielkopolskie is a voivodship with a relatively high rate of internal migration, where the number of migrants (incoming and outgoing combined) is one of the highest in Poland, following Mazowieckie Voivodship. Incoming migration flows continued to exceed outgoing flows and the permanent net migration per 1000 population remained positive (+0.50 in 2020 compared to +0.42 in 2019). The analysis of the migration efficiency index shows that the following powiats: Poznański, Leszczyński and Średzki turned out to be the most attractive areas to live in. There was also a slight positive permanent net migration of foreigners per 1000: +0.08 in 2020 compared to +0.07 one year earlier.

According to Webb's classification, taking into account the ratio of population growth to the balance of permanent migration, in 2020 Wielkopolskie, for the first time since 1999, was included in the group of voivodships defined as demographically inactive. The decrease in the number of population was a consequence of the negative natural increase exceeding positive net migration. Malopolskie, Mazowieckie and Pomorskie are still the voivodships defined as populating ones.

Rozdział 1

Chapter 1

Stan i struktura ludności

Size and population structure

1.1. Powierzchnia i podział terytorialny

1.1. Area and territorial division

Województwo wielkopolskie, położone w środkowo-zachodniej części Polski, zajmuje obszar 29826 km², stanowiący 9,5% powierzchni kraju. Zgodnie z Klasyfikacją Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), wielkopolskie wraz z województwami lubuskim i zachodniopomorskim tworzy makroregion północno-zachodni. W 2020 r. struktura administracyjna województwa wielkopolskiego obejmowała 31 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 226 gmin, z tego 19 miejskich, 94 miejsko-wiejskie i 113 wiejskich. Sieć osadniczą województwa tworzyło 113 miast i 5458 miejscowości wiejskich.

**Tablica 1. Powierzchnia i ludność w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 1. Area and population in 2020
As of 31 December

Województwa Voivodships	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population		Lokata według Ranking position by	
		ogółem total	na 1 km ² per 1 km ²	powierzchni w km ² area in km ²	ludności population
Dolnośląskie	19947	2891321	145	7	5
Kujawsko-pomorskie	17971	2061942	115	10	10
Lubelskie	25123	2095258	83	3	9
Lubuskie	13988	1007145	72	13	15
Łódzkie	18219	2437970	134	9	6
Małopolskie	15183	3410441	225	12	4
Mazowieckie	35559	5425028	153	1	1
Opolskie	9412	976774	104	16	16
Podkarpackie	17846	2121229	119	11	8
Podlaskie	20187	1173286	58	6	14
Pomorskie	18323	2346671	128	8	7
Śląskie	12333	4492330	364	14	2
Świętokrzyskie	11710	1224626	105	15	13
Warmińsko-mazurskie	24173	1416495	59	4	12
Wielkopolskie	29826	3496450	117	2	3
Zachodniopomorskie	22905	1688047	74	5	11

Pod względem powierzchni wielkopolskie zajmuje 2. miejsce w kraju za mazowieckim, a biorąc pod uwagę gęstość zaludnienia (117 osób na 1 km², przy średniej w kraju 122 osoby), pozycjonowane jest w środkowej części listy województw (8. lokata). Województwem o największym zagęszczeniu ludności było śląskie (364 osoby na 1 km²), a najmniej zaludnione pozostają podlaskie (58) i warmińsko-mazurskie (59).

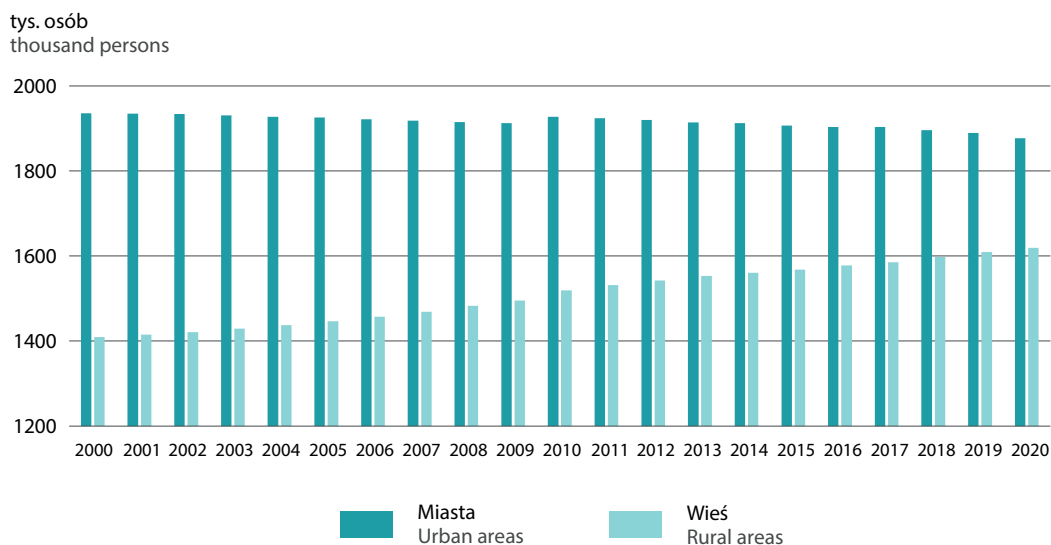
1.2. Stan ludności

1.2. Size of population

Według stanu w końcu 2020 r., w województwie wielkopolskim mieszkało 3496,5 tys. osób, co stanowiło 9,1% ludności Polski i lokowało wielkopolskie na 3. miejscu w kraju po mazowieckim (14,2%) i śląskim (11,7%). Do największych pod względem liczby mieszkańców powiatów w wielkopolskim należał Poznań (532,0 tys. osób) i powiat poznański (406,6 tys. osób). Najmniejszą liczbę ludności odnotowano w powiecie międzychodzkiem (36,6 tys. osób) oraz chodzieskim (46,8 tys. osób).

Wykres 1. Ludność w miastach i na wsi
Stan w dniu 31 grudnia

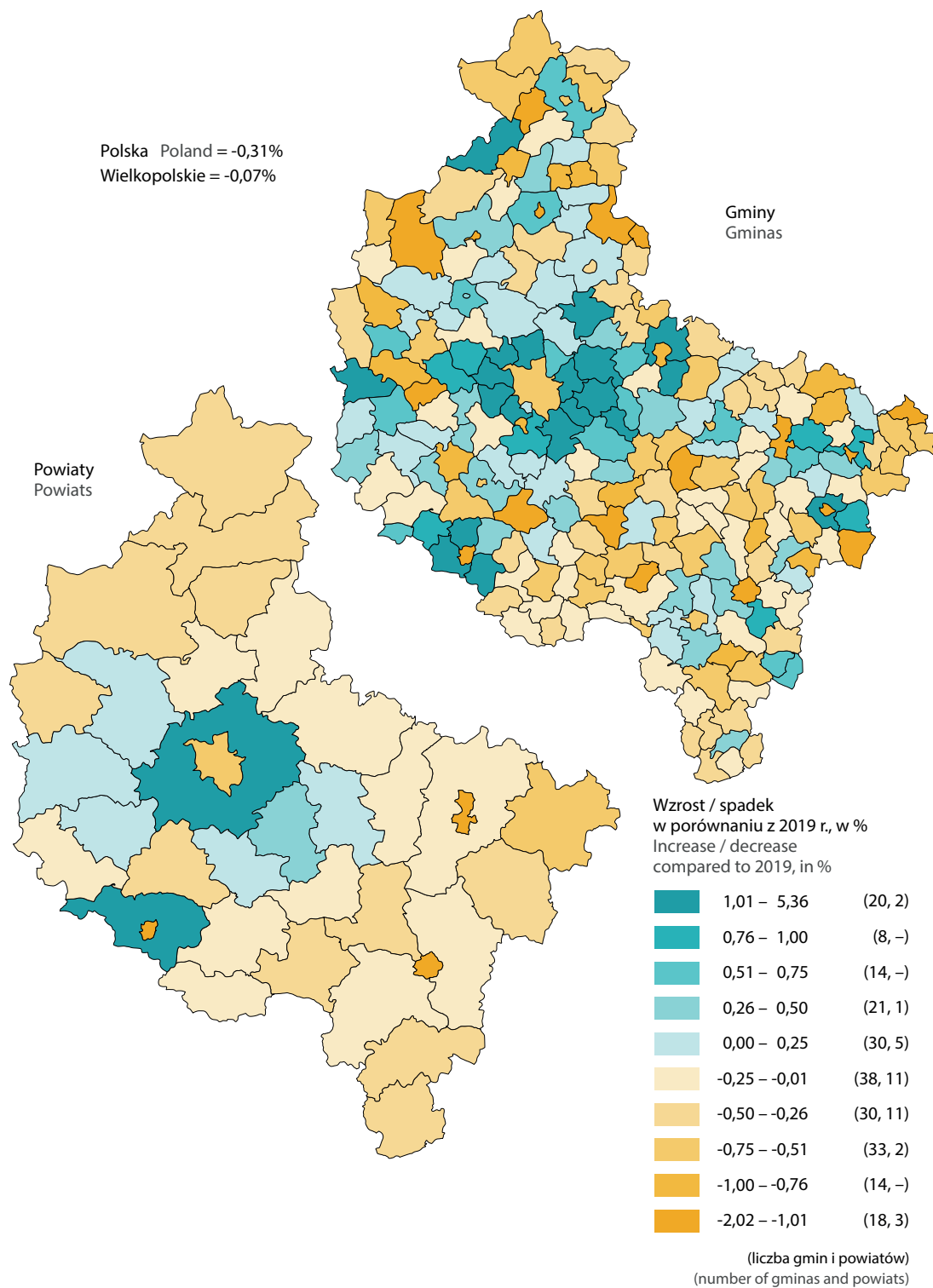
Chart 1. Population in urban areas and rural areas
As of 31 December

W 2020 r. sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego, podobnie jak kraju, kształtowała się pod wpływem epidemii COVID-19. Według wstępnych szacunków liczba ludności zmniejszyła się po raz pierwszy od 1999 r., tj. od daty utworzenia w wyniku reformy administracyjnej województwa w obecnym kształcie. O ile w 2019 r. wielkopolskie było jednym z czterech województw (obok pomorskiego, mazowieckiego i małopolskiego), w którym w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano przyrost ludności, to w 2020 r. znalazło się w grupie województw depopulacyjnych (niewielki wzrost utrzymał się jedynie w pomorskim i mazowieckim). W ciągu roku liczba mieszkańców regionu obniżyła się o 2,3 tys., tj. o 0,1%. Szybciej niż przeciętnie w województwie zmniejszała się liczba ludności miejskiej. Spadek w tej grupie wyniósł 0,6% (o 12,1 tys. osób), podczas gdy liczba mieszkańców wsi wzrosła w tym czasie o 0,6% (o 9,8 tys.). Na wsi liczba kobiet zwiększyła się nieco bardziej niż mężczyzn (odpowiednio o 0,7% i 0,5%), natomiast w miastach spadek wyniósł odpowiednio 0,6% i 0,7%.

**Mapa 1. Ludność według powiatów i gmin w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 1. Population by powiats and gminas in 2020
As of 31 December

W porównaniu z 2019 r. największy ubytek liczby ludności obserwowano w miastach na prawach powiatu: Koninie (o 1,3% wobec spadku o 0,8% rok wcześniej), Kaliszu (o 1,1% wobec o 0,7%) i Lesznie (o 1,0% wobec o 0,7%). Liczba zaludniających się powiatów obniżyła się w tym czasie z 12 do 8. Najbardziej zwiększyła się liczba mieszkańców w powiatu poznańskiego (o 1,8%) i leszczyńskiego (o 1,2%), jednak przyrost ludności był mniejszy niż obserwowany przed rokiem (odpowiednio 2,3% i 1,3%).

Populacja w dużych ośrodkach miejskich maleje również z powodu migracji ludności do okolicznych gmin. Najbardziej ten proces jest widoczny w podpoznańskich gminach, w których przyrost mieszkańców wyniósł m.in.: 1,2 tys. osób (4,2%) w Dopiewie, 1,1 tys. (3,8%) w Kórniku, 0,9 tys. (2,8%) w Komornikach, 0,8 tys. (3,0%) w Tarnowie Podgórnym oraz 0,7 tys. w Rokietnicy i Swarzędzu (odpowiednio 3,7% i 1,3%), przy ubytku w Poznaniu o 2,8 tys. osób (o 0,5%).

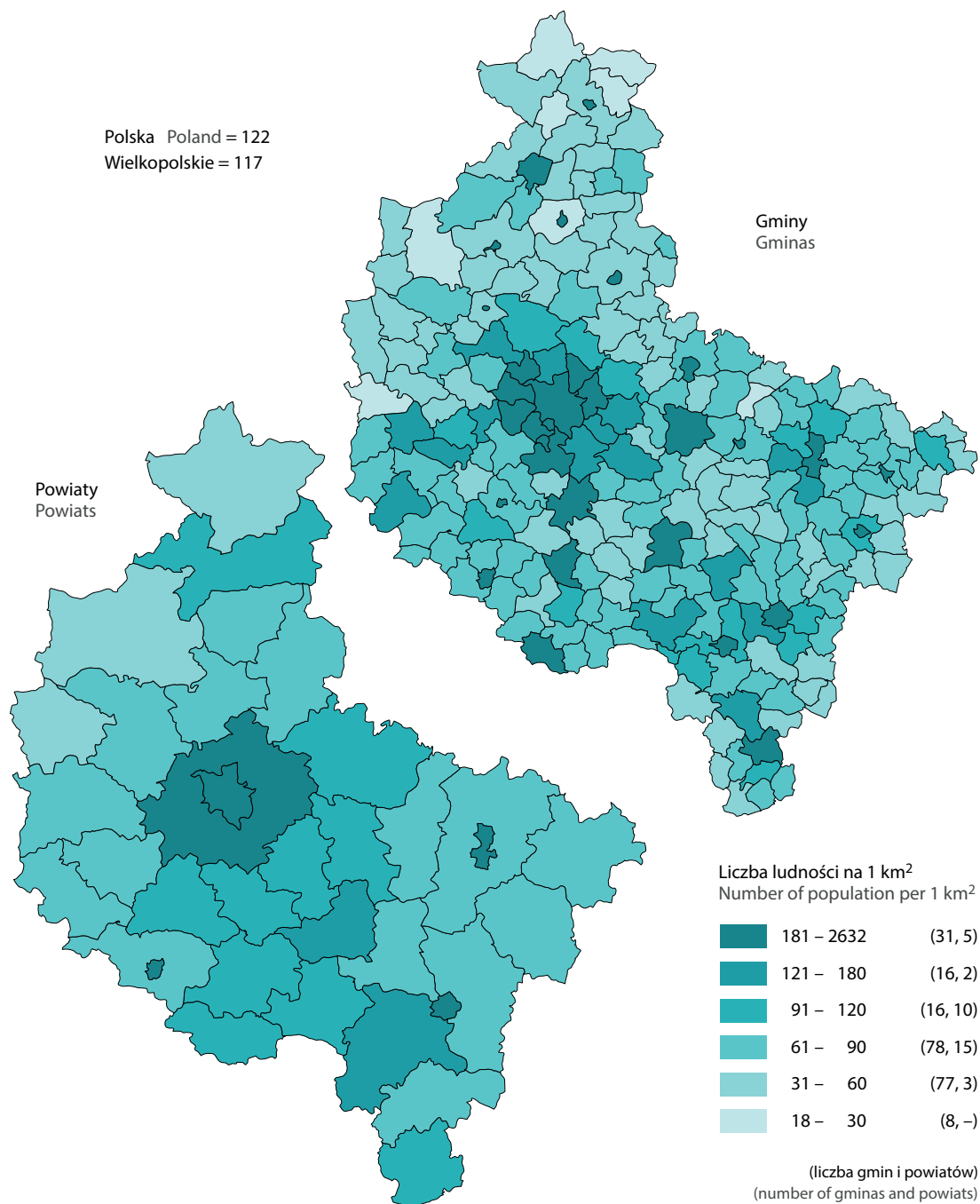
1.3. Rozmieszczenie ludności

1.3. Population distribution

Najmniej zaludnione są powiaty północno-zachodniej części województwa, charakteryzujące się niskim stopniem zurbanizowania, a tym samym znaczną dekoncentracją ludności, co wynika z występowania w tej części regionu rozległych terenów leśnych. W 2020 r. najniższy poziom wskaźnika odnotowano w powiatach: złotowskim (42 osoby na 1 km²), czarnkowsko-trzcianeckim (48) i międzychodzkiem (50). Najślabiej zaludnionymi gminami były: Miedzichowo w powiecie nowotomyskim (18 osób na 1 km²), Tarnówka, Okonek i Lipka w powiecie złotowskim (odpowiednio 22, 26 i 29), a także gmina miejsko-wiejska Wieleń w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (28) oraz wiejska Chodzież (29). W ujęciu powiatowym największą gęstością zaludnienia charakteryzują się miasta na prawach powiatu. W 2020 r. w Poznaniu na 1 km² powierzchni przypadało przeciętnie 2031 osób, w Lesznie wskaźnik zaludnienia wyniósł 1973 osoby na 1 km², w Kaliszu – 1428, a w Koninie – 881. Wśród pozostałych powiatów najbardziej zaludnione były: poznański (214 osób na 1 km²), ostrowski (139), jarociński (122) i gnieźnieński (116). Wśród gmin (pomijając gminy miejskie) były to przede wszystkim jednostki administracyjne z powiatu poznańskiego: Swarzędz (513 osób na 1 km²), Komorniki (474), Czerwonak (337), Tarnowo Podgórne (284) i Dopiewo (272). W wielkopolskich miastach gęstość zaludnienia wynosiła przeciętnie 1214 osób na 1 km². Większą gęstością zaludnienia charakteryzowało się 46 spośród 113 miast, a w 6 z nich wskaźnik przekraczał 2500 osób na 1 km². Do takich najgęściej zaludnionych miast należały: Swarzędz (3628 osób na 1 km²), Nowe Skalmierzyce (3003), a także Nowy Tomyśl (2754), Wolsztyn (2690), Kościan (2632) i Rawicz (2586).

**Mapa 2. Gęstość zaludnienia według powiatów i gmin w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 2. Population density by powiats and gminas in 2020
As of 31 December

W ciągu roku największe zmiany gęstości zaludnienia w ujęciu powiatowym zaobserwowano w Lesznie, gdzie liczba osób na 1 km² obniżyła się o 20 oraz w Kaliszu (o 16 mniej), Koninie (o 12 mniej) i Poznaniu (o 11 mniej). Obserwowany wzrost zaludnienia w przeliczeniu na 1 km² był wolniejszy. Wskaźnik najbardziej zwiększył się w powiecie poznańskim (średnio o 4 osoby). Również w przekroju gminnym największy przyrost zaludnienia odnotowano w gminach tego powiatu: w Komornikach (o 13 osób na 1 km² więcej niż w 2019 r.), w Dopiewie (o 12 osób), w Rokietnicy (o 9 osób), Tarnowie Podgórnym (o 8 osób), Swarzędzu (o 7 osób) oraz Kleszczewie, Kórniku i Luboniu (po 6 osób). Natomiast największy spadek zarejestrowano w gminach miejskich: Koło (o 32 osoby na 1 km² mniej niż przed rokiem), Turek (o 24 osoby), Chodzież (o 20 osób), Kościan (o 18 osób) oraz Gniezno (o 16 osób).

Współczynnik urbanizacji

Udział liczby ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności wyrażony w %.

Pomimo systematycznego spadku współczynnika urbanizacji od 2001 r., w wielkopolskim nadal przeważała ludność zamieszkała w miastach. W końcu 2020 r. było to 1877,3 tys. osób, tj. o 12,1 tys. mniej niż przed rokiem. Odsetek ludności miejskiej wyniósł 53,7% i był o 6,2 p.proc. niższy niż przeciętnie w kraju. Porównując wartości wskaźnika z notowanymi w 2019 r. można zauważyć stosunkowo niewielkie zmiany (spadek o 0,3 p.proc.), ale w odniesieniu do 2000 r. różnice są już znaczące (spadek o 4,2 p.proc.).

Ponad 40% ludności miejskiej województwa (40,8%) koncentrowało się w 4 miastach na prawach powiatu, a stosunkowo duży udział miały również miasta w powiatach: poznańskim (7,2% ogółu ludności miejskiej), gnieźnieńskim (4,7%), pilskim (4,6%) i ostrowskim (4,4%). Poza miastami na prawach powiatu, ludność miejska przeważała w powiatach: pilskim, gdzie współczynnik urbanizacji kształtował się na poziomie 64,1%, gnieźnieńskim (60,8%), krotoszyńskim (59,3%), śremskim (54,4%), chodzieskim (54,3%), wrzesińskim (53,2%) i ostrowskim (51,8%). W powiecie złotowskim ludność miejska wciąż stanowiła prawie połowę mieszkańców (49,8%). Najbardziej „wiejski” charakter miały natomiast powiaty kaliski i leszczyński, gdzie współczynnik urbanizacji wyniósł odpowiednio 6,1% i 9,2%.

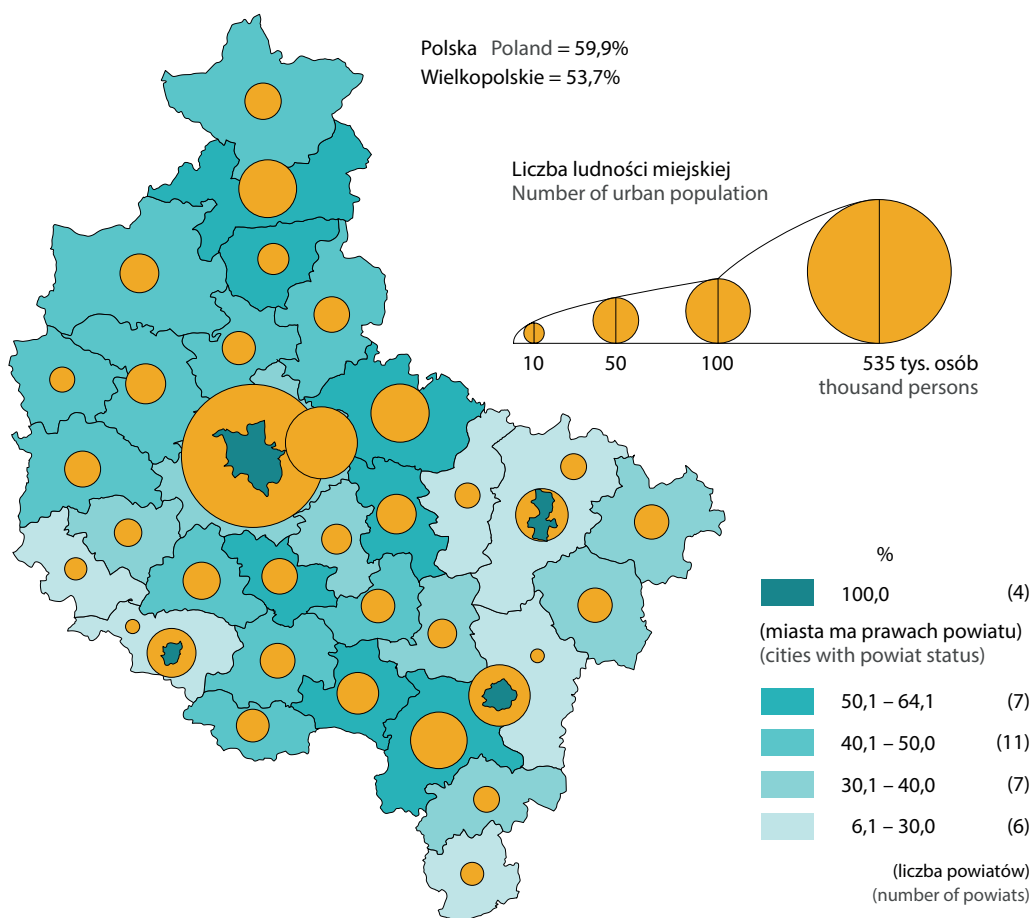
**Tablica 2. Miasta i ludność w miastach w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 2. Towns and urban population in 2020
As of 31 December

Grupy miast według liczby ludności Groups of towns by number of population	Miasta Towns	Ludność w miastach Urban population	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w % ogółu ludności in % of total population
Ogółem Total	113	1877319	53,7
Poniżej 2000 Below	13	22242	0,6
2000– 4999	42	136784	3,9
5000– 9999	20	143850	4,1
10000– 19999	18	258313	7,4
20000– 49999	13	337926	9,7
50000– 99999	6	446156	12,8
100000 i więcej and more	1	532048	15,2

**Mapa 3. Współczynnik urbanizacji według powiatów w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 3. Urbanization rate by powiats in 2020
As of 31 December

Na poziomie powiatów współczynnik urbanizacji wykazuje w większości z nich tendencję spadkową. W porównaniu z 2019 r. odsetek ludności miejskiej obniżył się w 25 spośród 31 powiatów ziemskich (przed rokiem w 22), przy czym najgłębszy spadek notowano w powiatach: poznańskim (o 0,6 p.proc.), kościańskim i śremskim (po 0,5 p.proc.) oraz gnieźnieńskim, kolskim i tureckim (po 0,4 p.proc.). Udział ludności miejskiej wzrósł w 5 powiatach: jarocińskim (o 0,2 p.proc.), a także gostyńskim, grodziskim, średzkim i wrzesińskim (po 0,1 p.proc.). W powiecie leszczyńskim wskaźnik urbanizacji pozostał na poziomie sprzed roku.

Miasta liczące poniżej 10 tys. mieszkańców stanowiły 66,4% całości obszarów miejskich województwa wielkopolskiego. W 2020 r. skupiały one, podobnie jak przed rokiem, 16,1% ogółu ludności miejskiej. Ponad jedna trzecia ogółu ludności miejskiej zamieszkuje dwa największe miasta regionu, czyli Poznań i Kalisz. Poznań samodzielnie koncentrował 28,3% mieszkańców miast i 15,2% ogółu ludności województwa. W 2020 r. Kalisz stracił status miasta liczącego 100 tys. i więcej mieszkańców. W ciągu roku liczba ludności obniżyła się tam o 1,1 tys. osób i wyniosła 99,1 tys. osób (tj. 5,3% ludności miejskiej i 2,8% ogółu mieszkańców regionu).

Tablica 3. Gminy zamieszkałe przez ludność wiejską w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 3. Gminas and rural population in 2020 As of 31 December

Grupy gmin według liczby ludności Groups of gminas by number of population	Gminy ^a Gminas ^a	Ludność na wsi Rural population	
		w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w % ogółu ludności in % of total population
Ogółem Total	207	1619131	46,3
Poniżej 5000 Below	54	211803	6,1
5000–6999	65	390023	11,2
7000–9999	49	413188	11,8
10000 i więcej and more	39	604117	17,3

a Wiejskie i miejsko-wiejskie.
a Rural and urban-rural areas.

Obszary wiejskie w wielkopolskim (113 gmin wiejskich i wiejskie części 94 gmin miejsko-wiejskich) w 2020 r. zamieszkiwało 46,3% ludności regionu. W ciągu roku udział ludności wiejskiej zwiększył się o 0,3 p.proc., przy średnim wzroście liczby mieszkańców wsi o 0,6%. Zwiększyła się liczba gmin największych, czyli liczących 10 tys. więcej mieszkańców (z 37 do 39). Koncentrowała się w nich ponad jedna trzecia wszystkich mieszkańców wsi (37,3%, tj. o 1,5 p.proc. więcej niż w 2019 r.). W 2020 r. 5 na 6 gmin, w których obserwowano największy wzrost liczby ludności wiejskiej, były skupione wokół Poznania, tj. Kleszczewo (o 5,4%), część wiejska gminy Kórnik i Swarzędz (po 4,8%), Dopiewo (o 4,2%) oraz Rokietnica (o 3,7%). Jest to proces tzw. „rozlewania się miasta” (eksuburbanizacji), co oznacza, że tereny wiejskie otaczające miasto stają się zurbanizowanymi obszarami, chociaż nadal, w sensie administracyjnym, pozostają wsiami. Udział ludności gmin liczących od 7,0 do 10,0 tys. mieszkańców wyniósł 25,5% ogółu populacji na wsi wobec 26,8% w 2019 r., przy spadku liczby gmin z 51 do 49. Największy spadek liczby ludności odnotowano w obszarze wiejskim gmin Krzywiń (o 1,5%), Wyrzysk i Krobia (po 1,1%). Odsetek ludności wiejskiej w gminach liczących poniżej 7 tys. mieszkańców obniżył o 0,2 p.proc. do 37,2%, przy niezmienionej liczbie gmin (119). Największy spadek liczebności populacji zaobserwowano w obszarze wiejskim gminy Jaraczewo (o 1,6%), natomiast największy wzrost – Czempień (o 6,3%).

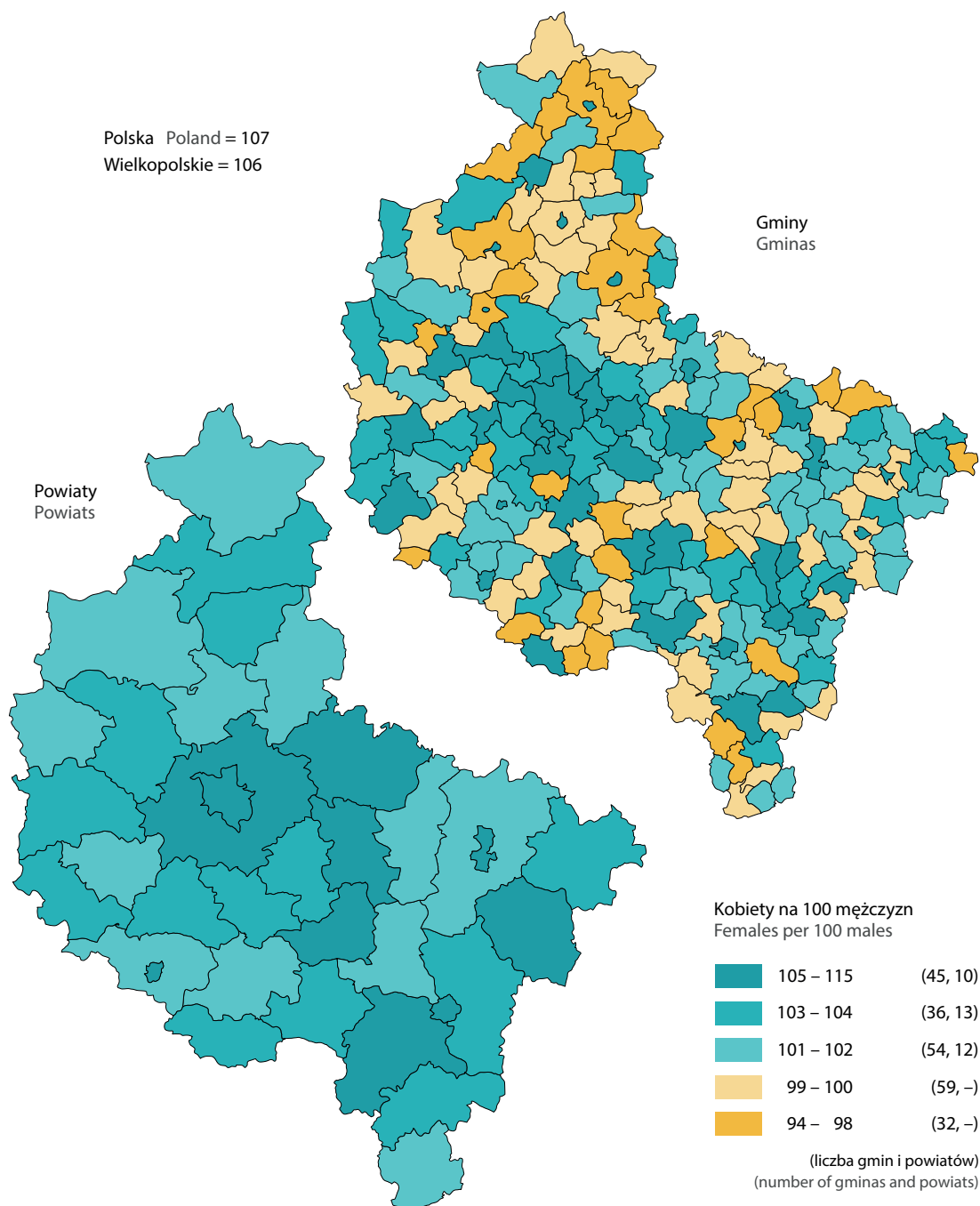
1.4. Ludność według płci

1.4. Population by sex

W końcu 2020 r. populacja kobiet liczyła 1796,0 tys. osób i była o 95,6 tys. większa od populacji mężczyzn. Podobnie jak w latach wcześniejszych kobiety stanowiły nieco ponad 51% ogółu ludności województwa wielkopolskiego. W porównaniu z 2019 r. liczba kobiet zmniejszyła się w mniejszym stopniu niż mężczyzn (odpowiednio o 0,6 tys. i 1,7 tys. osób). W miastach obserwowano ubytek liczebności populacji kobiet o 6,1 tys. osób (wobec spadku o 6,0 tys. w grupie mężczyzn). Podczas gdy na terenach wiejskich odnotowano wzrost, który w przypadku kobiet wyniósł 5,5 tys. osób, a wśród mężczyzn – 4,3 tys. osób.

**Mapa 4. Współczynnik feminizacji według powiatów i gmin w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 4. Femininity ratio by powiats and gminas in 2020
As of 31 December

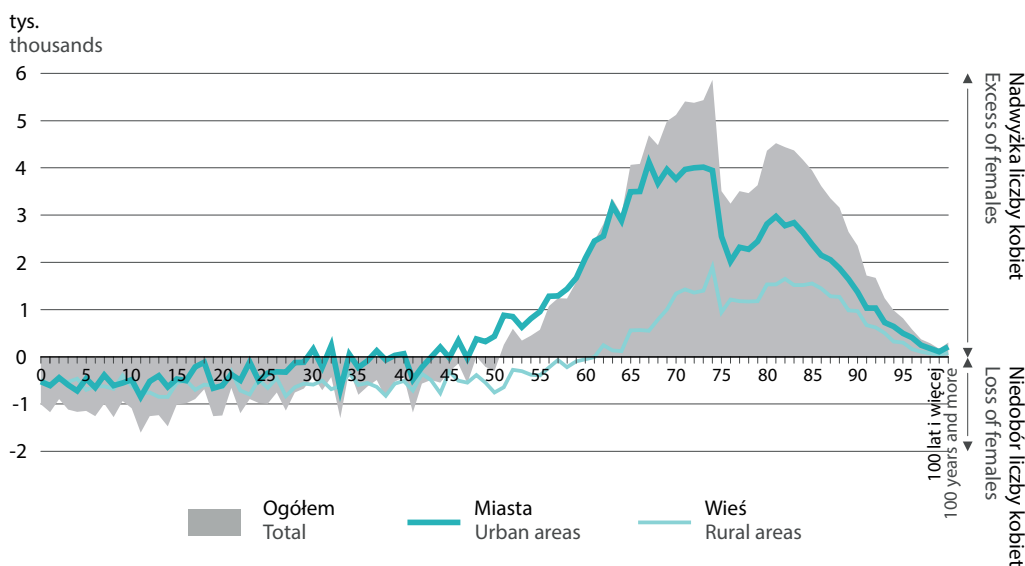
Podobnie jak w przypadku udziału kobiet w strukturze ludności, nie zmienił się istotnie poziom współczynnika feminizacji. W latach 2014–2019 wskaźnik pozostawał na poziomie 105,5, natomiast w 2020 r. wzrósł do 105,6. W miastach przewaga liczebna kobiet była większa – na 100 mężczyzn przypadało przeciętnie 110,3 kobiet, podczas gdy na wsi utrzymywał się stan bliski równowadze płci (100,5 kobiet na 100 mężczyzn). Największe wartości współczynnika feminizacji osiąga w miastach na prawach powiatu. W 2020 r. w Kaliszu na 100 mężczyzn przypadało 114,7 kobiet, w Poznaniu – 114,2, w Koninie – 112,0, a w Lesznie – 109,3. Najbardziej wyrównane pod względem proporcji płci były powiaty słupecki i leszczyński, gdzie na 100 mężczyzn przypadało odpowiednio po 100,6 i 100,8 kobiet.

W przekroju gmin największą przewagą liczebną kobiet obserwowano w gminach miejskich. Wyłączając z tej grupy miasta na prawach powiatu, współczynnik feminizacji wyniósł tam przeciętnie 109,6, a jego poziom przekroczyło sześć gmin: Koło (112,7), Turek (112,6), Puszczykowo (111,5), Chodzież (110,5), Luboń (110,0) i Ostrów Wielkopolski (109,8). Wyjątek w tej grupie stanowiła gmina Sulmierzyce w powiecie krotoszyńskim, w której liczba kobiet jest mniejsza niż mężczyzn (wskaźnik 98,8). W gminach miejsko-wiejskich na 100 mężczyzn przypadało przeciętnie 103,3 kobiet. Najwyższą wartość wskaźnika feminizacji przyjął w gminach: Rawicz (107,2), Września i Jarocin (po 107,1) oraz Stawiszyn (107,0). Wśród 23 gmin, w których odnotowano przewagę mężczyzn, największy poziom wskaźnika maskulinizacji obserwowano w gminach Łobżenica w powiecie pilskim (105,6) i Gołańcz w wągrowieckim (103,8). W gminach wiejskich obserwuje się stan najbliższy równowadze płci (średnio 101,1 kobiet na 100 mężczyzn). Największą przewagą liczebną miały mieszkanki gminy Tarnowo Podgórne w poznańskim (107,0) i Lisków w powiecie kaliskim (106,1), podczas gdy mężczyźni w największym stopniu przeważali w gminie Tarnówka w powiecie złotowskim oraz Pakosław w rawickim – wskaźnik maskulinizacji wynosił tam odpowiednio 106,9 i 104,8.

Wykres 2. Różnica między liczbą kobiet a liczbą mężczyzn według wieku w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 2. Difference between the number of females and the number of males by age in 2020
As of 31 December

Niezależnie od miejsca zamieszkania, przewaga liczebna jednej płci nad drugą zmienia się wraz z wiekiem. W 2020 r., w kolejnych rocznikach nieprzerwanie aż do 47 roku życia włącznie, więcej było mężczyzn niż kobiet, a współczynnik feminizacji dla całego przedziału 0–47 lat wyniósł 96,2. Na wsi przewaga liczebna mężczyzn utrzymywała się dłużej niż w mieście. Była ona widoczna do 60 roku życia, podczas gdy w mieście bezwzględna przewaga występowała tylko do 29 roku życia, w kolejnych rocznikach (między 30 a 47 rokiem życia) obserwowano wahania wskaźników, a od 48 roku życia notuje się stałą przewagę kobiet. W przedziale 0–60 lat na 100 mężczyzn na wsi przypadało średnio 95,2 kobiet,

natomiast w mieście współczynnik feminizacji w tej grupie wieku wyniósł 99,9. W wyniku nadumieralności mężczyzn w najstarszych grupach wieku obserwuje się zdecydowaną dominację liczebną kobiet. W przedziale 65 lat i więcej w 2020 r. na 100 mężczyzn przypadało 148 kobiet, a w grupie 80 lat i więcej przewaga kobiet była ponad dwukrotna.

1.5. Ludności według ekonomicznych grup wieku

1.5. Population by economic age group

W strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku widoczny jest postępujący z roku na rok powolny proces starzenia się populacji województwa wielkopolskiego. Podobnie jak w kraju, obserwowany jest tu systematyczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. W 2020 r. liczebność tej grupy wieku zwiększyła się o 12,5 tys. osób, tj. o 1,7%. Mimo że odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ciągu roku wzrósł o 0,4 p.proc. do 20,8%, nadal był jednym z najniższych udziałów w kraju (ex aequo z województwem podkarpackim, a za małopolskim – 20,7%). Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym zwiększyła się o 2,7 tys. osób, tj. o 0,4%. Udział tej zbiorowości ukształtował się na poziomie 19,5% (o 0,1 p.proc. wyżej niż przed rokiem). Pod tym względem wielkopolskie znalazło się na 2. pozycji w kraju za pomorskim (19,8%). Zmniejszyła się natomiast liczba ludności w wieku produkcyjnym (o 17,4 tys. osób, tj. o 0,8%), a jej odsetek obniżył się o 0,4 p.proc. do 59,7%, co uplasowało wielkopolskie w środku stawki województw (8. miejsce).

Tablica 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

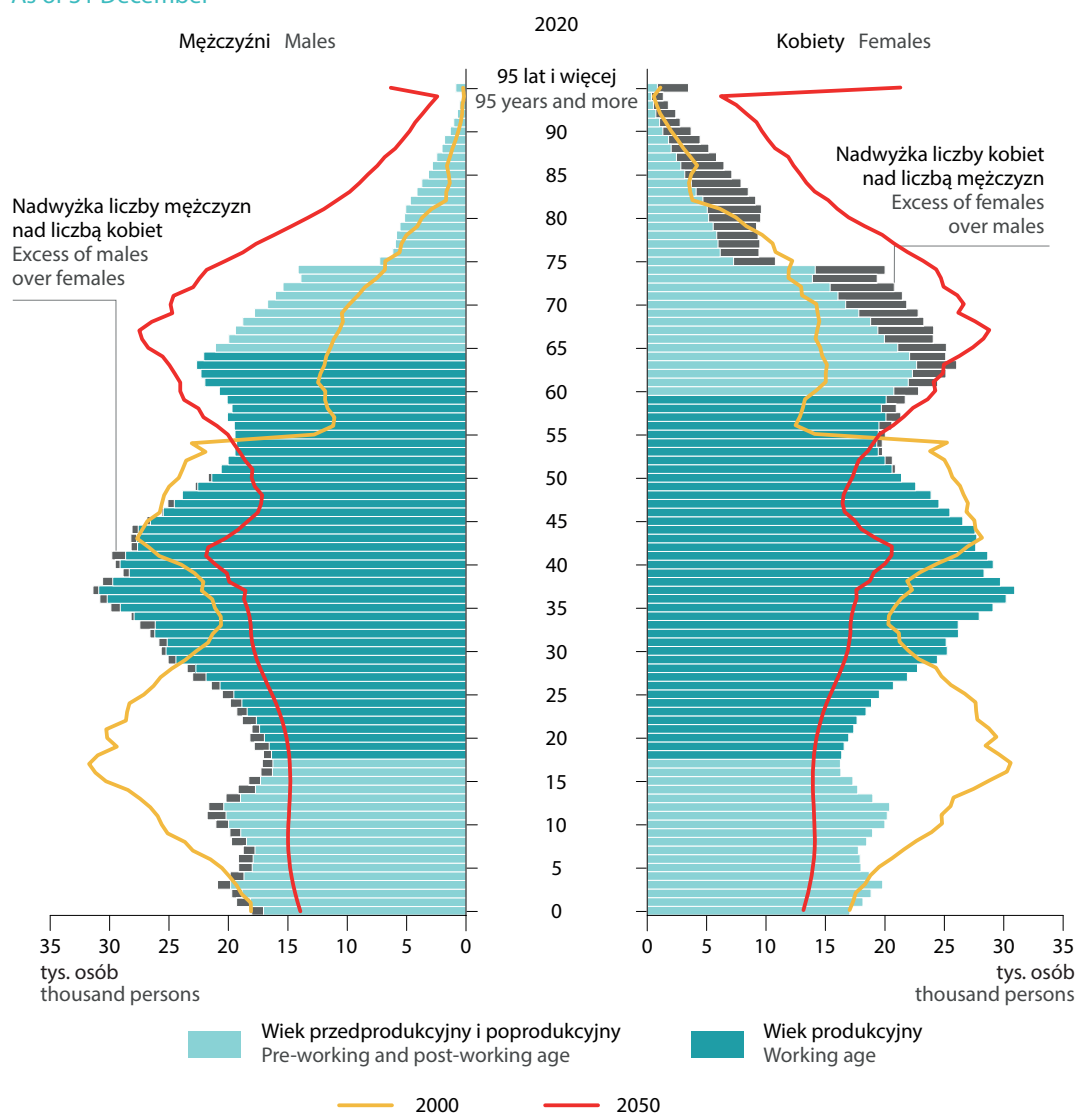
Table 4. Population by economic age groups in 2020
As of 31 December

Wiek Age	Ogółem Grand total			Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females		
Ogółem Total	3496450	1700403	1796047	1877319	1619131
w wieku: of age:					
Przedprodukcyjnym Pre-working	681826	351023	330803	336513	345313
Produkcyjnym Working	2087026	1105605	981421	1094466	992560
mobilnym mobility	1322911	671676	651235	687018	635893
niemobilnym non-mobility	764115	433929	330186	407448	356667
Poprodukcyjnym Post-working	727598	243775	483823	446340	281258

Dla ludności w wieku produkcyjnym można dodatkowo zastosować podział na osoby w wieku produkcyjnym mobilnym oraz niemobilnym. W porównaniu z 2019 r. populacja w wieku mobilnym zmniejszyła się o 1,5%, natomiast liczba ludności w wieku niemobilnym wzrosła o 0,4%. W rezultacie udział osób w wieku mobilnym w ludności ogółem zmniejszył się o 0,6 p.proc. do 37,8%, a odsetek ludności w wieku niemobilnym wzrósł o 0,1 p.proc. do 21,9%. Biorąc pod uwagę udział ludności w wieku produkcyjnym mobilnym, wielkopolskie zajęło 3. lokatę w kraju (ex aequo z warmińsko-mazurskim) za województwem podkarpackim (38,5%) i małopolskim (38,2%), a jednocześnie charakteryzowało się 3. najniższym odsetkiem osób w wieku niemobilnym za mazowieckim (21,5%) i pomorskim (21,6%).

Wykres 3. Ludność według płci i wieku w latach 2000, 2020 oraz prognoza na 2050 Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3. Population by sex and age in 2000, 2020 and 2050 projection
As of 31 December

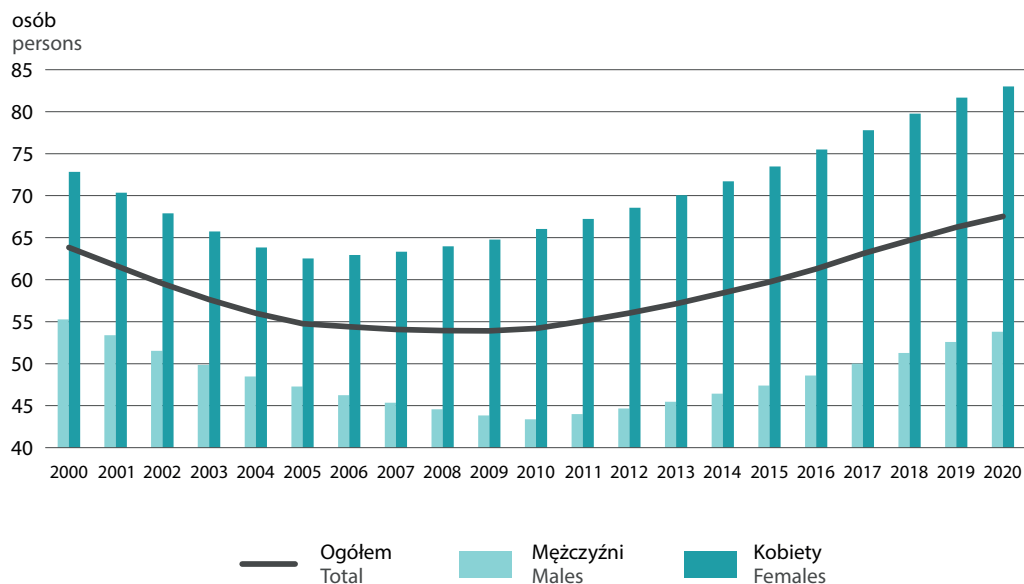

W strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku widoczne są różnice zależne od miejsca zamieszkania. W 2020 r. udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w miastach był niższy niż na wsi (odpowiednio 17,9% i 58,3% wobec 21,3% i 61,3%). Odmienna sytuacja dotyczyła ludności w wieku poprodukcyjnym – udział tej grupy osób w miastach był wyższy niż przeciętnie na wsi (23,8% wobec 17,4%). W ujęciu powiatowym największy udział ludności w wieku produkcyjnym w 2020 r. odnotowano w konińskim (62,6%; w porównaniu z 2019 r. spadek o 0,3 p.proc.), złotowskim (61,3%; spadek o 0,4 p.proc.) i kaliskim (61,1%; spadek o 0,3 p.proc.). Pozytywnie wyróżniały się powiaty poznański, leszczyński i grodziski, w których udział ludności wieku przedprodukcyjnym był największy, a jednocześnie odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym okazał się najniższy. Diametralnie różna była sytuacja w miastach na prawach powiatu: w Koninie, Kaliszu i Poznaniu, gdzie udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym był najniższy w województwie, a odsetek osób w wieku poprodukcyjnym – najwyższy.

Efektom zmian w strukturze ekonomicznych grup wieku jest obserwowany od 2010 r. coroczny wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. W 2020 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 67,5 osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym), tj. o 1,2 więcej niż w 2019 r. Szybsze tempo wzrostu dotyczyło przede wszystkim grupy wieku poprodukcyjnego, ponieważ cząstkowy współczynnik obciążenia liczony tylko dla tego wieku zwiększył się o 0,9 do 34,9 osób, podczas gdy wskaźnik obciążenia osobami w wieku przedprodukcyjnym wzrósł o 0,4 do 32,7.

**Wykres 4. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 4. Non-working age population per 100 persons of working age
As of 31 December

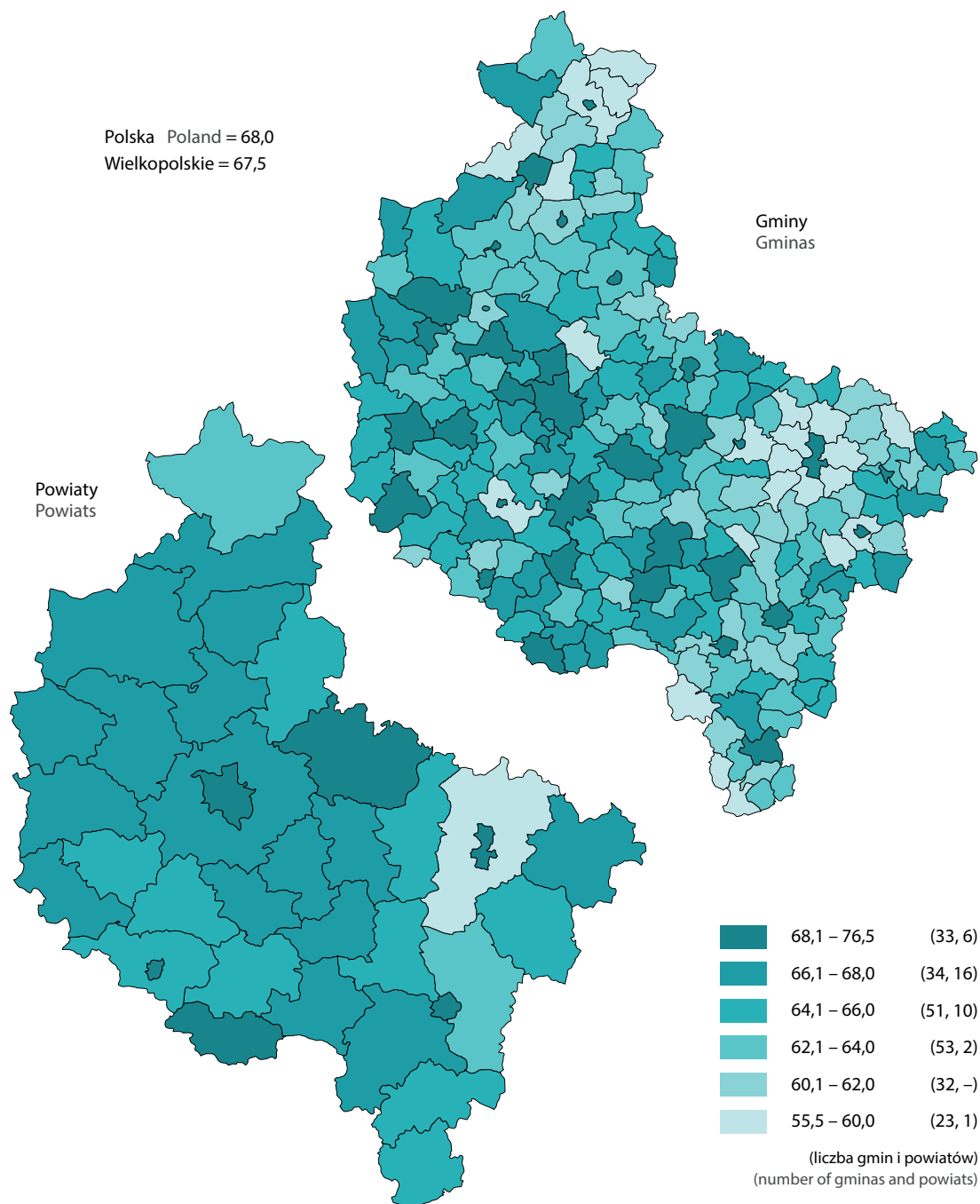

W relacji liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym rozpatrywanej według płci obserwuje się istotne różnice. Dla kobiet współczynnik obciążenia demograficznego wyniósł 83,0, podczas gdy dla mężczyzn wskaźnik ukształtował się na wyraźnie niższym poziomie (53,8). Tempo wzrostu miernika dla obu płci jest jednak zbliżone (w porównaniu z 2019 r. wzrost o odpowiednio 1,3 i 1,2). Zróżnicowanie współczynnika zaobserwowano także pod względem miejsca zamieszkania. Od 2013 r. to w miastach notuje się wyższe wartości współczynnika obciążenia demograficznego. W 2020 r. w miastach na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 71,5 osób w wieku nieprodukcyjnym, natomiast na wsi – 63,1. W porównaniu z 2019 r. wskaźnik zwiększył się bardziej na terenach miejskich (o 1,7 wobec o 0,9 na wsi).

Mapa 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym według powiatów i gmin w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 5. Non-working age population per 100 persons of working age by powiats and gminas in 2020
As of 31 December

Współczynnik obciążenia demograficznego najmniejszą wartość przyjął w powiecie konińskim, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 59,6 osób w wieku nieprodukcyjnym. Niski poziom współczynnika odnotowano również w powiatach złotowskim (63,1 osób) i kaliskim (63,7). Najwyższe

wartości wskaźnik osiągnął w miastach na prawach powiatu: Kaliszu (75,7), Poznaniu (73,8), Lesznie (73,3) i Koninie (72,9). W miastach na prawach powiatu na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadały prawie 74 osoby w wieku nieprodukcyjnym, przy czym były to przede wszystkim osoby w wieku poprodukcyjnym (ponad 44 osoby na 100 w wieku produkcyjnym). Obciążenie głównie osobami starszymi przeważało jeszcze w 18 powiatach (nie licząc miast na prawach powiatu; w 2019 r. w 16), w tym w największym stopniu w kolskim, ostrowskim i pilskim. W rezultacie na poziomie województwa współczynnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym był wyższy od współczynnika obciążenia demograficznego ludnością w wieku przedprodukcyjnym (34,9 wobec 32,7). W 12 powiatach cząstkowe współczynniki dla wieku poprodukcyjnego były niższe od liczonych dla wieku przedprodukcyjnego, co nadal oznacza liczebną przewagę osób, które dopiero będą wchodzić na rynek pracy, nad tymi, którzy rynek ten już opuścili. W najkorzystniejszej sytuacji były powiaty poznański i leszczyński, w których obciążenie osobami młodymi wyniosło odpowiednio 38,5 i 36,0, podczas gdy osobami w wieku poprodukcyjnym – 27,6 i 28,4.

Wskaźnik potencjalnego wsparcia

Liczba osób w wieku 15–64 lata przypadająca na 100 osób w wieku 65 lat i więcej.

Innym miernikiem obciążenia ekonomicznego jest wskaźnik potencjalnego wsparcia, który w 2020 r. wyniósł 383 osoby (o 14 mniej niż przed rokiem). Jego wartość oznacza, że hipotetycznie na 100 osób będących już poza rynkiem pracy przypadały 383 osoby pozostające na nim. W kraju poziom tego wskaźnika był nieco niższy (355 osób, tj. o 13 mniej niż w 2019 r.). Wartość wyższą niż w wielkopolskim zanotowano w dwóch województwach – warmińsko-mazurskim (392 osoby, spadek w ciągu roku o 18) oraz podkarpackim (389 osób, spadek o 12). Najniższy wskaźnik potencjalnego wsparcia odnotowano w łódzkim, gdzie ukształtował się na poziomie 314 osób (spadek o 12).

Uwzględniając podział terytorialny można zaobserwować, że najmniej korzystna sytuacja w zakresie potencjalnego wsparcia występowała w miastach na prawach powiatu. Jednocześnie, najwyższy poziom tego miernika notowano w 3 z 4 okalających je powiatów. Wskaźnik potencjalnego wsparcia najwyższe wartości osiągnął w powiecie poznańskim – 493 osoby (o 18 mniej niż w 2019 r.), leszczyńskim – 480 (o 12 mniej), grodziskim – 471 (o 17 mniej) oraz konińskim – 461 (o 13 mniej), a najniższe w Koninie, gdzie wyniósł 284 osoby (o 12 mniej niż przed rokiem), Kaliszu – 287 (o 10 mniej), Poznaniu – 294 (o 11 mniej) i Lesznie – 316 (o 17 mniej).

1.6. Trwanie życia

1.6. Life expectancy

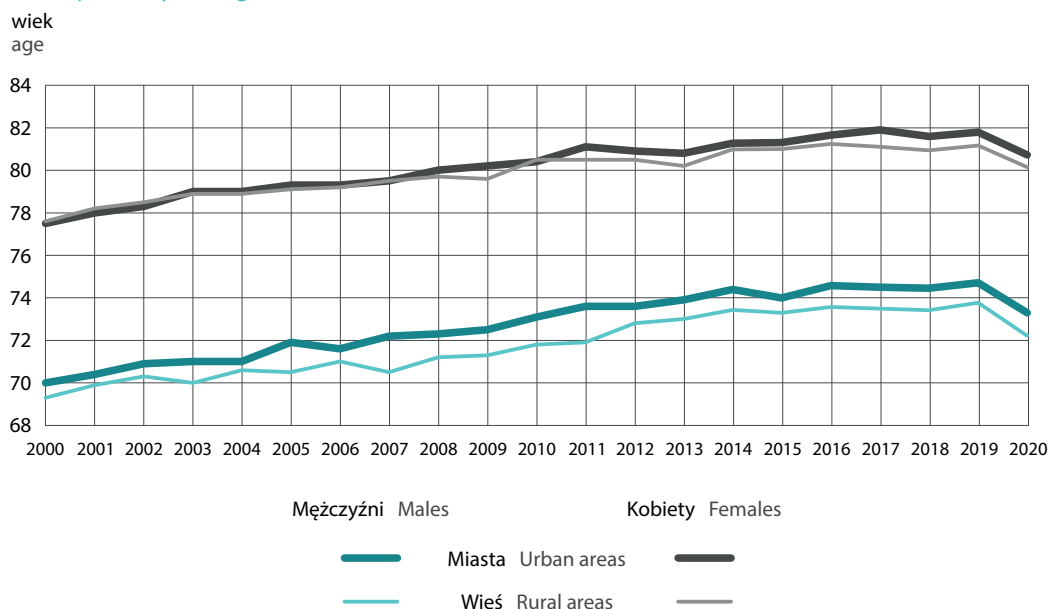
Poprawa kondycji zdrowotnej społeczeństwa poprzez rozwój nowoczesnych metod leczenia oraz wzrost świadomości w zakresie sposobu żywienia i aktywności fizycznej ludności spowodowało wzrost długości życia mieszkańców województwa wielkopolskiego. Jednocześnie nadal utrzymuje się duża różnica między przeciętnym dalszym trwaniem życia mężczyzn i kobiet. W latach 2000–2020 przeciętne trwanie życia mężczyzn wydłużyło się o 3,1, a kobiet o 3,0 lata. W ciągu tego okresu dysproporcja między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn, wynikająca z wyższej umieralności mężczyzn, zmniejszyła się nieznacznie z 7,8 do 7,7 lat (wobec 7,2 w 2019 r.).

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

W województwie wielkopolskim w 2020 r. średnia długość życia mężczyzn wynosiła 72,8 lat, natomiast kobiet 80,5. W porównaniu z rokiem poprzednim, trwanie życia uległo skróceniu odpowiednio o 1,5 i 1,0 rok. Na wyraźny spadek przeciętnego dalszego trwania życia w stosunku do 2019 r. miała wpływ m.in. nadumieralność na skutek pandemii COVID-19. Mężczyźni w wielkopolskim żyli nieco dłużej niż przeciętnie w kraju (o 0,2 roku), natomiast kobiety – krócej (o 0,2). W miastach żyje się przeciętnie dłużej

niż na obszarach wiejskich. Przeciętne trwanie życia mężczyzn w miastach było o 1,1 roku dłuższe niż na wsi, a kobiet średnio o 0,6 roku dłuższe.

Wykres 5. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku 0 lat
Chart 5. Life expectancy at 0 age

Długość trwania życia wykazuje również zróżnicowanie w przekroju subregionalnym. W 2020 r. podregionem o najdłuższym przeciętnym trwaniu życia był Poznań, zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio 74,8 i 81,6 lat). W porównaniu ze średnimi parametrami dla wielkopolskiego, oznaczało to dłuższe życie o 2 lata dla mężczyzn, a w przypadku kobiet – o nieco ponad rok. Mężczyźni najkrócej żyli w podregionie kaliskim (71,8 lat), a kobiety w leszczyńskim (79,8). Rozpiętość między najwyższym i najniższym wskaźnikiem wśród podregionów dla mężczyzn wyniosła 3 lata, a dla kobiet 1,8 lat.

1.7. Starzenie się ludności

1.7. Population ageing

Starzenie się ludności jest procesem złożonym, na który wpływ ma szereg czynników m.in. zamożność społeczeństwa, poziom opieki społecznej i ochrony zdrowia czy polityka społeczna państwa. Zjawisko starzenia się należy rozpatrywać nie tylko w wymiarze demograficznym, ale ma ono także silny wpływ na procesy ekonomiczne oraz społeczne. W ciągu ostatnich dekad zwiększyła się intensywność tego zjawiska, co znalazło potwierdzenie m.in. we wzroście mediany wieku, współczynnika starości demograficznej, a także indeksu starości.

Tablica 5. Ludność według biologicznych grup wieku i mediana wieku w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 5. Population by biological age groups and median age in 2020 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total			Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females		
Ludność ogółem Total population	3496450	1700403	1796047	1877319	1619131
0–14 lat years	579289	298333	280956	286556	292733
15–64	2313126	1158295	1154831	1217481	1095645
65 lat i więcej years and more	604035	243775	360260	373282	230753
w tym 85 lat i więcej in which 85 years and more	61545	17042	44503	38503	23042
Mediana wieku Median age	40,5	39,0	42,0	42,2	38,5

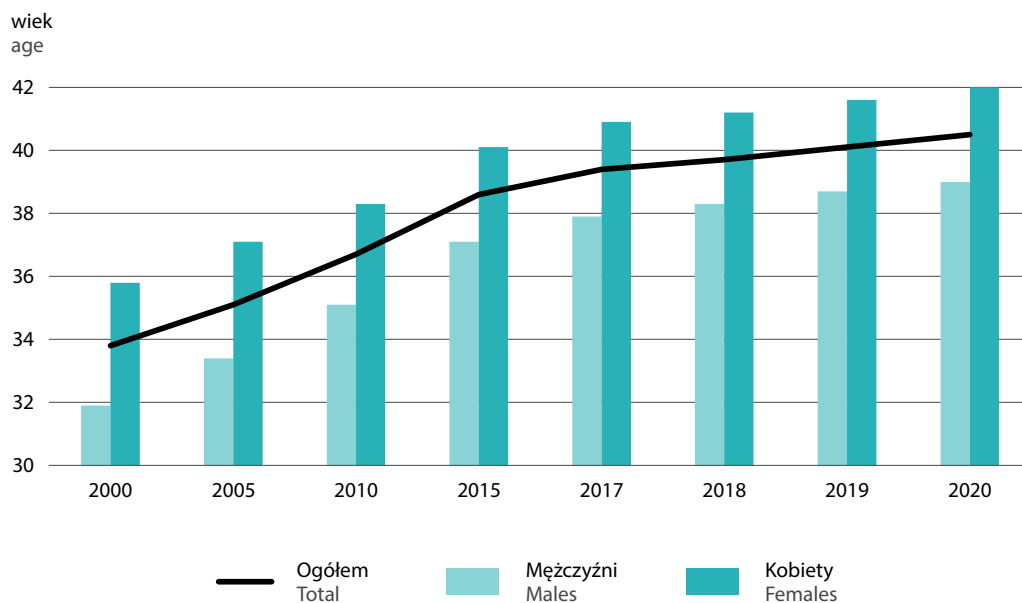
Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, której połowa ludności jeszcze nie przekroczyła, a druga połowa już osiągnęła.

O postępach procesu starzenia informuje systematyczny wzrost mediany wieku. W ciągu roku w województwie wielkopolskim wiek środkowy przesunął się z 40,1 w 2019 r. do 40,5 lat w 2020 r. (w kraju z 41,3 do 41,7). Młodszy niż w wielkopolskim byli tylko mieszkańcy województwa pomorskiego, gdzie wiek środkowy przyjął wartość 40,3 lat (wobec 40,0 lat w 2019 r.) i małopolskiego – 40,4 lat (wobec 40,0 lat rok wcześniej), natomiast przeciętnie najstarszymi mieszkańcami charakteryzowało się opolskie, gdzie mediana wieku wyniosła 43,4 lat (wobec 43,1 lat).

Kobiety są starsze od mężczyzn – mediana wieku kobiet wzrosła z 41,6 w 2019 r. do 42,0 lat w 2020 r., podczas gdy wiek środkowy mężczyzn przesunął się z 38,7 do 39,0 lat. Wyższa mediana wieku charakteryzuje też ludność miejską; w 2020 r. wskaźnik ten wyniósł 42,2 lat wobec 38,5 na wsi (w 2019 r. 41,8 wobec 38,1).

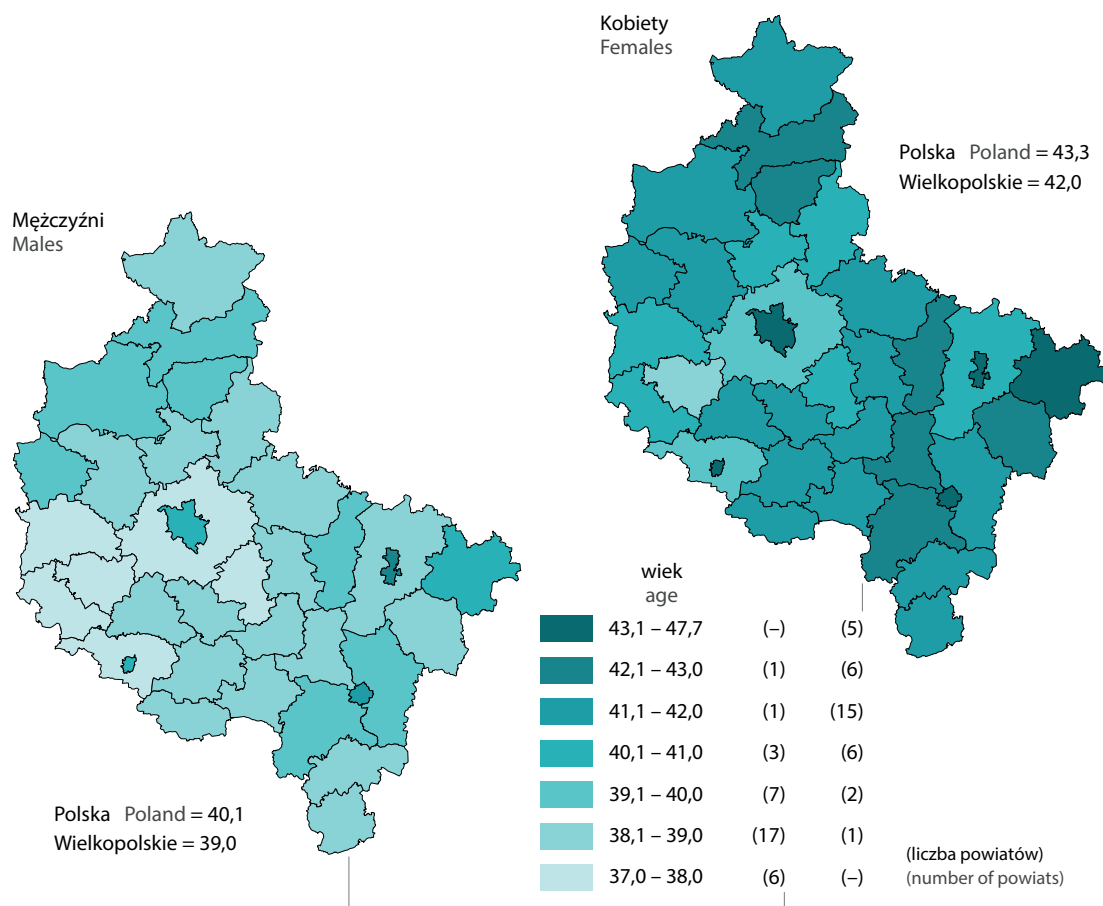
**Wykres 6. Mediana wieku ludności według płci
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 6. Median age of population by sex
As of 31 December

**Mapa 6. Mediana wieku ludności według płci i powiatów w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

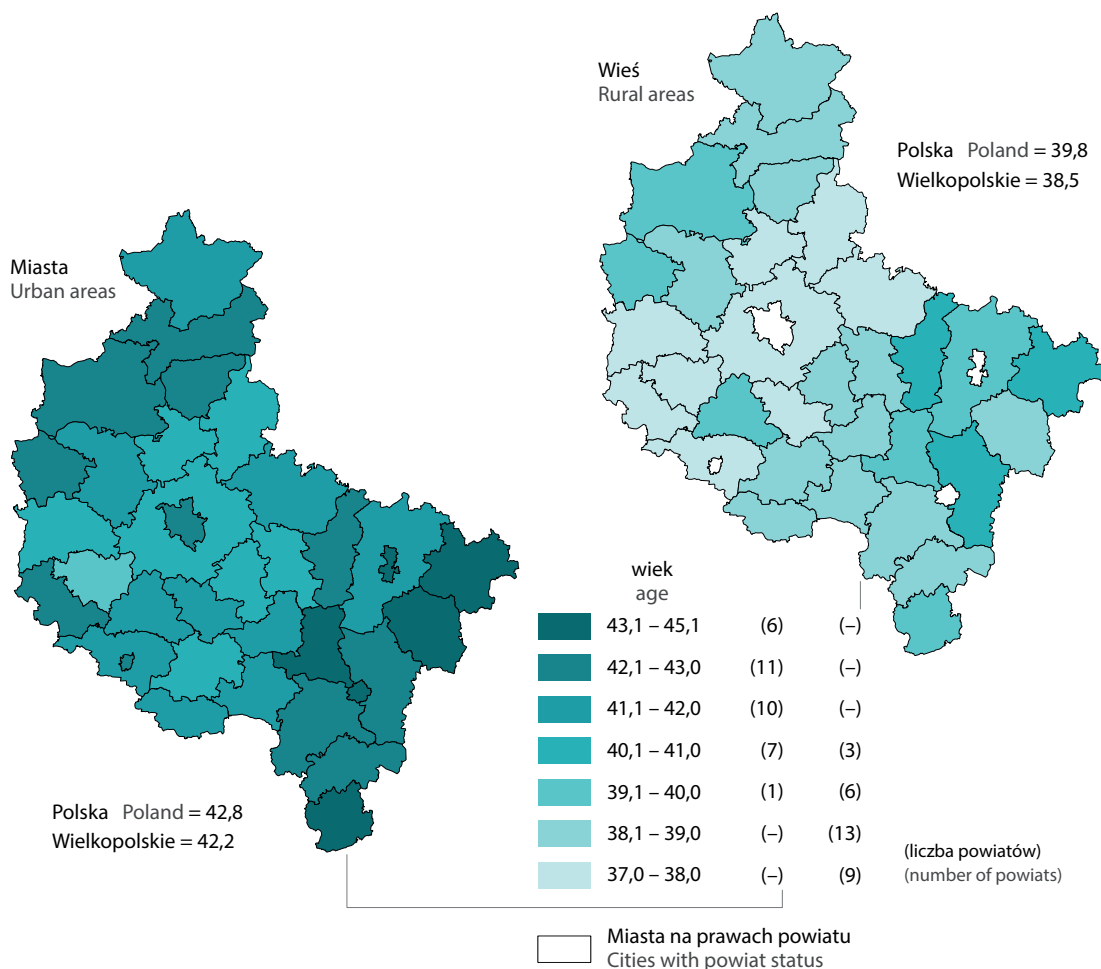
Map 6. Median age of population by sex and powiats in 2020
As of 31 December

Wśród miast na prawach powiatu najwyższą wartość mediana odnotowano w Koninie (45,1 lat, dla mężczyzn – 42,5, a dla kobiet – 47,7), a najniższą w Poznaniu (odpowiednio 42,2, 40,3 i 44,1 lat). W grupie powiatów ziemskich najwyższy wiek środkowy zaobserwowano w powiecie kolskim (odpowiednio 41,8, 40,1 i 43,6 lat), natomiast najniższy w powiecie grodziskim (37,9, 37,0 i 38,8 lat).

**Mapa 7. Mediana wieku ludności według miejsca zamieszkania i powiatów w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 7. Median age of population by place of residence and powiats in 2020
As of 31 December

Współczynnik starości demograficznej

Relacja liczby osób w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności.

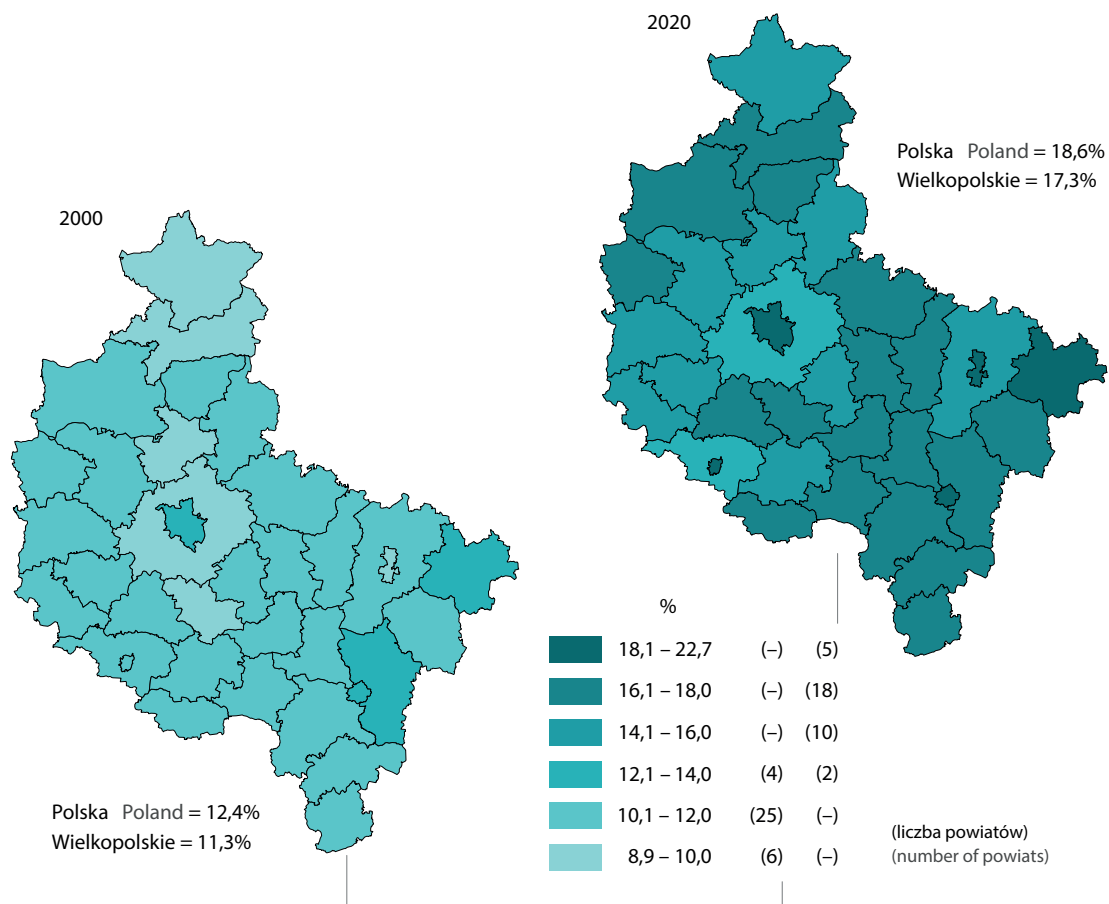
W wielkopolskim grupa osób w wieku 65 lat i więcej zwiększyła się w ciągu roku o 2,7% i w 2020 r. objęła 604,0 tys. (wśród mężczyzn wzrost wyniósł 2,8%, a w grupie kobiet – 2,6%). W zbiorowości osób starszych obserwuje się przewagę liczebną kobiet – ich udział wyniósł 59,6% wobec 59,7% w 2019 r. Liczniejsza grupa ludności w wieku 65 lat i więcej mieszkała w miastach (61,8% wobec 38,2% na wsi).

Symptodem wskazującym na starzenie się społeczeństwa jest wzrost współczynnika starości demograficznej. W wielkopolskim w 2020 r. udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności ukształtował się na poziomie 17,3%, tj. o 0,5 p.proc. wyżej niż przed rokiem. Niższy współczynnik zaobserwowano jedynie w warmińsko-mazurskim, gdzie wyniósł 17,2% (wzrost w ciągu roku o 0,6 p.proc.). Najwyższą jego wartość zanotowano w łódzkim (20,7%, wzrost o 0,6 p.proc. w stosunku do 2019 r.), przy średniej dla kraju na poziomie 18,6% (wzrost o 0,5 p.proc.).

Wyżej niż przeciętnie w województwie współczynnik kształtował się w grupie kobiet, gdzie wyniósł 20,1% (o 0,6 p.proc. więcej niż 2019 r.) oraz wśród mieszkańców miast, z wartością na poziomie 19,9% (o 0,6 p.proc. więcej). Zarówno w zbiorowości mężczyzn, jak i wśród mieszkańców wsi współczynnik ten wyniósł 14,3% (w obu przypadkach o 0,4 p.proc. więcej niż rok wcześniej).

**Mapa 8. Współczynnik starości demograficznej według powiatów
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 8. The rate of demographic ageing by powiats
As of 31 December

Najniższe wartości współczynnik starości demograficznej przyjął w powiatach: poznańskim, w którym ukształtował się na poziomie 13,5% (o 0,4 p.proc. wyżej niż w 2019 r.), leszczyńskim – 14,0% (o 0,2 p.proc. wyżej), grodziskim – 14,3% (o 0,4 p.proc. wyżej) oraz konińskim – 15,0% (o 0,4 p.proc. wyżej). Najwyższe wartości tego miernika odnotowano natomiast w miastach na prawach powiatu: w Koninie – 22,7% (wzrost o 0,7 p.proc. w stosunku do 2019 r.), w Kaliszu – 22,2% (wzrost o 0,6 p.proc.), w Poznaniu – 21,6% (wzrost o 0,6 p.proc.) i w Lesznie – 20,4% (wzrost o 0,9 p.proc.). Warto zauważyć, że trzy spośród czterech najniższych wartości współczynnika starości demograficznej odnotowano w powiatach ziemskich, okalających wymienione miasta.

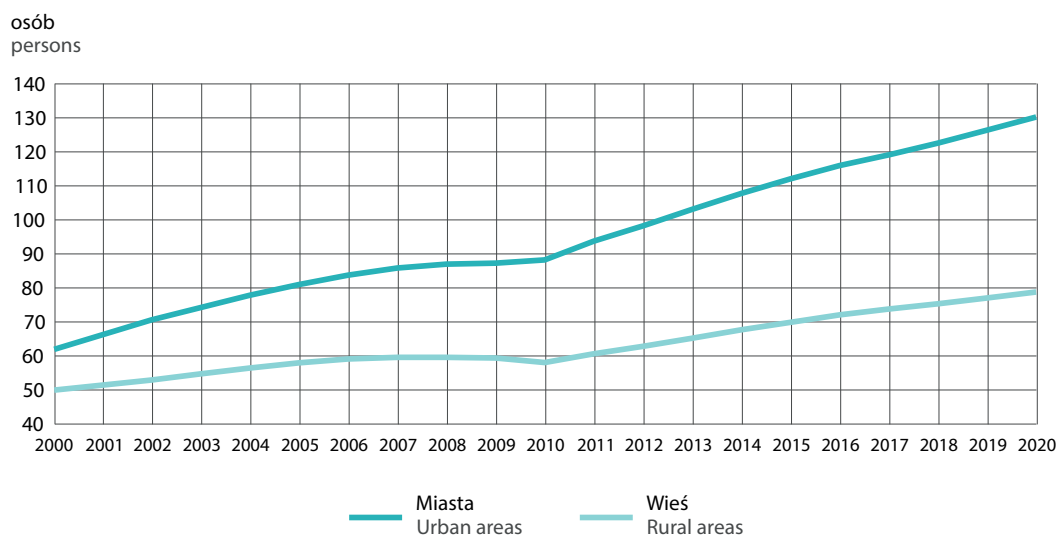
Wskaźnik/indeks starości

Relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat.

Jednym ze wskaźników pozwalających na ocenę skali starzenia się społeczeństwa jest indeks starości. W 2020 r. w wielkopolskim miernik ten wyniósł 104 osoby (o 2 osoby więcej niż przed rokiem). Oznacza to, że przeciętnie na 100 potencjalnych wnuczków przypadało 104 dziadków. Wskaźnik niższy niż w wielkopolskim odnotowano jedynie w pomorskim, gdzie ukształtował się na poziomie 103 osób (wzrost w ciągu roku o 2 osoby), przy przeciętnej w kraju wynoszącej 121 osób (wzrost o 3 osoby). Najwyższą wartość miernik ten osiągnął w świętokrzyskim – 148 osób, tj. o 5 więcej niż w 2019 r.

Wykres 7. Indeks starości
Stan w dniu 31 grudnia

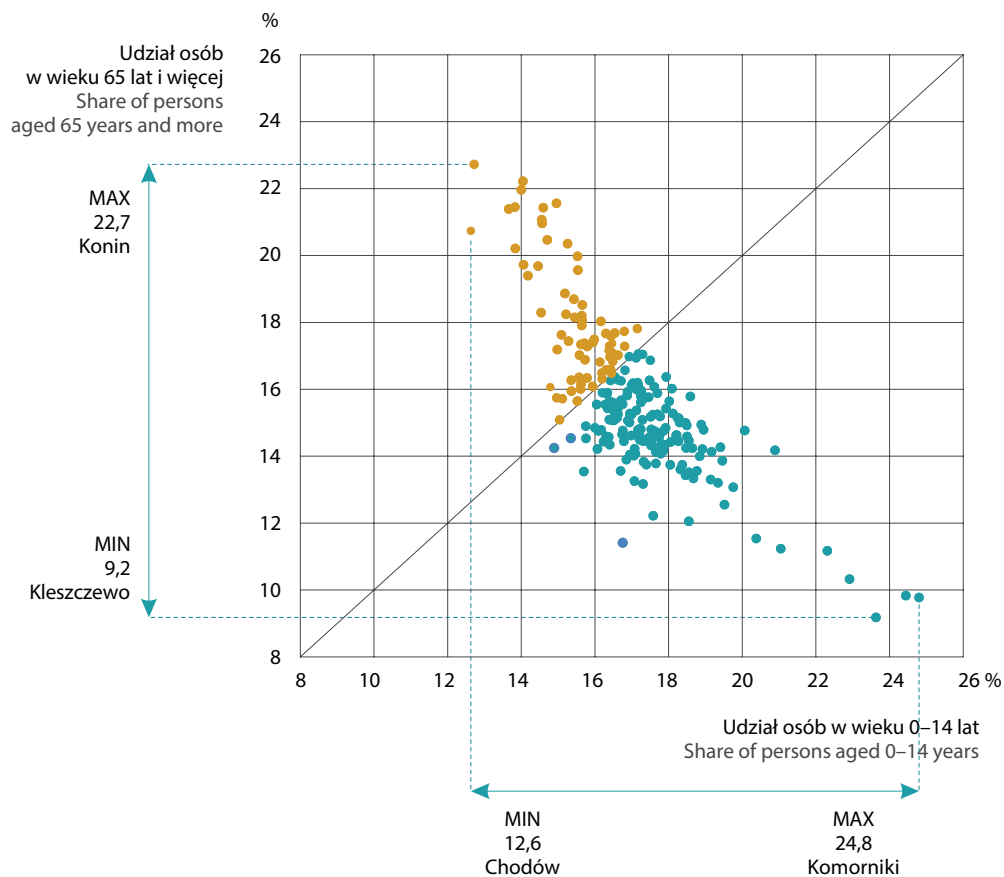
Chart 7. The old age index
 As of 31 December

W podziale terytorialnym województwa można zaobserwować, że najmniej korzystnymi wielkościami indeksu starości charakteryzowały się miasta na prawach powiatu. Indeks przyjmował najwyższe wartości w Koninie, gdzie wyniósł 179 osób (o 8 więcej niż w 2019 r.), w Kaliszu – 158 (wzrost o 5), w Poznaniu – 144 (wzrost o 2) i w Lesznie – 133 (wzrost o 6). Najniższy poziom wskaźnika odnotowano w powiecie poznańskim – 68 osób (wzrost o 2), leszczyńskim – 76 (wzrost o 1), a także grodziskim – 77 (wzrost o 1).

Wykres 8. Zróznicowanie gmin pod względem udziału liczby dzieci w wieku 0–14 lat oraz osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 8. The diversity of gminas in terms of the share of number of children aged 0–14 years and persons aged 65 years and more in total population in 2020 As of 31 December

- Udział osób w wieku 65 lat i więcej większy od udziału osób w wieku 0–14 lat (70 gmin)
Share of persons aged 65 years and more is greater than share of persons aged 0–14 years (70 gminas)
- Udział osób w wieku 0–14 lat większy lub równy od udziału osób w wieku 65 lat i więcej (156 gmin)
Share of persons aged 0–14 years is greater than or equal to share of persons aged 65 years and more (156 gminas)

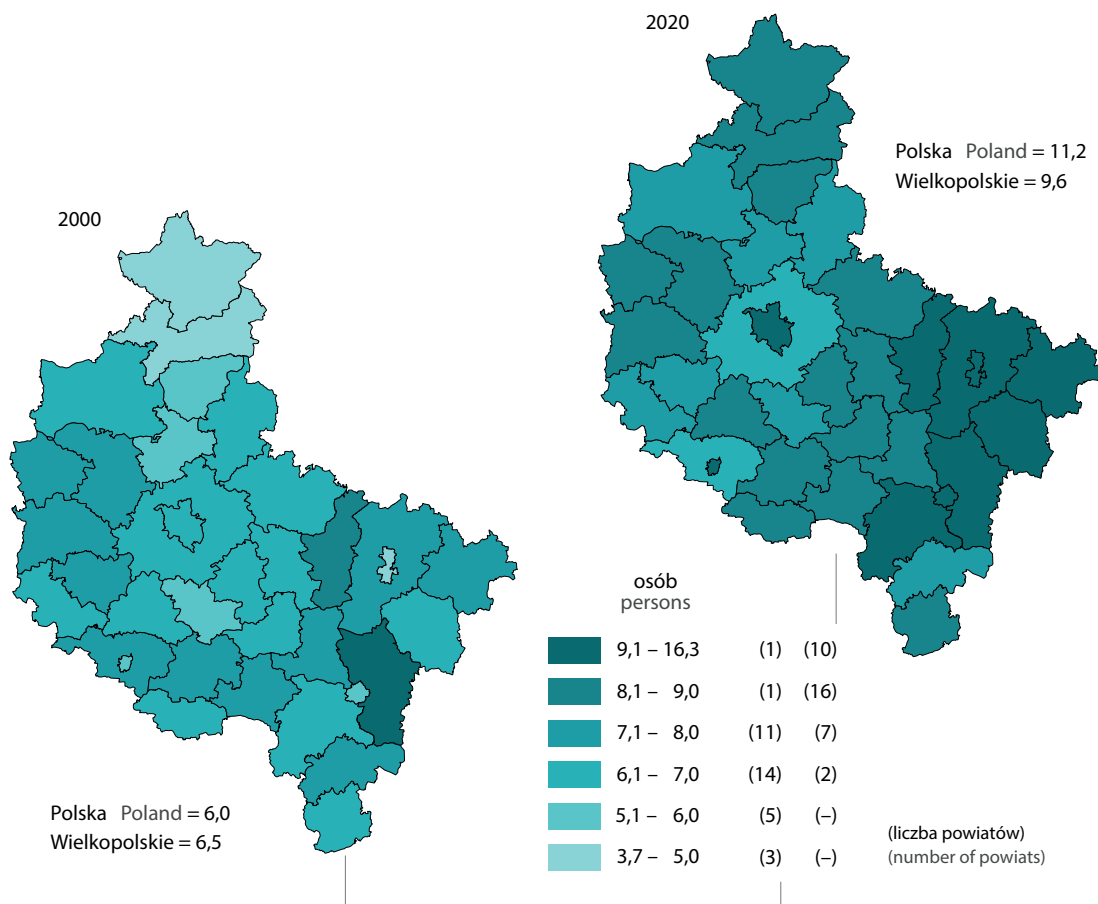
Wskaźnik wsparcia osób najstarszych (wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego)

Liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50–64 lata.

W 2020 r. wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego wyniósł 10 (wobec 9 rok wcześniej), co oznacza, że na 100 osób w wieku 50–64 lata przypadało 10 osób w wieku 85 lat i więcej (w kraju 11; podobnie jak przed rokiem). Wielkopolskie znajdowało się w grupie województw o najniższych wartościach wskaźnika. Najniższy poziom mierniki przyjmował w warmińsko-mazurskim (9 osób, podobnie jak przed rokiem), a najwyższy w mazowieckim (13 osób; podobnie jak w 2019 r.).

Mapa 9. Wskaźnik wsparcia osób najstarszych według powiatów Stan w dniu 31 grudnia

Map 9. Elderly support ratio by powiats
As of 31 December

Najniższy poziom wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego odnotowano w powiatach: poznańskim, leszczyńskim, śremskim i wągrowieckim – na 100 osób w wieku 50–64 lata przypadało tam przeciętnie 7 osób w wieku 85 lat i więcej (podobnie jak przed rokiem). Najwyższy wskaźnik zanotowano w Poznaniu, gdzie przypadało 16 osób z tej grupy wieku (tak jak rok wcześniej). Stosunkowo wysoki jego poziom zaobserwowano także w Kaliszu, tj. 12 osób (wzrost o jedną osobę), a także w Koninie, Lesznie, powiecie kolskim i ostrowskim – po 10 osób (bez zmian w stosunku do 2019 r.).

Podwójne starzenie się populacji

Udział osób w wieku 85 lat i więcej wśród osób w wieku 65 lat i więcej.

Oznacza zmianę struktury populacji w starszym wieku charakteryzującą się zwiększeniem liczby i proporcji osób w najstarszych grupach wiekowych.

Miernikiem, który również pozwala zobrazować skalę starzenia się społeczeństwa jest udział liczby osób najstarszych (85 lat i więcej) wśród osób w wieku 65 lat i więcej. W ciągu roku w województwie wielkopolskim zmniejszył się on z 10,4% w 2019 r. do 10,2% w 2020 r., co było spowodowane szybszym wzrostem liczby osób w wieku 65 lat i więcej. Niższy odsetek zaobserwowano jedynie w lubuskim – 10,1% (wobec 10,3% rok wcześniej), a najwyższy w podlaskim – 13,8% (wobec 14,1%), przy średniej wartości w kraju na poziomie 11,5% (11,7% przed rokiem).

Na niższym poziomie podziału terytorialnego województwa, udział liczby osób najstarszych wśród osób w wieku 65 lat i więcej najniższe wartości przyjmował w powiatach: poznańskim, gdzie wyniósł 8,1% (spadek o 0,5 p.proc. w porównaniu z 2019 r.), śremskim – 8,3% (spadek o 0,1 p.proc.) oraz leszczyńskim – 8,7% (spadek o 0,2 p.proc.). Najwyższe wartości tego miernika notowano w Poznaniu, gdzie osiągnął poziom 12,8% (bez zmian w ciągu roku), a także w konińskim – 11,6% (spadek o 0,7 p.proc.) oraz kaliskim – 11,2% (spadek o 0,5 p.proc.).

1.8. Typologia trójkąta Osanna

1.8. Typology Osanna's triangle

Postępowanie procesu starzenia się ludności można zilustrować przy pomocy wykresu zwanego trójkątem Osanna¹, który pozwala na przedstawianie zjawisk o trójdzielnej strukturze. Do prezentacji wykorzystano podział ludności według ekonomicznych grup wieku.

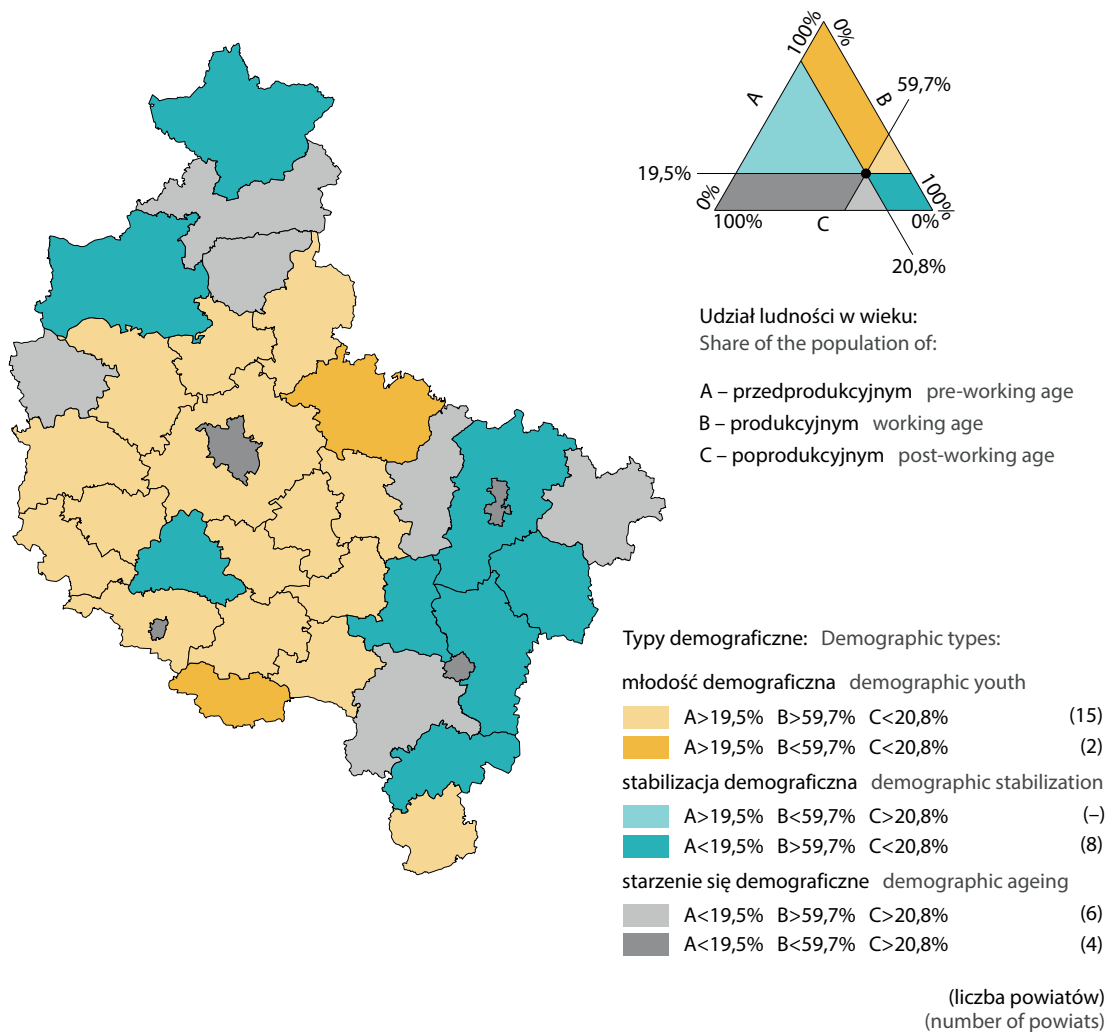
Województwo wielkopolskie, ze względu na strukturę wiekową ludności według kryterium ekonomicznego, w 2020 r. zaliczało się do typu młodości demograficznej. Wskazuje na to większy niż przeciętnie w kraju udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (a w tym wypadku także w wieku produkcyjnym) oraz mniejszy od krajowego odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Podobny warunek spełniały jeszcze 4 województwa (małopolskie, mazowieckie, pomorskie i warmińsko-mazurskie). W fazie stabilizacji demograficznej znajdowały się 4 województwa (kujawsko-pomorskie, podkarpackie, lubuskie i podlaskie), a w fazie starości – 7 (dolnośląskie, lubelskie, łódzkie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie). Ponieważ procesy demograficzne w całym kraju zachodzą w podobnym tempie, to klasyfikacja województw w 2020 r. nie różni się znacząco od tej z 2019. Jedynie województwo podkarpackie przesunęło się ze stadium młodości do stabilizacji.

Analizując proces starzenia się mieszkańców województwa wielkopolskiego na niższym poziomie podziału terytorialnego, można stwierdzić, że znaczny obszar województwa cechuje młodość demograficzna. Oznacza to, że zdecydowana większość powiatów i gmin charakteryzowała się wysokim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym (19,5%) oraz niskim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym (20,8%). W 2020 r. mniej więcej co piąty mieszkaniec wielkopolskiego miał mniej niż 18 lat, a do tego typu demograficznego zaliczało się blisko 50% powiatów (17, podobnie jak w 2019 r.) oraz 62% gmin (139, w 2019 r. 147). W fazie stabilizacji znajdowało się w tym czasie 8 powiatów (w 2019 r. 10) i 48 gmin (w 2019 r. 43). Natomiast starzenie się demograficzne charakteryzowało 10 powiatów (w tym wszystkich miast na prawach powiatu) oraz 39 gmin. W 2019 r. było to 8 powiatów i 36 gmin.

Klasyfikacja powiatów i gmin w 2020 r. nie różni się znacząco od tej z 2019 r. Jednak im niższy jest poziom agregacji, tym zmiany struktur wiekowych stają się wyraźniejsze. W porównaniu z 2019 r. 33 powiaty pozostały w tym samym typie demograficznym (212 gmin), a jedynie 2 powiaty (14 gmin) zmieniły swój charakter typologiczny. Powiaty międzychodzki i słupecki przesunęły się ze stadium stabilizacji do starzenia. W przypadku gmin, 8 jednostek (Bojanowo – powiat rawicki, Borek Wielkopolski – gostyński, Kaczory i Wyrzysk – pilski, Malanów – turecki, Sośnie – ostrowski, Szczytniki – kaliski, Żerków – jarockiński) przeszło od młodych struktur wieku do struktur stabilizacyjnych demograficznie. Nieco korzystniejsza zmiana typu ze stabilizacji na młodość miała miejsce w gminie Koźmin Wielkopolski – powiat krotoszyński oraz w gminie Orchowo – powiat słupecki ze stadium starzenia do stabilizacji. Natomiast w czterech gminach wystąpiła odwrotna sytuacja. Gmina Sieraków – powiatów międzychodzki przesunęła się ze stadium młodości do starzenia się oraz 3 gminy: Ceków Kolonia – powiat kaliski, Jastrowie i Okonek – złotowski przeszły od stabilizacyjnych struktur wieku do struktur starych.

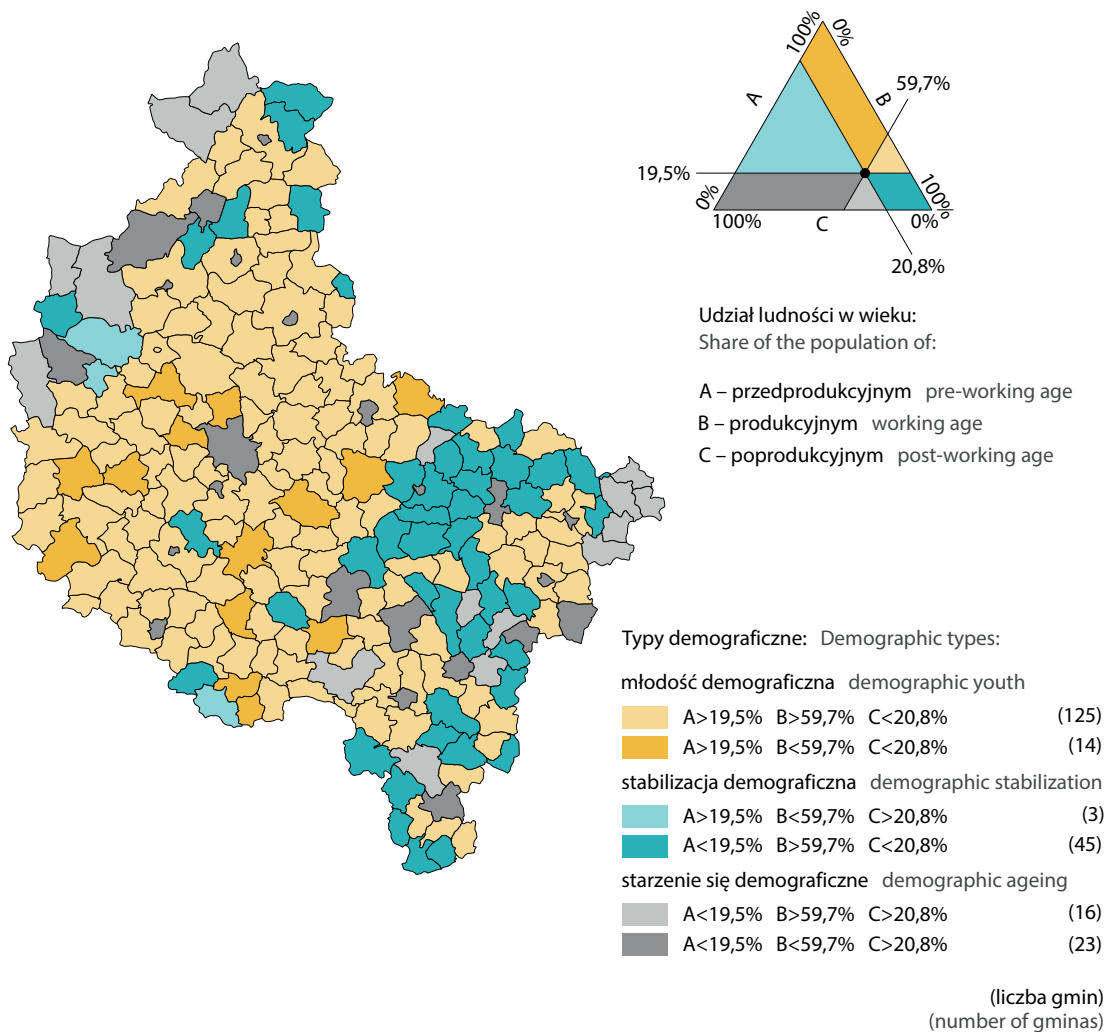
¹ Patrz uwagi metodologiczne, pkt 11 na str. 76.

Mapa 10. Klasyfikacja powiatów według ekonomicznych grup wieku w 2020 r.
 Map 10. Classification of powiats by economic groups of age in 2020

Mapa 11. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2020 r.

Map 11. Classification of gminas by economic groups of age in 2020

Rozdział 2

Chapter 2

Ruch naturalny ludności

Vital statistics of population

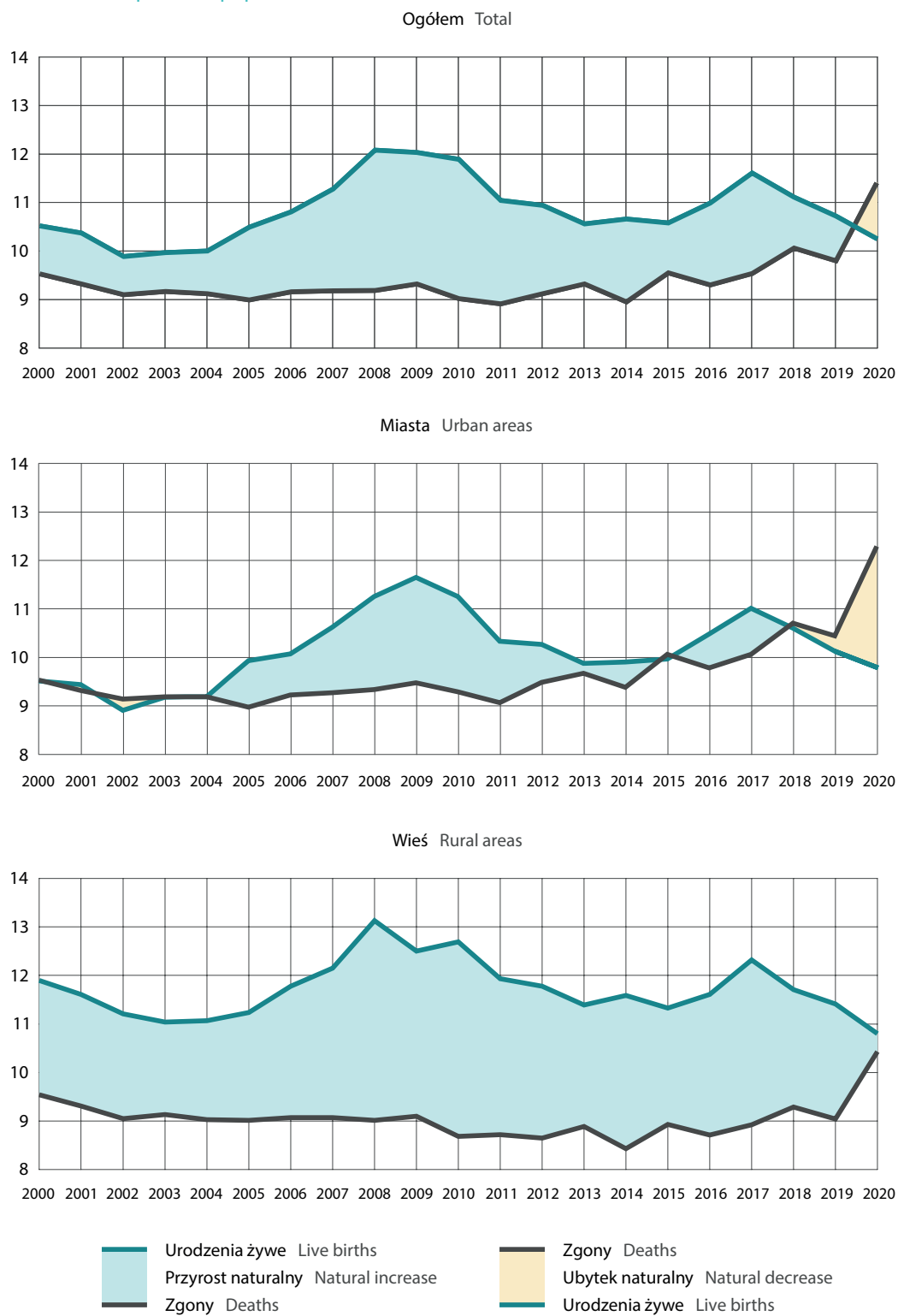
Ruch naturalny ludności kształtowany jest przez jego dynamiczne elementy, tj. zawieranie związków małżeńskich, orzekane przez sądy rozwody i separacje, urodzenia oraz zgony. Wywierają one kluczowy wpływ na stan i strukturę ludności w danej jednostce terytorialnej.

Tablica 6. Podstawowe dane o ruchu naturalnym ludności w 2020 r.
Table 6. Major data on vital statistics of population in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Małżeństwa Marriages	14017	7518	6499
na 1000 ludności per 1000 population	4,00	3,99	4,03
w tym wyznaniowe ^a of which church or religious ^a	7791	3797	3994
na 1000 ludności per 1000 population	2,23	2,01	2,47
Separacje Separations	46	27	19
na 100 tys. ludności per 100 thousand population	1,31	1,43	1,18
Rozwody Divorces	4108	2664	1444
na 1000 ludności per 1000 population	1,17	1,41	0,89
Urodzenia żywe Live births	35885	18456	17429
na 1000 ludności per 1000 population	10,25	9,79	10,80
Zgony Deaths	40013	23174	16839
na 1000 ludności per 1000 population	11,43	12,29	10,43
w tym niemowląt of which infants	119	51	68
na 1000 urodzeń żywych per 1000 live births	3,32	2,76	3,90
Przyrost naturalny Natural increase	-4128	-4718	590
na 1000 ludności per 1000 population	-1,18	-2,50	0,37

^a Ze skutkami cywilnymi.
^a With civil law consequences.

Wykres 9. Ruch naturalny na 1000 ludności
 Chart 9. Vital statistics per 1000 population

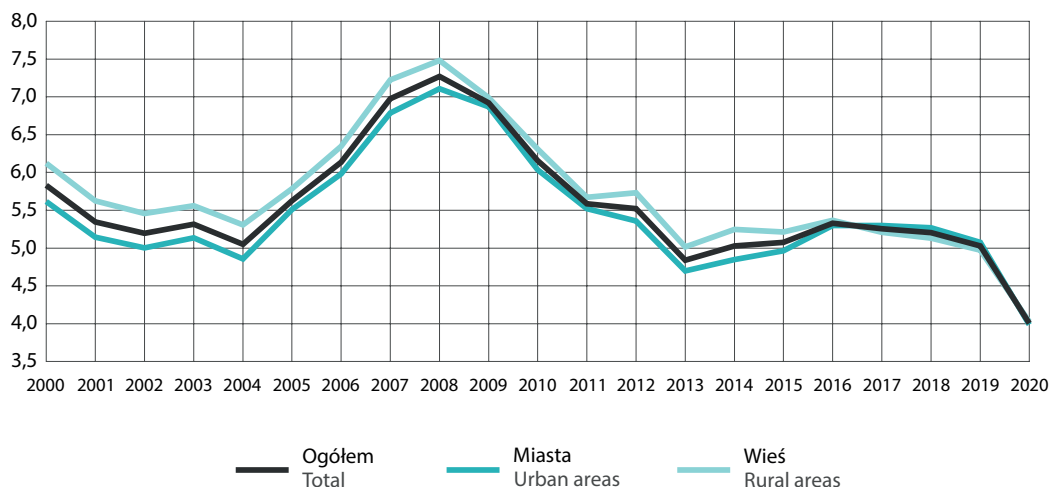

2.1. Małżeństwa

2.1. Marriages

Małżeństwa stanowią jeden z istotnych czynników wpływających na poziom urodzeń. Częstość zawieranych związków wynika ze struktury wieku ludności, ale zależy także od uwarunkowań kulturowych, tradycji i zwyczajów, światopoglądu oraz modelu formowania rodziny. Wyraźnie mniejsza niż w latach ubiegłych liczba zawieranych małżeństw w 2020 r. była m.in. następstwem wprowadzonych ograniczeń i restrykcji wdrożonych w związku z COVID-19, w tym obostrzeń sanitarnych (np. dotyczących organizacji ślubów i wesel). W województwie wielkopolskim w tym okresie zarejestrowano 14,0 tys. nowych małżeństw (7,5 tys. w miastach i 6,5 tys. na wsi), tj. o 20,2% mniej niż przed rokiem. W kraju liczba zawieranych małżeństw zmniejszyła się w tym czasie o 20,9%. Spadek ten dotyczył wszystkich województw – największy odnotowano w warmińsko-mazurskim (o 25,0%), a najmniejszy w małopolskim (o 19,2%). W przeliczeniu na 1000 ludności w 2020 r. w wielkopolskim zawarto średnio 4,00 małżeństw (5,03 przed rokiem), co dawało 3. pozycję w kraju. Najwyższą wartością współczynnika małżeństw na 1000 ludności charakteryzowało się województwo małopolskie (4,24 wobec 5,25 w 2019 r.) oraz pomorskie (4,02 wobec 5,10), natomiast najniższą – warmińsko-mazurskie (3,36 wobec 4,46). W Polsce przeciętna wartość analizowanego współczynnika wyniosła 3,78 (4,78 przed rokiem).

Wykres 10. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności
Chart 10. Marriages contracted per 1000 population

W 2020 r. małżeństwa zarejestrowane w miastach stanowiły 53,6% ogólnej liczby małżeństw (przed rokiem 54,7%). Częstość ich zawierania była jednak nieco wyższa na obszarach wiejskich niż w miastach. W przeliczeniu na 1000 ludności na wsi odnotowano 4,03 małżeństw, podczas gdy w miastach – 3,99 (przed rokiem odpowiednio 4,97 i 5,08). W kraju odsetek małżeństw w miastach był wyższy niż w wielkopolskim i wyniósł 59,7%, natomiast współczynnik zawieranych małżeństw ukształtował się na niższym poziomie (3,76 w miastach wobec 3,81 na wsi).

Największe natężenie zawieranych małżeństw w 2020 r. odnotowano w Poznaniu (4,54 wobec 5,76 w 2019 r.), w powiecie gostyńskim (4,53 wobec 5,26) oraz słupeckim (4,35 wobec 5,38), natomiast najmniejsze w powiecie międzychodzkiem (3,22 wobec 5,40), a także w Kaliszu (3,34 wobec 4,05 przed rokiem).

W 2020 r. we wszystkich powiatach zawarto mniej małżeństw niż w poprzednim roku. Największy spadek zaobserwowano w powiatach: międzychodzkiem (o 40,7%), ostrzeszowskim (o 30,5%), śremskim (o 29,2%), natomiast najmniejszy – w nowotomyskim (o 9,4%), ostrowskim (o 12,8%) oraz wolsztyńskim (o 13,2%).

Najliczniejszą grupą wśród nowożeńców są osoby w wieku od 25 do 29 lat. W 2020 r. małżeństwa zawarte przez osoby z tej grupy wieku stanowiły 23,5% ogólnej liczby nowo zawartych związków (23,4% w 2019 r.). Zwiększył się nieco udział małżeństw zawieranych przez mężczyzn w wieku 25–29 lat z kobietami z młodszej grupy wieku (20–24 lata); takie związki stanowiły 11,7%, (0,1 p.proc. więcej niż przed rokiem).

Tablica 7. Nowożeńcy^a według płci, poprzedniego stanu cywilnego i wieku w 2020 r.
Table 7. Grooms^a and brides by sex, previous marital status and age in 2020

Wiek nowożeńców Age of grooms and brides	Mężczyźni Males				Kobiety Females			
	ogółem total	kawaler single	wdowiec widower	rozwie- dziony divorced	ogółem total	panna single	wdowa widow	rozwie- dziona divorced
Ogółem Total	13984	11816	204	1964	14005	11714	286	2005
19 lat i mniej Under 20	22	22	–	–	116	116	–	–
20–24	1365	1365	–	–	3035	3021	1	13
25–29	5394	5352	1	41	5461	5317	7	137
30–34	3234	3032	4	198	2392	2078	18	296
35–39	1627	1250	8	369	1208	762	19	427
40–44	897	478	7	412	704	258	31	415
45–49	507	173	16	318	432	91	48	293
50–54	304	62	12	230	276	32	39	205
55–59	211	31	22	158	151	14	34	103
60 lat i więcej and more	423	51	134	238	230	25	89	116

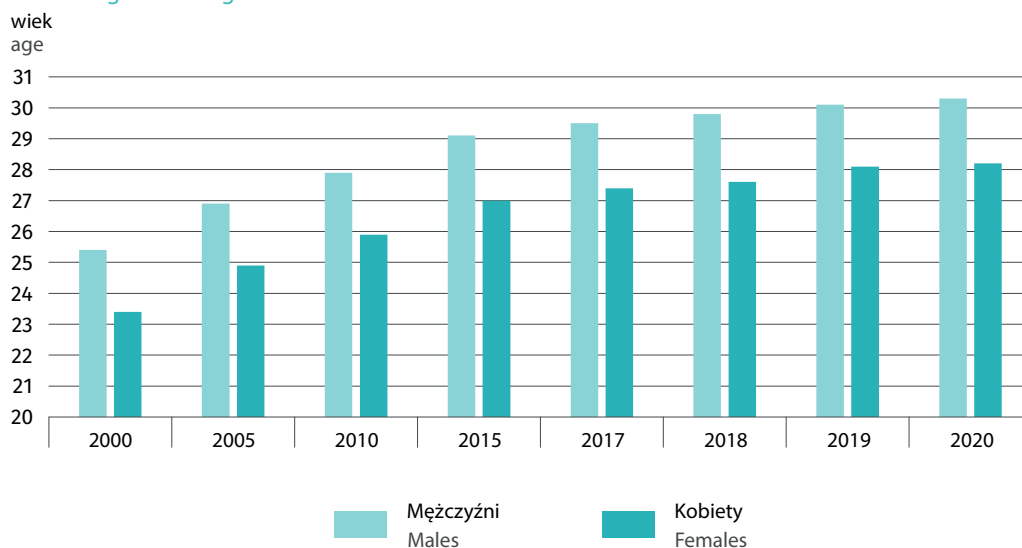
a Dane opracowano osobno dla mężczyzn i kobiet zamieszkałych przed ślubem w Polsce.
a Data were collected separately for men and women living in Poland before marriage.

Wśród nowo zawartych związków zdecydowaną większość stanowią małżeństwa pierwsze, tj. pańien z kawalerami. W 2020 r. takich małżeństw było 10895 (77,7%; spadek o 1,1 p.proc. w stosunku do 2019 r.). W miastach odsetek pierwszych małżeństw był niższy niż na wsi (odpowiednio 75,3% wobec 80,5%). W 2020 r. mediana wieku kawalerów wyniosła 28,9 lat wobec 28,8 lat w 2019 r., natomiast wiek środkowy pańien ukształtował się na poziomie 26,9 lat wobec 27,0 lat przed rokiem.

W większości zawieranych małżeństw mąż jest starszy od żony; w 2020 r. takie związki stanowiły 67,2% ogółu nowo zawartych małżeństw, co oznacza, że ich udział był mniejszy o 0,5 p.proc. niż w 2019 r. W blisko połowie par małżeńskich (49,6%; przed rokiem 50,4%) mąż był starszy od żony nie więcej niż o 5 lat, przy czym w 25,9% małżeństw różnica ta nie przekraczała 2 lat. W 13,5% nowych związków (w 2019 r. w 12,6%) małżonkowie byli w równym wieku. W 19,3% małżeństw (w 2019 r. w 19,6%) żona była starsza od męża, w tym najczęściej różnica wieku wyniosła 1–2 lata (11,3%).

W ciągu roku zaobserwowano nieznaczne przesunięcie się mediany wieku wśród nowożeńców. W przypadku mężczyzn wiek środkowy wzrósł z 30,1 lat w 2019 r. do 30,3 lat w 2020 r., natomiast wśród kobiet odpowiednio z 28,1 lat do 28,2 lat. W miastach mediana nowożeńców był wyższa od przeciętnej dla województwa i w 2020 r. wyniosła 31,1 lat dla mężczyzn oraz 28,9 lat dla kobiet (podobnie jak przed rokiem). Na wsi wiek środkowy nowożeńców w ciągu roku przesunął się z 29,2 do 29,4 lat w przypadku mężczyzn oraz z 27,1 do 27,3 lat wśród kobiet.

Wykres 11. Mediana wieku nowożeńców
Chart 11. Median age of bridegrooms and brides

Większość małżeństw zawartych w 2020 r. w województwie wielkopolskim stanowiły związki wyznaniowe, czyli zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego, choć ich udział był niższy aniżeli przed rokiem (55,6%; w 2019 r. 60,6%). Odsetek zawartych małżeństw wyznaniowych obniżył się również niezależnie od miejsca zamieszkania – w miastach wyniósł 50,5% wobec 55,1% przed rokiem, a na wsi 61,5% (67,3% w 2019 r.). Największy udział związków wyznaniowych zaobserwowano w powiatach: pleszewskim (71,1% ogółu nowo zawartych małżeństw; przed rokiem 68,8%), gostyńskim (70,3% wobec 70,2%) i kępińskim (70,3% wobec 72,1%), natomiast najmniejszy w Koninie (44,7% wobec 55,1%), a także powiecie chodzieskim (45,4% wobec 55,8%) i złotowskim (46,4% wobec 57,7%). Małżeństwa wyznaniowe przeważały w 9 województwach, a największy ich udział odnotowano w podkarpackim (68,4%), podlaskim (65,6%) oraz małopolskim (64,8%). Najwyższy odsetek małżeństw cywilnych odnotowano w województwach: zachodniopomorskim (63,9%), dolnośląskim (59,9%) oraz lubuskim (59,6%).

W całym 2020 r. zostało rozwiązanych 21,3 tys. małżeństw, tj. o 6,2% więcej niż przed rokiem. Po uwzględnieniu salda migracji wewnętrznych i zagranicznych osób pozostających w związku małżeńskim odnotowano ujemną różnicę między małżeństwami zawartymi i rozwiązanymi (-6,7 tys.; w 2019 r. -1,9 tys.). Częstszą przyczyną rozwiązania małżeństwa była śmierć męża (58,8% ogólnej liczby rozwiązanych małżeństw, wobec 51,3% w 2019 r.) niż śmierć żony (odpowiednio 21,9% wobec 19,8%). Przez rozwód rozwiązanych zostało 19,3% małżeństw (28,9% w 2019 r.). W efekcie tych zmian na koniec 2020 r. liczba małżeństw istniejących sięgała 817,7 tys., co stanowiło 9,3% wszystkich małżeństw w kraju.

Na 1000 istniejących małżeństw w 2020 r. 26,1 małżeństw zostało rozwiązanych (w tym 21,0 przez śmierć współmałżonka, a 5,0 przez rozwód). Na wsi wskaźnik ten był niższy niż w miastach i wyniósł 22,7 wobec 29,1. W kraju współczynnik małżeństw rozwiązanych ukształtował się na poziomie 27,6 na 1000 istniejących małżeństw.

2.2. Separacje

2.2. Separations

Procedura prawnego orzekania separacji została wprowadzona w Polsce w końcu 1999 r. W województwie wielkopolskim początkowo ich liczba wzrastała bardzo szybko (od 174 w 2000 r. do 835 w 2005 r.). Od 2006 r. obserwuje się systematyczny spadek orzeczonych separacji za wyjątkiem lat 2011–2012 (od 563 w 2006 r. do 91 w 2019 r.).

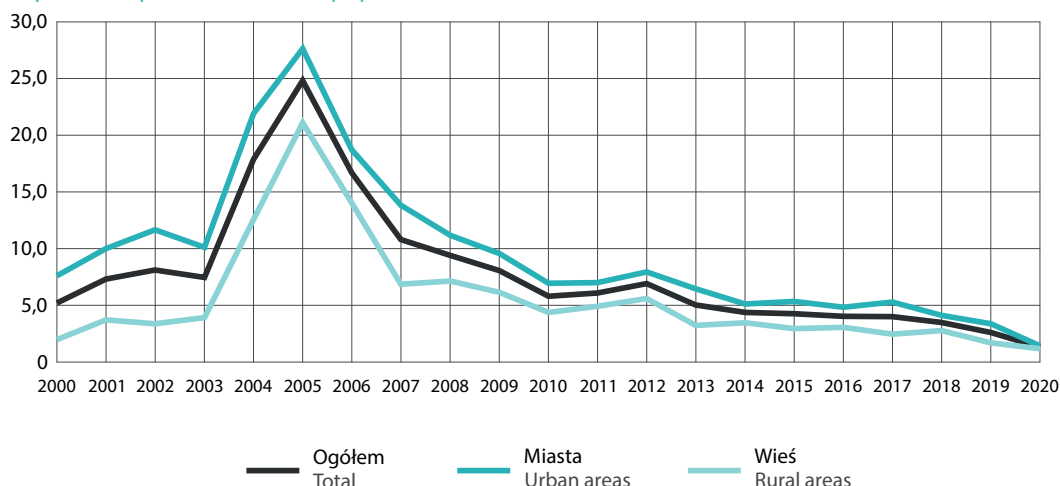
Tablica 8. Separacje orzeczone w 2020 r.
Table 8. Separations in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	46	27	19
na 100 tys. ludności per 100 thousand population	1,31	1,43	1,18
na 1000 zawartych małżeństw per 1000 contracted marriages	3,28	3,59	2,92
Z powództwa męża Petition of husband	7	6	1
Z powództwa żony Petition of wife	32	18	14
Zgodny wniosek stron Joint petition of both parties	7	3	4

W 2020 r. w województwie wielkopolskim sądy orzekły 46 separacji, o 45 mniej niż rok wcześniej. Wyraźne spadki w liczbie orzeczonych separacji (a także rozwodów) wynikają m.in. z ograniczonej działalności sądów, a tym samym odwoływania spraw rozwodowych i o separacje. W przeliczeniu na 100 tys. ludności orzeczono 1,31 separacji (przed rokiem 2,60). Najwyższą wartość natężenia separacji odnotowano w województwie podlaskim (3,15), przy przeciętnej dla kraju 1,88. Wskaźnik separacji na 1000 nowo zawartych małżeństw kształtował się na poziomie 3,28 wobec 5,18 w 2019 r. Największą wartość miernik ten przyjął w podlaskim (8,33), a najniższą w lubuskim (3,13), przy średniej dla kraju wynoszącej 4,96.

Nadal większość separacji dotyczy małżeństw zamieszkałych w miastach, ale ich odsetek zmniejsza się na rzecz mieszkańców wsi. W 2020 r. było to 58,7% wszystkich separacji orzeczonych wobec 70,3% w 2019 r. W przeliczeniu na 100 tys. ludności wskaźnik separacji w miastach wyniósł 1,43, a na wsi 1,18 (przed rokiem odpowiednio 3,38 i 1,68). Najczęściej separacje orzekano wśród osób, które w momencie wniesienia powództwa o separację miały 40 lat i więcej (76,1% orzeczeń wobec 61,5% w 2019 r.). Udział osób wnioskujących o separację w tym wieku wyniósł 84,8% dla mężczyzn i 78,3% dla kobiet (w 2019 r. odpowiednio 73,6% i 63,7%). Najwięcej separacji (63,0%, 50,5% w 2019 r.) orzeczono wobec małżeństw zawartych w wieku 20–29 lat. Taka sytuacja dotyczyła 71,7% mężczyzn i 73,9% kobiet (przed rokiem odpowiednio 61,5% i 70,3%). W 2020 r. większość orzeczonych separacji wniesiona była z powództwa żony (69,6% wobec 64,8% w 2019 r.). Stosunkowo wysoki odsetek (15,2% w 2020 r. wobec 11,0% przed rokiem) miały separacje orzeczone na zgodny wniosek stron. Połowa małżeństw z orzeczoną separacją posiadała dzieci w wieku poniżej 18 lat (przed rokiem 44,0%). Wykonywanie władzy rodzicielskiej sąd najczęściej powierzał obojgu rodzicom (52,2% orzeczonych separacji małżeństw posiadających wspólnie małoletnie dzieci na wychowaniu wobec 42,5% w 2019 r.), a w drugiej kolejności matce (47,8% wobec 52,5%).

Wykres 12. Separacje na 100 tys. ludności
Chart 12. Separations per 100 thousand population

W 2020 r. najwięcej separacji w przeliczeniu na 100 tys. ludności orzeczono w powiatach: ostrowskim (4,33 wobec 0,62 rok wcześniej), kaliskim (3,61 wobec 6,02) i kępińskim (3,54; podobnie jak przed rokiem), a najniższą w kolskim (1,16 wobec 2,30), poznańskim (1,24 wobec 1,52) i kościańskim (1,26; bez zmian w porównaniu z 2019 r.).

Co roku odnotowuje się też nieliczne przypadki zniesienia separacji, tj. powrotu do małżeństwa, jednak większość pozostających w prawnej separacji małżeństw wnosi o rozwód. W 2020 r. sądy orzekły zniesienie separacji w stosunku do 15 separowanych małżeństw (podobnie jak w 2019 r.), a w całym kraju – do 198 (mniej o 60).

2.3. Rozwody

2.3. Divorces

W 2020 r. w województwie wielkopolskim wskutek rozwodu zostało rozwiązanych 4,1 tys. małżeństw, tj. o 29,3% mniej niż przed rokiem. W kraju liczba rozwodów obniżyła się w tym czasie o 21,7%.

Wskaźnik orzeczonych rozwodów w przeliczeniu na 1000 ludności kształtował się na poziomie niższym niż w 2019 r. (1,17 wobec 1,66; w kraju 1,33 wobec 1,70). Województwami o najwyższym wskaźniku natężenia rozwodów w 2020 r. były dolnośląskie (1,72), kujawsko-pomorskie (1,65) oraz mazowieckie (1,49), natomiast najniższe wartości omawianego miernika zaobserwowano w podkarpackim (0,95) oraz opolskim i świętokrzyskim (po 1,11).

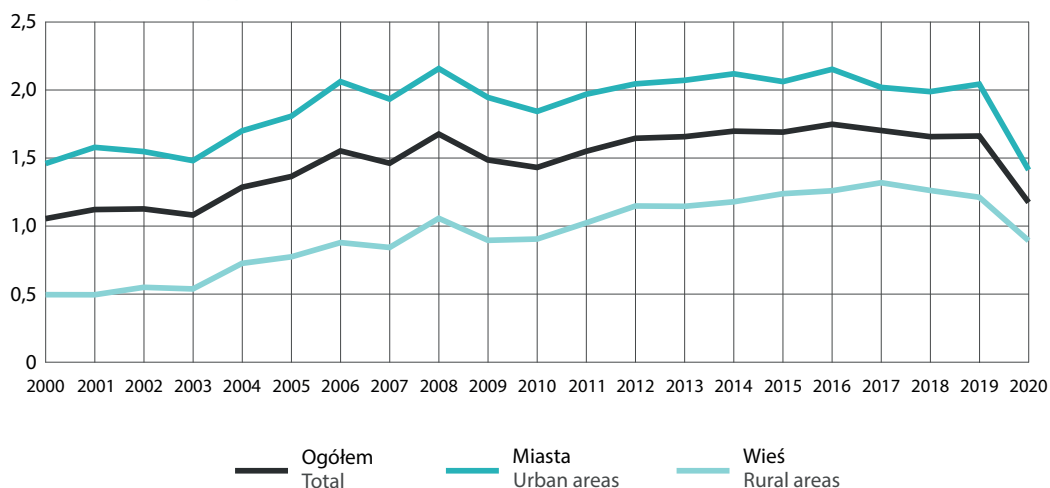
Na 1000 małżeństw zawartych w 2020 r. w wielkopolskim przypadało średnio 293,1 rozwodów wobec 330,5 w 2019 r., natomiast na 1000 istniejących małżeństw – 5,0 rozwodów, wobec 7,0 rok wcześniej. W kraju najwyższy wskaźnik rozwodów przypadających na 1000 nowo zawartych małżeństw zanotowano w województwach dolnośląskim (461,8), kujawsko-pomorskim (444,7) oraz warmińsko-mazurskim (395,2). Podobnie było w przypadku wskaźnika na 1000 istniejących małżeństw – najwyższe wartości współczynnik przyjął w dolnośląskim (7,9) i kujawsko-pomorskim (7,3).

Tablica 9. Rozwody w 2020 r.
Table 9. Divorces in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	4108	2664	1444
na 1000 ludności per 1000 population	1,17	1,41	0,89
na 1000 zawartych małżeństw per 1000 contracted marriages	293,1	354,3	222,2
Z powództwa męża Petition of husband	1348	862	486
Z powództwa żony Petition of wife	2760	1802	958

Więcej par małżeńskich rozwodzi się w miastach niż na wsi. W 2020 r. rozwody w miastach stanowiły 64,8% ogółu orzeczeń wobec 35,2% na wsi (w 2019 r. było to odpowiednio 66,6% wobec 33,4%). Wskaźnik rozwodów na 1000 ludności wyniósł tu 1,41 wobec 0,89 na wsi (przed rokiem 2,04 wobec 1,21), a biorąc pod uwagę ludność w wieku 20 lat i więcej – 1,76 wobec 1,17 (w 2019 r. 2,54 wobec 1,59). Na 1000 nowo zawartych małżeństw w miastach przypadało w tym czasie średnio 354,3 rozwodów, podczas gdy na wsi – 222,2 (w 2019 r. odpowiednio 402,4 i 243,9), natomiast na 1000 istniejących małżeństw orzeczono 6,2 rozwodów w miastach wobec 3,7 na wsi (w 2019 r. odpowiednio 8,9 wobec 5,0).

Wykres 13. Rozwody na 1000 ludności
Chart 13. Divorces per 1000 population

Natężenie orzeczeń rozwodowych nie jest jednakowe na obszarze całego województwa. W 2020 r. najwięcej rozwodów – w przeliczeniu na 1000 ludności – zarejestrowano w Lesznie (1,80 wobec 2,18 przed rokiem) i Kaliszu (1,64 wobec 1,69) i Koninie (1,49 wobec 1,99), natomiast najmniej było ich w powiatach: wolsztyńskim (0,77 wobec 1,06 w 2019 r.), międzychodzkiem (0,79 wobec 1,57) i grodziskim (0,87 wobec 1,31).

Pozwy rozwodowe częściej wnoszą kobiety; w 2020 r. z powództwa żony orzeczono 67,2% rozwodów (w 2019 r. 67,1%). Niemal wszystkie rozwody (99,3%) są orzekane bez wcześniejszego wniosku o separację, tj. bezpośrednio po wniesieniu powództwa o rozwód. Najczęstszymi przyczynami rozwodów były: niezgodność charakterów (w 2020 r. 34,7% ogółu orzeczonych rozwodów, podobnie jak przed rokiem), niedochowanie wierności małżeńskiej (9,0% wobec 7,8%) oraz nadużywanie alkoholu (4,3%

wobec 4,5%). W 80,5% ogółu rozwodów nie orzeczono o winie, w 12,3% winę orzeczono po stronie męża, w 3,8% spraw – po obu stronach, a w 3,5% – po stronie żony. W 2019 r. udziały kształtowały się na zbliżonym poziomie, odpowiednio: 81,9%, 11,7%, 3,3% i 3,1%. Najczęściej rozodziły się małżeństwa bezdzietne (41,1% ogólnej liczby rozwodów, 41,3% w 2019 r.) oraz z jednym dzieckiem (32,5%; 32,6% przed rokiem). Wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi sąd najczęściej powierzał razem matce i ojcu (w 47,8% rozwodów małżeństw posiadających małoletnie dziecko na utrzymaniu; w 2019 r. 46,9%), niewiele rzadziej – tylko matce (w 46,3% wobec 48,0% rok wcześniej), w mniejszym stopniu – tylko ojcu (w 3,9% wobec 3,6%), czy też oddzielnie matce i ojcu (w 1,0% wobec 0,9%).

W 2020 r. najczęściej rozwody orzekano wśród osób, które w momencie wniesienia powództwa miały 30–39 lat – 35,9% mężczyzn i 38,3% kobiet (przed rokiem odpowiednio 37,7% i 41,8%). Najwięcej orzeczono ich wobec małżeństw zawartych w wieku 20–29 lat – 72,8% mężczyzn i 73,5% kobiet (w 2019 r. odpowiednio 73,3% i 72,3%) oraz wśród osób, których małżeństwo trwało 5–9 lat (20,1% wobec 22,0% przed rokiem) i 10–14 lat (18,9% wobec 18,5%).

2.4. Urodzenia żywe

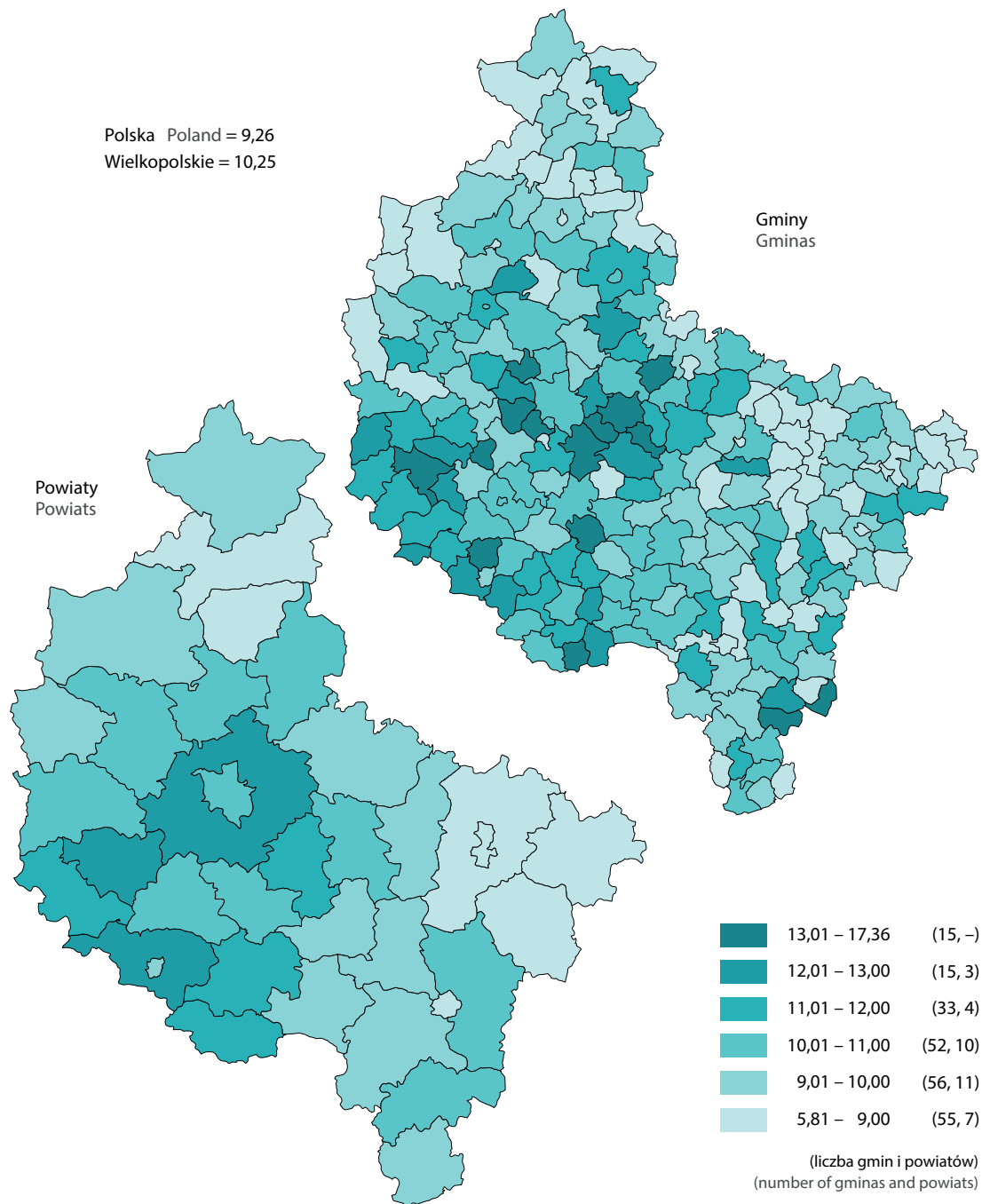
2.4. Live births

W 2020 r. w województwie wielkopolskim zarejestrowano 35,9 tys. urodzeń żywych. Liczba urodzeń obniżyła się o 1,6 tys. w porównaniu z rokiem poprzednim, tj. o 4,2% (w kraju spadek o 5,2%). Był to trzeci z kolei rok z notowanym spadkiem, po wzrostach obserwowanych w latach 2016 i 2017. Zmniejszył się również współczynnik urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 ludności z 10,72 w 2019 r. do 10,25 (w kraju z 9,77 do 9,26). Wielkopolskie biorąc pod uwagę wartość wskaźnika natężenia urodzeń zajmuje 4. lokatę w kraju, po województwach: mazowieckim (10,45), pomorskim (10,44) i małopolskim (10,36).

Wśród noworodków nieznacznie przeważali chłopcy (51,5%). W ich przypadku współczynnik urodzeń żywych na 1000 ludności osiągnął wartość 10,84 wobec 9,69 dla dziewczynek (w 2019 11,33 wobec 10,13). Na wsi rodzi się relatywnie więcej dzieci. Współczynnik urodzeń kształtował się tam na poziomie 10,80 wobec 9,79 w miastach. Natężenie urodzeń było niższe odpowiednio o 0,61 i 0,35 w porównaniu z rokiem poprzednim.

Najwięcej urodzeń na 1000 ludności w 2020 r. odnotowano w powiecie grodziskim, gdzie współczynnik wyniósł 12,34 (wobec 12,62 w 2019 r.), a także w poznańskim (12,25 wobec 12,71) i leszczyńskim (12,06 wobec 11,46), a najmniej było ich w Koninie (7,32 wobec 8,11 przed rokiem) i Kaliszu (7,73 wobec 8,05). W ujęciu gminnym największe natężenie urodzeń żywych obserwowano w Kleszczewie (17,36; o 2,23 pkt. więcej niż w 2019 r.), Komornikach (16,64; o 2,21 mniej) i Dopiewie (15,26; o 0,16 więcej) – w powiecie poznańskim oraz w gminie Czajków w powiecie ostrzeszowskim (17,22; o 6,36 więcej) i Dominowo w powiecie średzkim (14,45; o 0,24 mniej).

Mapa 12. Urodzenia żywe na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.
 Map 12. Live births per 1000 population by powiats and gminas in 2020

Znaczący wpływ na kształtowanie się procesu urodzeń ma liczba kobiet w wieku rozrodczym. W ciągu roku populacja kobiet w wieku 15–49 lat zmniejszyła się o 0,5%. Spadek ten dotyczył miast (o 1,3%), podczas gdy na wsi odnotowano niewielki wzrost liczebności w tej grupie kobiet (o 0,4%). Największa aktywność prokreacyjna kobiet przypada między 25 a 34 rokiem życia (66,0% wszystkich urodzeń; podobnie jak przed rokiem). W cząstkowych grupach wieku (25–29 i 30–34 lata) obserwowano spadek liczebności kobiet w stosunku do 2019 r. odpowiednio o 4,8% i 2,8%.

Wiek środkowy matek przesunął się z 30,0 lat w 2019 r. do 30,2 lat w 2020 r. Poziom mediany wieku matek jest uzależniony od stopnia wykształcenia kobiet. W przypadku matek posiadających wyższe wykształcenie mediana wyniosła 31,3 lat (31,2 w 2019 r.), dla kobiet z wykształceniem policealnym – 30,7 lat (wobec 30,3), z wykształceniem średnim – 29,1 lat (wobec 28,8), zasadniczym zawodowym – 28,4 lat (wobec 28,0), gimnazjalnym – 21,6 lat (wobec 21,0), podstawowym – 27,0 lat (wobec 27,8) i niepełnym podstawowym – 21,5 lat (wobec 24,7).

Tablica 10. Urodzenia żywe w 2020 r. według wieku i poziomu wykształcenia^a matki
Table 10. Live births by age and educational level of mother^a in 2020

Poziom wykształcenia matki Educational level of mother	Ogółem Total	Wiek matki Mother's age						
		19 lat i mniej and less	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45 lat i więcej and more
Ogółem Total	35885	703	4751	12072	11625	5644	1057	33
Wyższe Tertiary	15094	–	534	5230	6127	2724	463	16
Policealne Post-secondary	238	–	23	80	83	44	8	–
Średnie Secondary	11608	101	2280	4186	3171	1559	305	6
Zasadnicze zawodowe Basic vocational	4106	109	1088	1191	916	633	162	7
Gimnazjalne Lower secondary	936	336	310	171	118	1	–	–
Podstawowe Primary	645	96	164	142	99	113	30	1
Niepełne podstawowe Incomplete primary	34	13	7	6	3	3	2	–

a W podziale według wykształcenia matki nie uwzględniono urodzeń o nieustalonym wykształceniu matki.
 a Data by education level exclude cases in which education level of mother is unknown.

Wśród urodzeń przeważają urodzenia pojedyncze. W 2020 r. odnotowano ich 35,0 tys., co stanowiło 97,5% wszystkich urodzeń żywych (97,3% przed rokiem). Z ciąży bliźniaczych urodziło się w tym czasie 895 dzieci (o 8,8% mniej niż w 2019 r.), a z trojacznych – 15 dzieci (o 37,5% mniej niż rok wcześniej).

W 2020 r. w województwie wielkopolskim z nieformalnych związków urodziło się 29,7% dzieci wobec 28,3% przed rokiem (w Polsce odpowiednio 26,4% wobec 25,4%). Podobnie jak w kraju, częściej dzieci pozamałżeńskie rodzą się w miastach (33,1%) niż na wsi (26,0%). Największy odsetek urodzeń pozamałżeńskich obserwuje się w województwie zachodniopomorskim (42,4%) oraz lubuskim (42,1%), natomiast najmniejszy w podkarpackim (14,4%) oraz małopolskim (14,7%).

W ujęciu terytorialnym największy udział urodzeń pozamałżeńskich odnotowano w powiatach: obornickim (40,7%, wzrost o 6,1 p.proc. w porównaniu z 2019 r.), złotowskim (40,5%, wzrost o 4,5 p.proc.) oraz międzychodzkiem (40,2%, spadek o 1,2 p.proc.), natomiast najmniejszy ich odsetek występuje w powiecie kaliskim (21,0%, wzrost o 1,5 p.proc.), a w dalszej kolejności w kępińskim (24,6%, wzrost o 2,0 p.proc.).

2.5. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności

2.5. Female fertility rate and reproduction rates

Płodność kobiet mierzy się współczynnikiem obliczonym jako iloraz liczby urodzeń żywych i liczby kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Oprócz ogólnych współczynników płodności podaje się również współczynniki grupowe (częstkowe), obliczone jako ilorazy liczby urodzeń żywych z kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15–19 lat; urodzenia z matek w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45–49 lat.

Współczynniki reprodukcji ludności:

- **współczynnik dzietności** oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie,
- **współczynnik reprodukcji brutto** przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta w wieku rozrodczym będzie rodzić z częstością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmiennie współczynniki płodności),
- **współczynnik dynamiki demograficznej** jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.

Miarą wykorzystywaną w analizach dotyczących urodzeń jest płodność kobiet, mierzona współczynnikiem płodności, wyrażającym stosunek liczby urodzeń żywych do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym. W 2020 r. współczynnik płodności w województwie wielkopolskim wyniósł 43,43, tj. o 1,66 mniej niż w roku poprzednim. Współczynnik płodności bardziej obniżył się na wsi (o 2,30 do 44,51 wobec spadku o 1,11 do 42,46 w miastach).

W 2020 r. najwyższy współczynnik płodności charakteryzował powiaty: grodziski (51,72 wobec 52,48 rok wcześniej), średzki (50,57 wobec 52,43) i wolsztyński (49,57 wobec 54,03), natomiast najniższy miasta na prawach powiatu Konin (33,29 wobec 36,34) i Kalisz (34,54 wobec 35,67) oraz powiat kolski (36,73 wobec 40,26).

Tablica 11. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności w 2020 r.

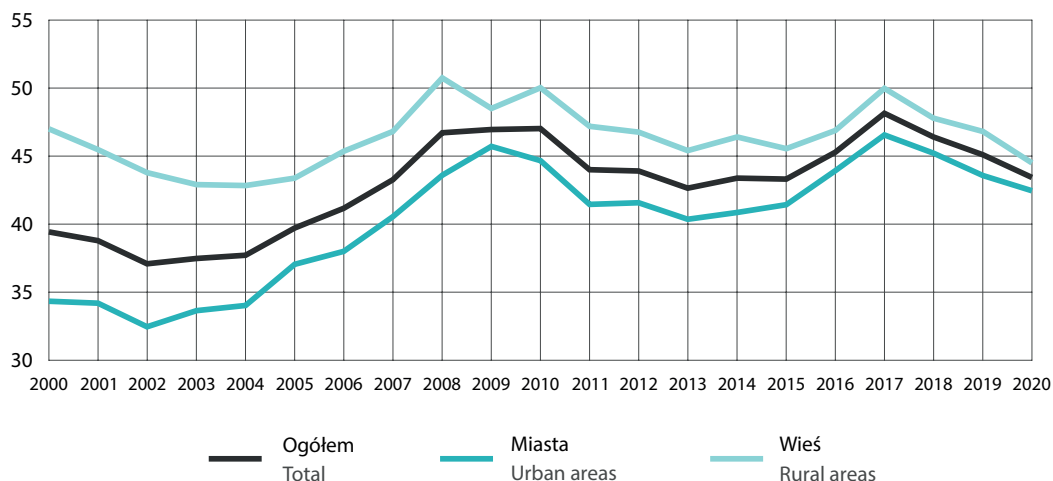
Table 11. Female fertility and reproduction rates of population in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Płodność – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku: Fertility – live births per 1000 women aged:			
15–49 ^{ab} lat years	43,43	42,46	44,51
15–19 ^a	8,50	8,93	8,08
20–24	52,56	49,54	55,36
25–29	107,70	104,94	110,48
30–34	87,66	88,28	86,94
35–39	38,05	37,76	38,40
40–44	7,58	7,95	7,13
45–49 ^b lat years	0,27	0,28	0,27
Współczynniki: Rates:			
Dzietności ogólnej Total fertility	1,507	1,484	1,529
Reprodukcji brutto Gross reproduction	0,732	0,721	0,742
Dynamiki demograficznej Demographic dynamics	0,897	0,796	1,035

ab Łącznie z urodzeniami z matek w wieku: a – poniżej 15 lat, b – 50 lat i więcej.
ab Including births from mothers aged: a – below 15, b – 50 and more.

Wykres 14. Płodność kobiet – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat

Chart 14. Female fertility – live births per 1000 women aged 15–49 years

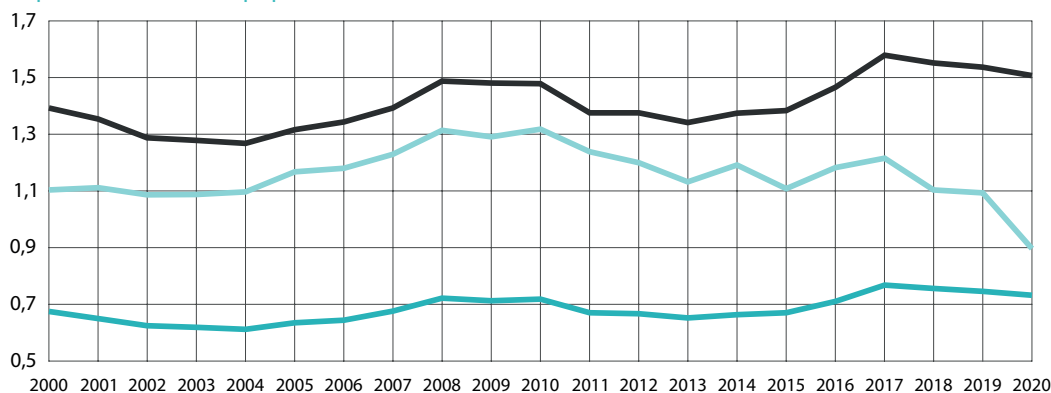
W 2020 r. najczęściej dzieci urodziły matki w wieku 25–29 lat (33,6% ogółu urodzeń żywych wobec 34,1% przed rokiem). Płodność, mierzona relacją liczby urodzeń żywych do 1000 kobiet w tej grupie wieku wyniosła 107,70 wobec 109,39 w roku poprzednim. Najwyższy współczynnik płodności wśród kobiet w wieku 25–29 lat zanotowano w powiatach: leszczyńskim (137,58, tj. o 16,11 więcej niż w 2019 r.), wolsztyńskim (132,28, tj. o 6,54 mniej) oraz poznańskim (130,33, tj. o 1,63 więcej), a najniższy w powiecie chodzieskim (88,53, tj. o 9,54 mniej) i konińskim (89,19, tj. o 8,40 mniej). Odsetek urodzeń w grupie kobiet w wieku od 30 do 34 lat wyniósł 32,4% wobec 31,9% w 2019 r. Współczynnik płodności w tej grupie

przyjął wartość 87,66 wobec 87,22 w 2019 r. W wieku 30–34 lata najczęściej rodziły kobiety zamieszkałe w powiecie poznańskim (współczynnik płodności na poziomie 116,44, tj. o 3,03 wyżej niż przed rokiem) i wolsztyńskim (101,25, tj. o 7,91 wyżej). Najmniej urodzeń w przeliczeniu na 1000 kobiet z tej grupy wieku obserwowano w powiecie konińskim (65,46, tj. o 8,49 niżej niż w 2019 r.) i Koninie (65,69, tj. o 11,90 niżej).

Współczynnik dzietności ogólnej obniżył się z 1,537 w 2019 r. do 1,507 w 2020 r. Miernik ten przyjmował wyższe wartości na wsi, gdzie na 1 kobietę przypadało średnio 1,529 dzieci (wobec 1,589 w 2019 r.), podczas gdy w miastach było to 1,484 dzieci (wobec 1,485). Poziom notowanej reprodukcji nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń, gdyż współczynnik dzietności jest niższy od optymalnej wielkości wskaźnika korzystnego dla stabilnego rozwoju demograficznego (2,10–2,15).

Wykres 15. Współczynniki reprodukcji ludności

Chart 15. Reproduction rates of population

Współczynniki: Rates:

— dzietności ogólnej total fertility
 — dynamiki demograficznej demographic dynamics
 — reprodukcji brutto gross reproduction

W 2020 r. wyższy poziom współczynnika dzietności kobiet niż wielkopolskim odnotowano w pomorskim (1,531) i mazowieckim (1,529). Mimo, że były to maksymalne wartości wskaźników w kraju, to nadal były one poniżej wartości optymalnej. W Polsce miernik kształtował się na średnim poziomie 1,378 (wobec 1,419 w 2019 r.). Również w żadnym powiecie województwa wielkopolskiego współczynnik dzietności w 2020 r. nie zbliżył się do poziomu zapewniającego stabilność demograficzną. Najwyższą wartość miernik ten przyjął w powiatach: poznańskim (1,735 wobec 1,753 w 2019 r.), średzkim (1,720 wobec 1,763) oraz leszczyńskim (1,710 wobec 1,599), natomiast najniższej kształtował się on w Koninie (1,215 wobec 1,304) i powiecie konińskim (1,250 wobec 1,333).

Modyfikacją współczynnika dzietności, przy wyodrębnieniu z ogólnej liczby urodzeń żywych urodzeń dzieci płci żeńskiej, jest współczynnik reprodukcji brutto wyrażający stopień zastępowalności pokoleń matek przez córki z założeniem, że wszystkie córki osiągną (dożyją) wieku swoich matek w momencie ich urodzenia. W 2020 r. w wielkopolskim wartość współczynnika reprodukcji brutto wyniosła 0,732 (0,746 rok wcześniej), co przy założeniu stałego wzorca płodności z danego roku oznacza, że na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadały 73 żywo urodzone córki (75 w 2019 r.). W kraju wskaźnik ten osiągnął poziom 0,671 (0,690 przed rokiem). Wyższe wartości współczynnika reprodukcji brutto odnotowano na wsi, gdzie wyniósł on 0,742 (0,773 w 2019 r.) wobec 0,721 w miastach (0,720 rok wcześniej), co oznacza, że przy takich samych warunkach płodności generacja matek w województwie wielkopolskim zostałaby zastąpiona przez mniejszą populację córek, która w miastach stanowiłaby 72,1% wyjściowej populacji matek, a na wsi 74,2%. W przekroju powiatów wartość współczynnika reprodukcji brutto wahała się od 0,603 w powiecie złotowskim do 0,908 w powiecie wolsztyńskim.

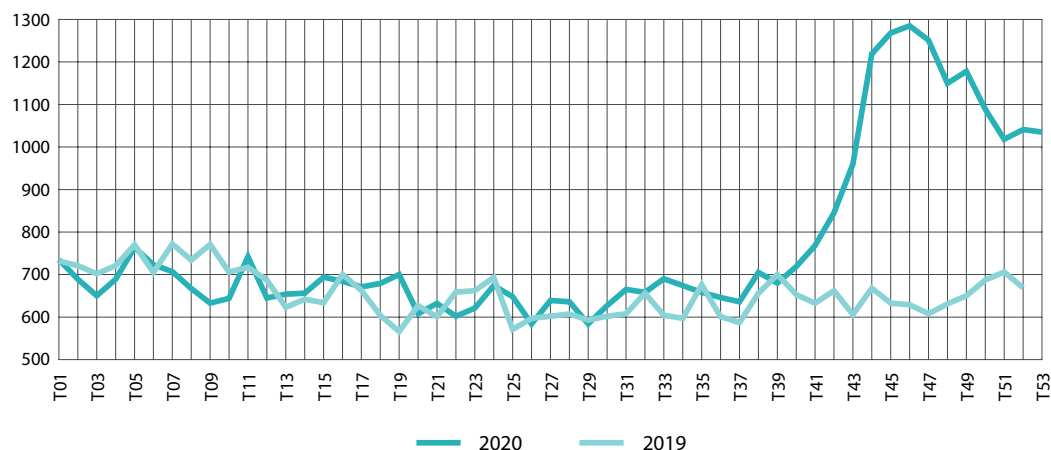
W 2020 r. współczynnik dynamiki demograficznej w województwie wielkopolskim wyniósł 0,897 (przed rokiem 1,094), czyli na każde 100 zgonów odnotowano 90 urodzeń żywych (109 w 2019 r.). Tak wyraźny spadek wartości wskaźnika jest związany m.in. ze zjawiskiem nadmiarowych zgonów w wyniku pandemii COVID-19. W kraju średni poziom współczynnika wyniósł 0,744 wobec 0,915 w 2019 r. Współczynnik dynamiki demograficznej był wyższy na wsi, gdzie jego wartość wyniosła 1,035 wobec 0,796 w miastach (przed rokiem 1,263 wobec 0,970). W 2020 r. jedynie w 6 powiatach poziom współczynnika dynamiki demograficznej przekraczał 1,00 (przed rokiem były to 22 jednostki). Najbardziej wyróżniał się powiat poznański, gdzie jego wartość wyniosła 1,479, co oznacza, że na 100 zgonów przypadało tam 148 urodzeń żywych (przed rokiem 170). Wysokie wartości zanotowano także w powiatach leszczyńskim i wolsztyńskim gdzie na 100 zgonów przypadało odpowiednio 121 i 117 urodzeń żywych (w 2019 r. 139 i 135). Najniższą wartością współczynnika dynamiki demograficznej charakteryzował się Kalisz, gdzie w przeliczeniu na 100 zgonów przypadały 53 urodzenia żywe wobec 61 przed rokiem.

2.6. Umieralność

2.6. Mortality

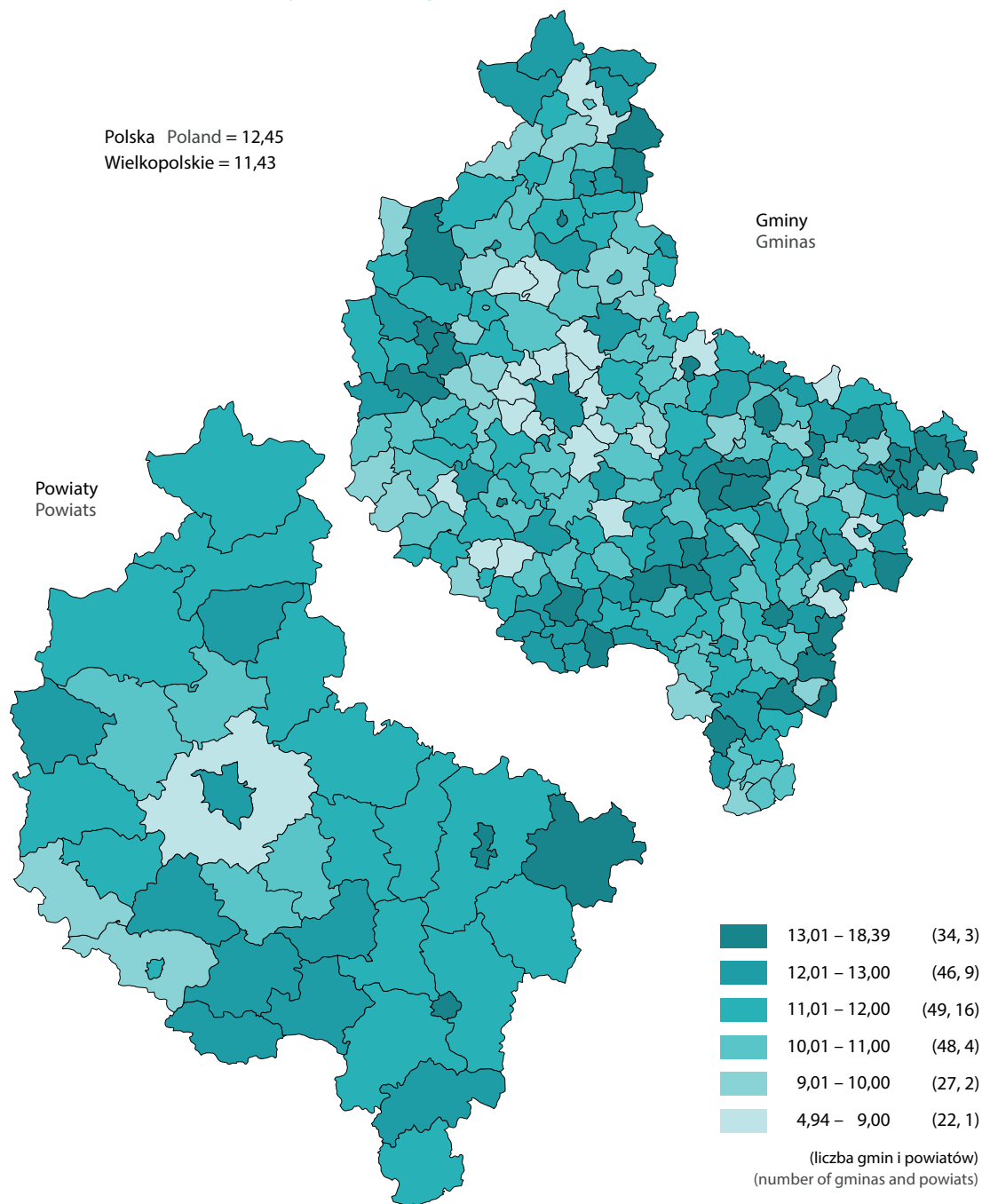
Pandemia koronawirusa wpłynęła w istotny sposób na przebieg zjawisk demograficznych, w największym stopniu dotyczyło to umieralności. W 2020 r. zarejestrowano najwyższą od kilkudziesięciu lat liczbę zgonów. Przekroczyła ona o ponad 8 tys. średnioroczną wartość z lat 1999–2019 (31,8 tys.), a współczynnik natężenia zgonów osiągnął najwyższą wartość w tym okresie.

Wykres 16. Zgony według tygodni
Chart 16. Deaths by weeks

Zmarło 40,0 tys. osób, co oznacza wzrost liczby zgonów w porównaniu z 2019 r. o 5,8 tys., tj. o 16,8% (wobec spadku o 2,5% przed rokiem). W kraju liczba zgonów zwiększyła się o 16,5% (rok wcześniej spadek o 1,1%). Najwyższe natężenie zgonów odnotowano IV kwartale 2020 r. – zarejestrowano ich o prawie 60% więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Szczególnie krytyczny okazał się 45. i 46. tydzień roku (przypadający na dni od 2 do 15 listopada), w których odnotowano po 1,3 tys. zgonów. Jednak wyraźną tendencją wzrostową obserwowano już od 40. tygodnia (28 września – 4 października). Średnia tygodniowa zgonów w 2020 r. wyniosła 768 wobec 656 rok wcześniej.

Mapa 13. Zgony na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.
 Map 13. Deaths per 1000 population by powiats and gminas in 2020

Współczynnik zgonów w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł 11,43 wobec 9,80 w 2019 r. Natężenie zgonów jest wyższe w miastach – odnotowano tu wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 1,84 do poziomu 12,29, podczas gdy na wsi – o 1,39 do 10,43. W kraju wskaźnik był wyższy niż przeciętnie w wielkopolskim (12,45 wobec 10,67 przed rokiem). Województwami, w których zarejestrowano najniższe współczynniki zgonów były: pomorskie (10,94, tj. o 1,34 więcej niż w 2019 r.), podkarpackie (11,36, tj. o 1,95 więcej) i małopolskie (11,37, tj. o 1,68 więcej), a wielkopolskie uplasowało się na 4. miejscu. Największe natężenie zgonów obserwowano w łódzkim (14,62, tj. o 2,18 więcej niż rok wcześniej) i świętokrzyskim (14,07, tj. o 2,36 więcej).

W przekroju terytorialnym najwyższą umieralność w 2020 r. odnotowano w Kaliszu, gdzie na 1000 mieszkańców przypadło 14,58 zgonów (13,16 w 2019 r.), powiecie kolskim (13,38 wobec 10,88 przed rokiem) i Koninie (13,20 wobec 10,48), natomiast najniższe natężenie zgonów zaobserwowano w powiatach: poznańskim (8,28 wobec 7,47), leszczyńskim (9,96 wobec 8,22) i wolsztyńskim (9,99 wobec 9,54). Największy przyrost współczynnika zgonów zarejestrowano w powiecie ostrzeszowskim (o 3,16), Koninie (o 2,72) i pleszewskim (o 2,58), natomiast najmniejszy w powiecie wolsztyńskim (o 0,45) i międzychodzkiem (o 0,66).

W wielkopolskim, podobnie jak w kraju, obserwuje się zjawisko nadumieralności mężczyzn. W przypadku mężczyzn wskaźnik zgonów w 2020 r. kształtował się na poziomie 12,38 (w kraju 13,46), podczas gdy wśród kobiet wyniósł on 10,53 (w kraju 11,49). Współczynniki umieralności mężczyzn były wyższe niż kobiet we wszystkich grupach wieku. W 2020 r. szczególnie wysoka nadumieralność przedstawicieli tej płci występowała w grupie wieku 10–14 i 15–19 lat (3,7-krotnie wyższy wskaźnik), a także 5–9 (3,1-krotnie wyższy). Około 3-krotnie większy współczynnik umieralności wystąpił wśród mężczyzn w przedziale wieku 35–39 i 40–44. Wysoki poziom wskaźnika (2,9 razy wyższy) utrzymywał się w grupie mężczyzn w wieku 25–29, oraz 30–34 lat.

Wiek środkowy osoby zmarłej w 2020 r. wyniósł 75,7 lat i był nieco wyższy niż przed rokiem (75,5 lat). W kraju mediana wieku zmarłych ukształtowała się na poziomie 77,1 lat wobec 76,9 lat w 2019 r. Wiek środkowy zmarłych kobiet (81,6 lat) był o 10 lat wyższy niż mężczyzn, a ludności miejskiej – o ponad rok wyższy niż wiejskiej (76,2 lat wobec 74,9 lat). Najwyższy miernik odnotowano w województwie podlaskim (79,8 lat), najniższy zaś w zachodnio-pomorskim (74,5 lat). Wielkopolskie charakteryzuje się 4. najniższą medianą wieku zmarłych w kraju.

W 2020 r. zarejestrowano 119 zgonów niemowląt, tj. o 1 mniej niż przed rokiem. Współczynnik liczony na 1000 urodzeń żywych wyniósł 3,32 i był nieco wyższy od notowanego w 2019 r. (3,20), przy przeciętnej wartości dla kraju 3,57 (wobec 3,77 przed rokiem).

Częściej umierali chłopcy (3,90 na 1000 urodzeń żywych wobec 2,70 w przypadku dziewczynek; w 2019 r. 3,22 wobec 3,19). Więcej zgonów niemowląt odnotowano na wsi – średnio 3,90 zgonów na 1000 urodzeń żywych wobec 2,76 w miastach (w 2019 r. 3,17 wobec 3,23). W 2020 r. stosunkowo największe natężenie zgonów wśród niemowląt wystąpiło w powiecie ostrzeszowskim (9,97 wobec 1,75 w 2019 r.), złotowskim (7,91 wobec 7,39) oraz w Kaliszu (6,49 wobec 4,94), a najmniejsze w szamotulskim (1,08 wobec 1,03 przed rokiem) i kościańskim (1,23 wobec 3,41). Powiat kolski był jedynym, w którym nie odnotowano zgonów niemowląt w 2020 r.

W 2020 r. z ogólnej liczby zmarłych niemowląt 67,2% zmarło przed ukończeniem pierwszego miesiąca życia (w okresie noworodkowym), w tym 47,1% wszystkich przypadków w okresie pierwszego tygodnia życia (w ubiegłym roku odpowiednio 70,8% i 55,8%). Najwięcej zgonów niemowląt dotyczyło tych, których waga wynosiła poniżej 2500 g – 62,2%, w tym 24,4% niemowląt ważyło poniżej 1000 g (wobec 70,8% i 28,3% w 2019 r.).

2.7. Zgony według przyczyn

2.7. Deaths by causes

Do najczęstszych przyczyn zgonów (według Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych – X Rewizja) w województwie wielkopolskim należą choroby układu krążenia oraz nowotwory. W 2019 r. choroby układu krążenia doprowadziły do 36,2% zgonów (rok wcześniej do 35,9%), a ich liczebność w stosunku do 2018 r. obniżyła się o 1,7%. W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 35,5 zgonów spowodowanych tą przyczyną, tj. mniej niż w 2018 r. (36,1). Choroby układu krążenia częściej dotyczą kobiet, ich umieralność wskutek tych schorzeń jest wyższa niż wśród mężczyzn (36,3 zgonów na 10 tys. ludności wobec 34,6). Wielkopolskie na tle innych województw charakteryzowało się jednym z najniższych wskaźników umieralności w następstwie chorób układu krążenia, zajmując 2. lokatę za mazowieckim (34,7), a wyprzedzając lubuskie (35,6) i warmińsko-mazurskie (36,8), przy średniej w kraju równej 42,1 (w 2018 r. 43,7). Najczęściej choroby układu krążenia były przyczyną zgonów w powiatach: krotoszyńskim (50,6 zgonów na 10 tys. ludności wobec 46,9 w 2018 r.), jarocińskim (48,6 wobec 47,5), kolskim (48,1 wobec 42,6) i międzychodzkiem (46,9 wobec 37,1). Umieralność z powodu chorób układu krążenia jest zróżnicowana ze względu na wiek. W 2019 r. wśród osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) choroby te stanowiły przyczynę 40,9% wszystkich zgonów, natomiast wśród osób w wieku poniżej 65 lat – 21,6% (w 2018 r. odpowiednio 40,7% i 21,1%).

Odsetek zgonów wskutek chorób nowotworowych w 2019 r. ukształtował się na poziomie 28,7% (28,4% w 2018 r.), a ich liczba w ciągu roku zmniejszyła się o 1,4%. Na 10 tys. ludności przypadało przeciętnie 28,1 zgonów wywołanych tą przyczyną (w 2018 r. 28,6). Wśród mężczyzn wskaźnik był wyższy i wyniósł 31,5 zgonów wobec 24,9 zgonów wśród kobiet (rok wcześniej 31,6 wobec 25,7). W kraju wskutek choroby nowotworowej zanotowano średnio 28,3 zgonów na 10 tys. ludności (w 2018 r. 28,4). W przekroju terytorialnym w 2019 r. największe natężenie zgonów spowodowanych tymi schorzeniami wystąpiło w Kaliszu (32,8 zgonów na 10 tys. ludności wobec 32,0 przed rokiem), Poznaniu (32,4 wobec 32,5) oraz w powiecie międzychodzkiem (32,3 wobec 24,4), natomiast najmniejsze w powiecie leszczyńskim (21,8 wobec 26,2) i poznańskim (22,7 wobec 22,5). Choroby nowotworowe stanowiły przyczynę 33,6% wszystkich zgonów w grupie wieku poniżej 65 lat (podobnie jak przed rokiem). W grupie osób starszych, tj. powyżej 65 roku życia zanotowano niższy udział zgonów spowodowanych tą przyczyną (27,2% wobec 26,7%).

Liczba zgonów spowodowanych chorobami układu oddechowego obniżyła się w ciągu roku o 6,0% do poziomu 2,3 tys. Dotyczyło to zwłaszcza mężczyzn, dla których spadek wyniósł 8,5% wobec 2,9% w grupie kobiet. Odsetek zgonów z tej przyczyny zmniejszył się o 0,3 p.proc. do 6,8%. Zwiększyła się nieznacznie liczba zgonów, których przyczyną były choroby układu trawiennego (wzrost o 0,6%), a ich udział w ogólnej liczbie zgonów wzrósł z 3,5% do 3,6%.

W 2019 r. najczęstszymi przyczynami zgonów niemowląt były wady rozwojowe wrodzone (50,0% ogólnej liczby zgonów niemowląt) oraz stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym, tzn. powstające w trakcie trwania ciąży i w okresie pierwszych 6 dni życia noworodka (43,3%). W 2018 r. odsetki te wyniosły odpowiednio 44,9% i 51,3%.

2.8. Przyrost naturalny

2.8. Natural increase

Wynik uwarunkowań oddziałujących na poziom urodzeń i zgonów znajduje odzwierciedlenie w wartości przyrostu naturalnego, który stanowi podstawowy czynnik wpływający na sytuację demograficzną.

Tablica 12. Przyrost naturalny w 2020 r.
Table 12. Natural increase in 2020

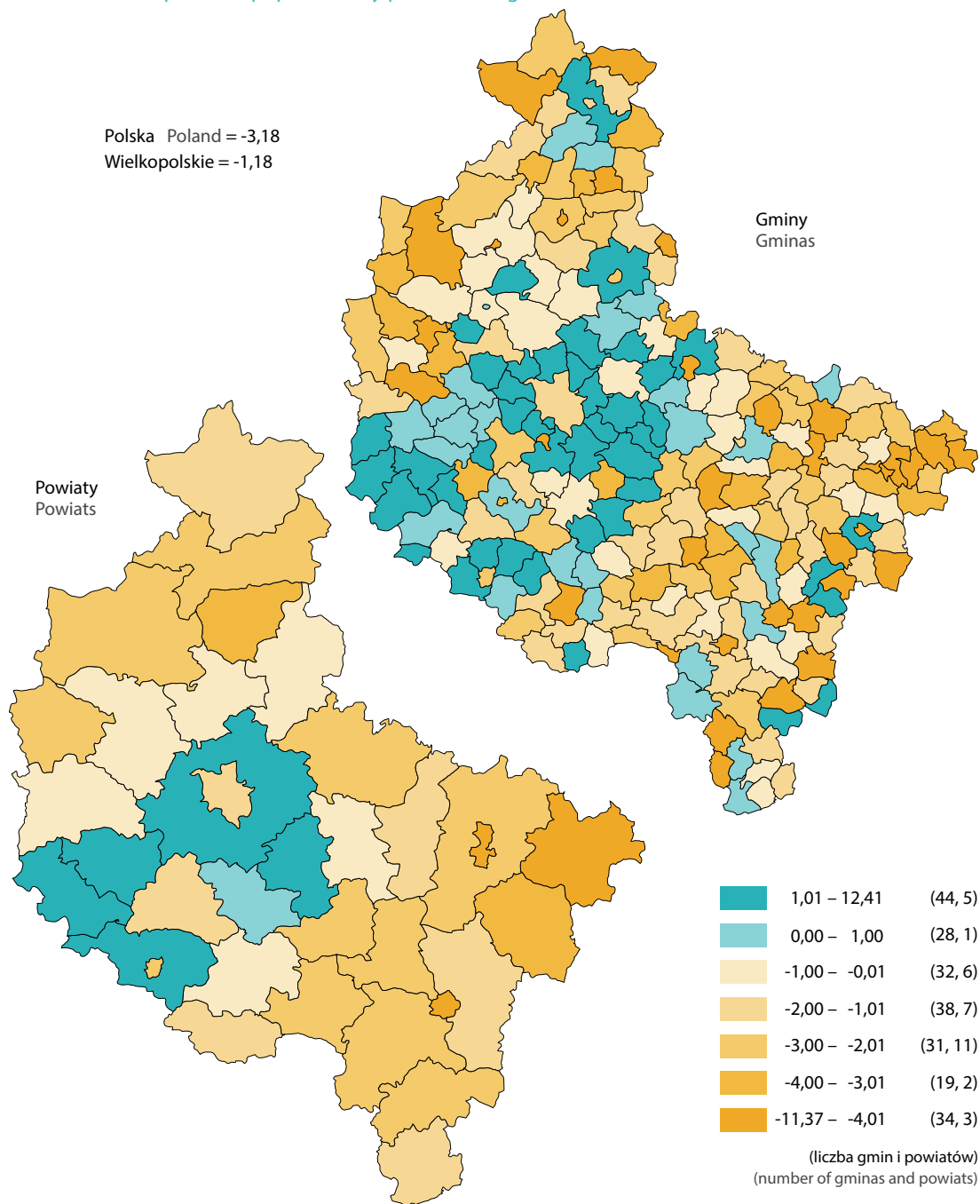
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers			
Ogółem Total	-4128	-4718	590
Mężczyźni Males	-2624	-2346	-278
Kobiety Females	-1504	-2372	868
Na 1000 ludności Per 1000 population			
Ogółem Total	-1,18	-2,50	0,37
Mężczyźni Males	-1,54	-2,62	-0,34
Kobiety Females	-0,84	-2,40	1,07

Niekorzystna sytuacja w zakresie umieralności wraz z bardzo niskim poziomem urodzeń w 2020 r. (najniższym od 2006 r.) spowodowały wystąpienie ujemnego przyrostu naturalnego, który wcześniej nie był notowany w województwie wielkopolskim. Ubytek ludności osiągnął poziom -1,18 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wobec +0,92 w 2019 r. Oznacza to, że na każde 100 tys. ludności województwa ubyło 118 osób (rok wcześniej przybyły 92 osoby). W miastach ubytek ludności pogłębił się z -0,31 do -2,50, natomiast na wsi współczynnik przyrostu naturalnego obniżył się, ale pozostał dodatni (z +2,37 do +0,37). Ujemny przyrost naturalny odnotowano we wszystkich województwach, wielkopolskie miało 3. najniższy ubytek ludności w kraju, za pomorskim (-0,50) i małopolskim (-1,01), najwyższy natomiast zaobserwowano w świętokrzyskim (-6,36) i łódzkim (-6,09).

W 2020 r. w większości powiatów przyrost naturalny był ujemny. Dodatni współczynnik obserwowano tylko w 6 powiatach: poznańskim (+3,97 wobec +5,23 w 2019 r.), leszczyńskim (+2,10 wobec +3,24), wolsztyńskim (+1,70 wobec +3,33), grodziskim (+1,31 wobec +3,29), średzkim (+1,14 wobec +2,98) oraz śremskim (+0,42 wobec +1,65). Najniższe ujemne wartości współczynnik przyrostu naturalnego przyjął w Kaliszu (-6,86 wobec -5,11 w 2019 r.), Koninie (-5,88 wobec -2,37) oraz powiecie kolskim (-5,01 wobec -1,62).

Obraz znacznie bardziej zróżnicowany ujawnia się przy analizowaniu przyrostu naturalnego w przekroju gminnym. W gminach miejskich przeciętna wartość współczynnika w 2020 r. wynosiła -3,04 (wobec -0,74 rok wcześniej), wahając się między -8,18 w Kole a +1,44 w Luboniu (powiat poznański). W gminach miejsko-wiejskich średnia wartość współczynnika obniżyła się z +1,27 w 2019 r. do -0,71, przy czym wartości rozkładały się między -10,48 w gminie Dobra (powiat turecki) a +7,41 w Kórniku (poznański). Duże zróżnicowanie wartości współczynnik przyrostu naturalnego przyjmował w gminach wiejskich, ale średnia pozostała dodatnia (+0,52 wobec +2,56 w 2019 r.). Najniżej kształtował się w gminach: Chodów – w kolskim (-11,37), Lisków w kaliskim (-7,53) oraz Białośliwie w pilskim (-7,05), podczas gdy najwyższe wartości odnotowano w gminach powiatu poznańskiego: Kleszczewo (+12,41), Komorniki (+10,70), Dopiewo (+9,00) i Tarnowo Podgórne (+6,13).

Mapa 14. Przyrost naturalny na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.
 Map 14. Natural increase per 1000 population by powiats and gminas in 2020

Rozdział 3

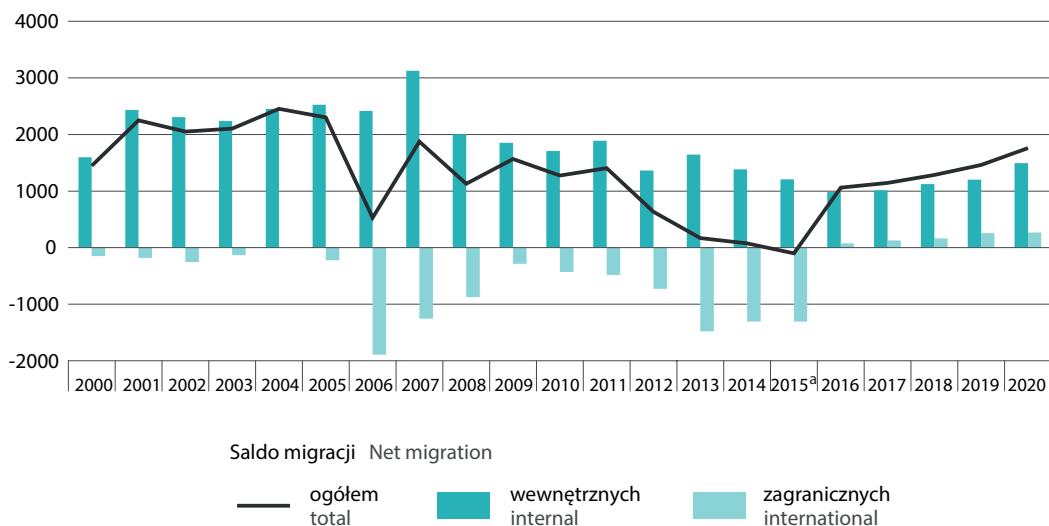
Chapter 3

Migracje ludności

Migration of population

Przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania są istotnym czynnikiem wpływającym na sytuację demograficzną danego regionu. Migracje, zarówno wewnętrzne – rozpatrywane w skali kraju oraz województwa – jak i zagraniczne, rzutują na kształtowanie się liczby ludności, gęstości zaludnienia, struktury według wieku oraz płci. Te procesy ludnościowe implikują kolejne, takie jak zawieranie małżeństw czy przyrost naturalny. Końcowy wynik ilościowy procesów migracyjnych dla danej populacji wyrażany jest za pomocą salda migracji, czyli różnicy pomiędzy napływem i odpływem ludności.

Wykres 17. Saldo migracji ludności
Chart 17. Net migration of population

a Do obliczenia salda migracji wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a To calculate net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

W województwie wielkopolskim od ponad dwudziestu lat (za wyjątkiem 2015 r.) obserwuje się dodatnie saldo migracji ludności – liczba zameldowań na pobyt stały przewyższa liczbę wymeldowań z pobytu stałego, przy czym w ruchu wewnętrznym saldo migracji pozostaje dodatnie, a w zagranicznym dopiero od ostatnich kilku lat (od 2016 r.) notuje się saldo migracji utrzymujące się na niewielkim dodatnim poziomie).

W 2020 r. w wielkopolskim ogólne saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosło +0,50 (wobec +0,42 w 2019 r.). W miastach odnotowano ubytek ludności na poziomie -3,22, natomiast na wsi przyrost +4,85 (przed rokiem odpowiednio -3,52 i +5,07). W skali kraju współczynniki salda migracji na pobyt stały odzwierciedlały podobny charakter i kierunek przepływów migracyjnych – niewielkie dodatnie saldo ogółem (+0,12 wobec +0,16 w 2019 r.), ubytek wędrowski na obszarach miast (-1,59 wobec -1,10), a przyrost migracyjny na terenach wiejskich (+2,67 wobec +2,06).

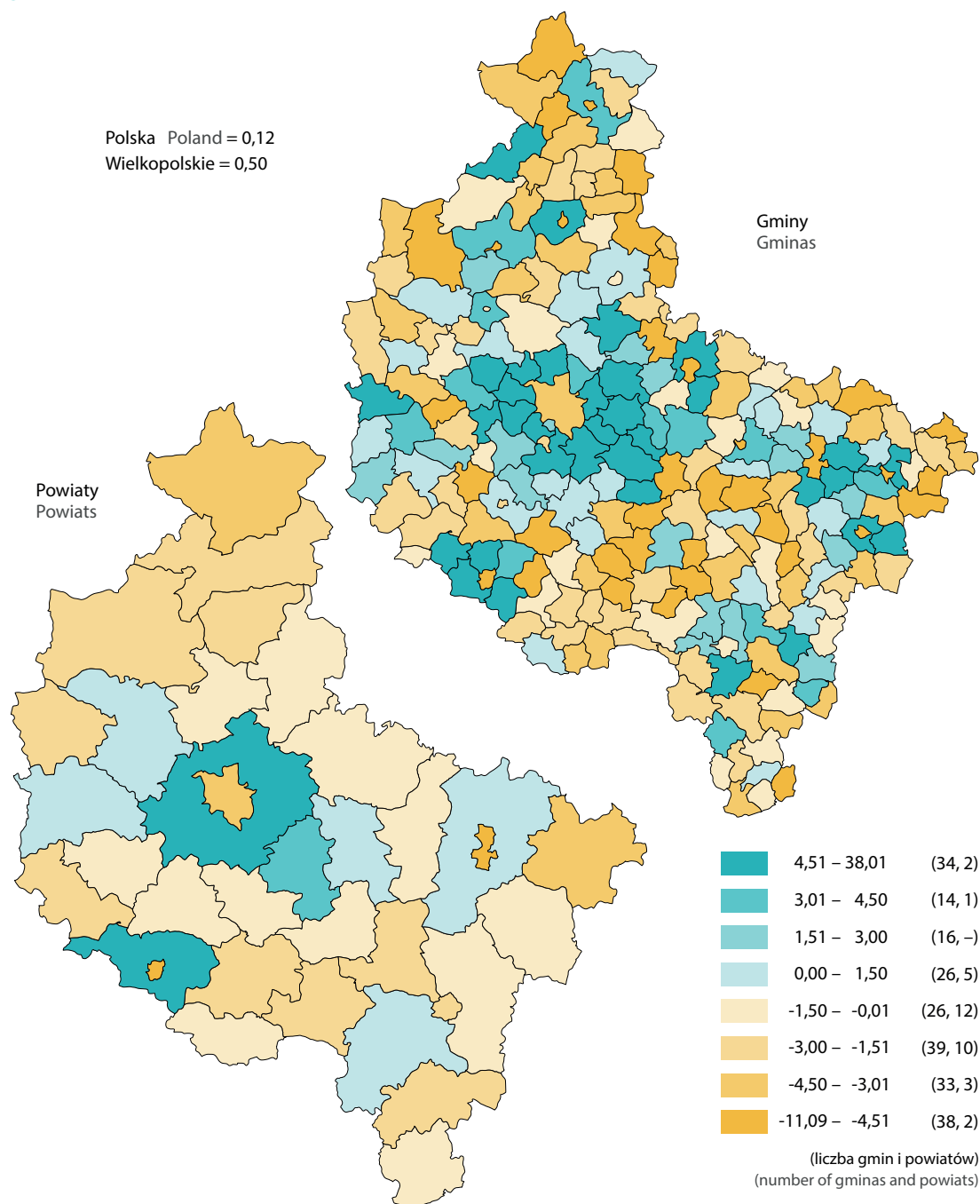
Tablica 13. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2020 r.
 Table 13. Internal and international migration of population for permanent residence in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers			na 1000 ludności per 1000 population		
Napływ Inflow						
Ogółem Total	41019	16475	24544	11,72	8,74	15,20
Z miast From urban areas	23469	7247	16222	6,70	3,84	10,05
Ze wsi From rural areas	16710	8702	8008	4,77	4,61	4,96
Z zagranicy From abroad	840	526	314	0,24	0,28	0,19
Odpływ Outflow						
Ogółem Total	39262	22545	16717	11,22	11,95	10,35
Do miast To urban areas	15796	6927	8869	4,51	3,67	5,49
Na wieś To rural areas	22892	15204	7688	6,54	8,06	4,76
Za zagranicę Abroad	574	414	160	0,16	0,22	0,10
Saldo migracji Net migration						
Ogółem Total	1757	-6070	7827	0,50	-3,22	4,85
Wewnętrznych Internal	1491	-6182	7673	0,43	-3,28	4,75
Zagranicznych International	266	112	154	0,08	0,06	0,10

Większość gmin charakteryzowała się ujemnym saldem migracji na pobyt stały. W 2020 r. przyrost liczby ludności stwierdzono w 89 spośród 226 gmin regionu. Gminy te były zlokalizowane przede wszystkim wokół stolicy województwa, ale także w pobliżu Gniezna, Leszna, Piły, Środy Wielkopolskiej i Turku. Najwyższe dodatnie saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w gminach powiatu poznańskiego: Kleszczewo (+38,01 wobec +40,96 w 2019 r.), Dopiewo (+33,92 wobec +41,55), Rokietnica (+30,41 wobec +40,38) i Kórnik (+30,25 wobec +40,13). Należy podkreślić, że w wymienionych gminach w ciągu roku nastąpiły znaczne spadki tego współczynnika. Natomiast w kolejnej gminie w zestawieniu – Dominowo (powiat średzki) – wystąpił ponad dwukrotny wzrost salda migracji na 1000 ludności, które wyniosło +26,33 (wobec +12,73 w 2019 r.). Największe ubytki ludności na skutek migracji zaobserwowano w gminach: Kuślin w powiecie nowotomyskim (-11,09 wobec -5,65 w 2019 r.), Pogorzela w gostyńskim (-9,98 wobec -5,84), Jaraczewo w jarocińskim (-9,47 wobec -5,91) i Rozdrażew w krotoszyńskim (-9,27 wobec -3,66).

Mapa 15. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności według powiatów i gmin w 2020 r.

Map 15. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population by powiats and gminas in 2020

3.1. Migracje wewnętrzne na pobyt stały

3.1. Internal migration for permanent residence

Większość przepływów migracyjnych – które określane są jako zmiany gminy zamieszkania lub przeniesienie się z terenów miejskich do wiejskich albo odwrotnie w ramach gminy miejsko-wiejskiej – dokonuje się w obrębie kraju w ramach migracji wewnętrznych.

W 2020 r. w województwie wielkopolskim w ruchu wewnętrznym napływ migracyjny objął 40,2 tys. osób i był o 16,3% mniejszy niż przed rokiem. Odpływ migracyjny dotyczył w tym czasie 38,7 tys. osób, tj. o 17,3% mniej niż w 2019 r. W miastach na pobyt stały zameldowało się 15,9 tys. osób, a na wsi – 24,2 tys. osób. Odpływ migracyjny z terenów miejskich dotyczył 22,1 tys. osób, z których 15,2 tys. wyprosiło się na wieś. Z obszarów wiejskich wymeldowało się 16,6 tys. osób, a 8,9 tys. spośród nich przeniosło się do miast. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym wyniosło +1491 osób (wobec +1203 w 2019 r.), przy czym w miastach – ze względu na większy odpływ ludności – miało ono wartość ujemną (-6182), podobnie jak przed rokiem (-6771). W przeliczeniu na 1000 ludności współczynnik salda migracji wewnętrznej w wielkopolskim ukształtował się na poziomie +0,43 (wobec +0,34 w 2019 r.), w miastach przyjął on wartość ujemną -3,28, podczas gdy na wsi wyniósł +4,75 (przed rokiem było to odpowiednio -3,58 i +4,97). W 2020 r. – podobnie jak w latach poprzednich – oprócz wielkopolskiego, tylko cztery województwa, tj. mazowieckie, pomorskie, dolnośląskie i małopolskie charakteryzowały się napływem ludności większym od odpływu (współczynnik salda migracji na 1000 ludności wynosił dla nich odpowiednio: 1,92, 1,63, 1,14, 1,00 wobec 2,92, 2,55, 1,45, 1,74 w 2019 r.). Poza tym dwa z nich: mazowieckie i małopolskie wyróżniały się dodatnim saldem migracji zarówno dla miast, jak i dla wsi. Pozostałe 11 województw na skutek migracji wewnętrznych notowało ubytek liczby ludności (najwięcej mieszkańcy utraciło lubelskie – ponad 2 osoby na 1000 ludności).

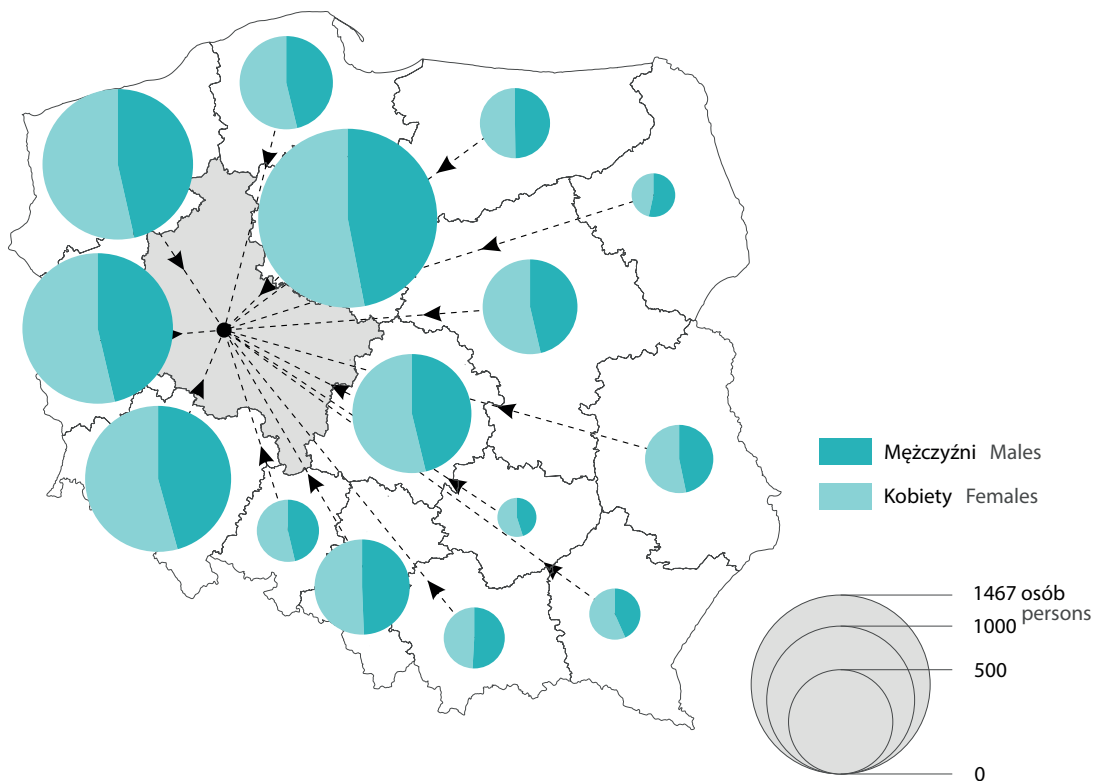
Najwięcej przemieszczeń migracyjnych (ponad 80%) dokonuje się w ramach województwa zamieszkania. Dla opuszczających wielkopolskie w 2020 r., podobnie jak w poprzednich latach, cel migracyjny najczęściej stanowiły województwa: dolnośląskie, mazowieckie, kujawsko-pomorskie i zachodniopomorskie. Do wielkopolskiego migrowali natomiast przede wszystkim mieszkańcy województw ościennych: kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

Decyzję o zmianie miejsca zamieszkania nieco częściej podejmowały kobiety niż mężczyźni. W 2020 r. kobiety stanowiły 52,3% zarówno wśród osób meldowanych na pobyt stały w ruchu wewnętrznym (napływ), jak i wśród osób wymeldowanych (odpływ). Udziały te nie zmieniły się istotnie w porównaniu z 2019 r. (52,9% i 52,8%). Największa mobilność charakteryzuje osoby w wieku od 25 do 39 lat (migranci z tej grupy wieku w 2020 r. stanowili 42,4% ogółu przybywających i emigrujących w województwie wielkopolskim). W przypadku migracji międzywojewódzkich największy ruch zarejestrowano w tym samym przedziale wieku – udział migrantów w wieku 25–39 lat wyniósł 48,6%.

W 2020 r. największy napływ i odpływ migracyjny w ramach migracji wewnętrznych, podobnie jak przed rokiem, zanotowano w powiecie poznańskim (10536 wobec 4682 osoby) oraz w Poznaniu (4590 wobec 6484). Stosunkowo duża była w tych powiatach także różnica między napływem a odpływem w ruchu wewnętrznym (odpowiednio +5854 i -1894). Saldo migracji liczone na 1000 ludności wyniosło w poznańskim +14,51, a w Poznaniu -3,55 (wobec odpowiednio +17,70 i -3,45 w 2019 r.). Do grupy powiatów o najniższych wartościach tego współczynnika (poza Poznaniem) należał Konin (-6,98 wobec -7,70 w 2019 r.), Leszno (-6,14 wobec -4,64), a także powiat kolski (-3,08 wobec -4,57) i złotowski (-2,80 wobec -3,48). W ciągu roku zwiększyła się liczba powiatów o dodatnim saldzie migracji – z 5 na 8. Powiatami o dodatnim saldzie migracji, liczonym na 1000 mieszkańców pozostały (oprócz poznańskiego): leszczyński (9,35 wobec 8,59 w 2019 r.), średzki (3,98 wobec 3,53), szamotulski (1,34 wobec 3,22) i wrzesiński (0,93 wobec 2,90). Natomiast powiatami, które w 2020 r. odnotowały zmianę salda z ujemnego na dodatnie, były: koniński (0,79 wobec -0,01), nowotomyski (0,32 wobec -0,61) i ostrowski (0,32 wobec -0,82).

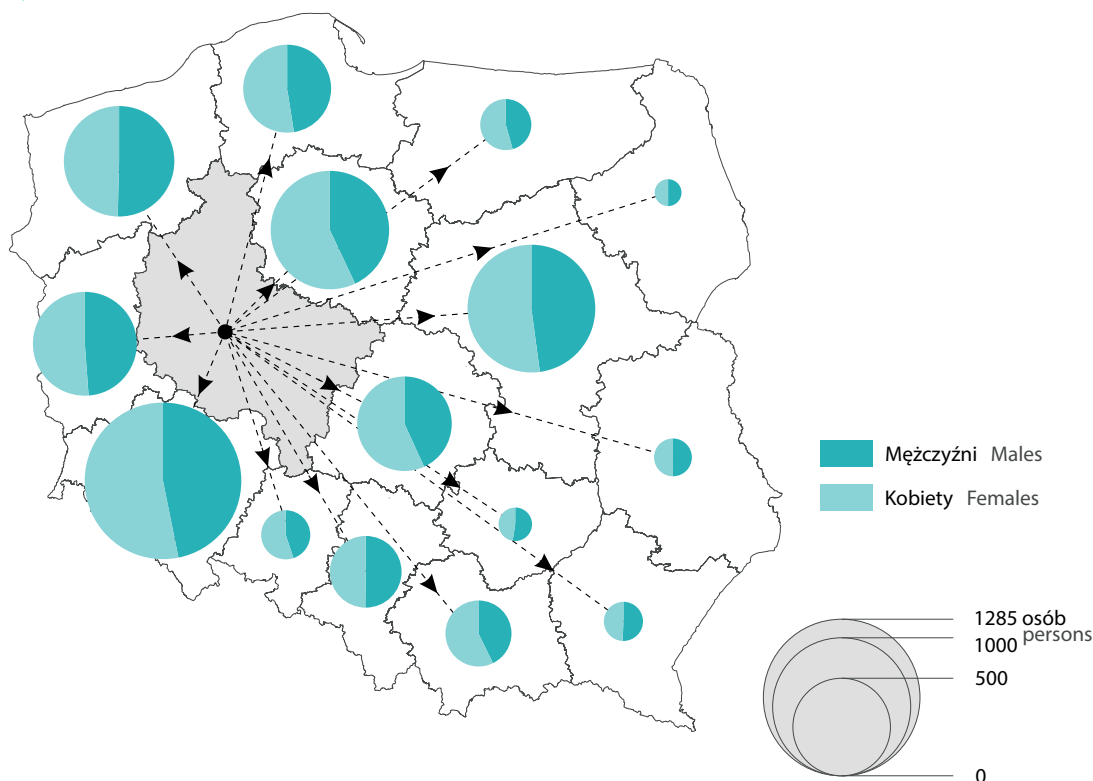
Mapa 16. Napływ migrantów z innych województw do województwa wielkopolskiego na pobyt stały według płci w 2020 r.

Map 16. Inflow of migrants from other voivodships to Wielkopolskie Voivodship for permanent residence by sex in 2020

Mapa 17. Odpływ migrantów z województwa wielkopolskiego do innych województw na pobyt stały według płci w 2020 r.

Map 17. Outflow of migrants from Wielkopolskie Voivodship to other voivodships for permanent residence by sex in 2020

Ruch migracyjny jest utożsamiany z poziomem atrakcyjności danego obszaru. Rozpatrując jego zróżnicowanie, warto zwrócić uwagę na proporcje salda migracji do ogólnego obrotu migracyjnego, gdyż wartości sald migracji mogą być takie same, zarówno w przypadku dużego napływu, jak i odpływu, a także znacznie mniejszej wielkości tych komponentów. Parametrem przedstawiającym ten stosunek jest wskaźnik atrakcyjności migracyjnej.

Wskaźnik atrakcyjności migracyjnej (miernik efektywności migracji) pokazuje relację pomiędzy obrotem wędrownym (sumą napływu i odpływu) a saldem migracji na pobyt stały (różnicą napływu i odpływu). Wartość wskaźnika zawiera się w przedziale od -1 do +1, przy czym im wskaźnik jest bliższy wartości +1, tym większą rolę odgrywa napływ, a mniejszą – odpływ ludności.

W 2020 r. wielkopolskie cechowało się wskaźnikiem na poziomie 0,02 (wobec 0,01 przed rokiem), co świadczyło o wzroście atrakcyjności województwa do zamieszkania. Województwo zajmowało pod tym względem, tak jak przed rokiem 5. lokatę w kraju. Pomimo spadku miernika najbardziej atrakcyjne dla migrantów pozostało województwo mazowieckie (0,09 wobec 0,11 w 2019 r.).

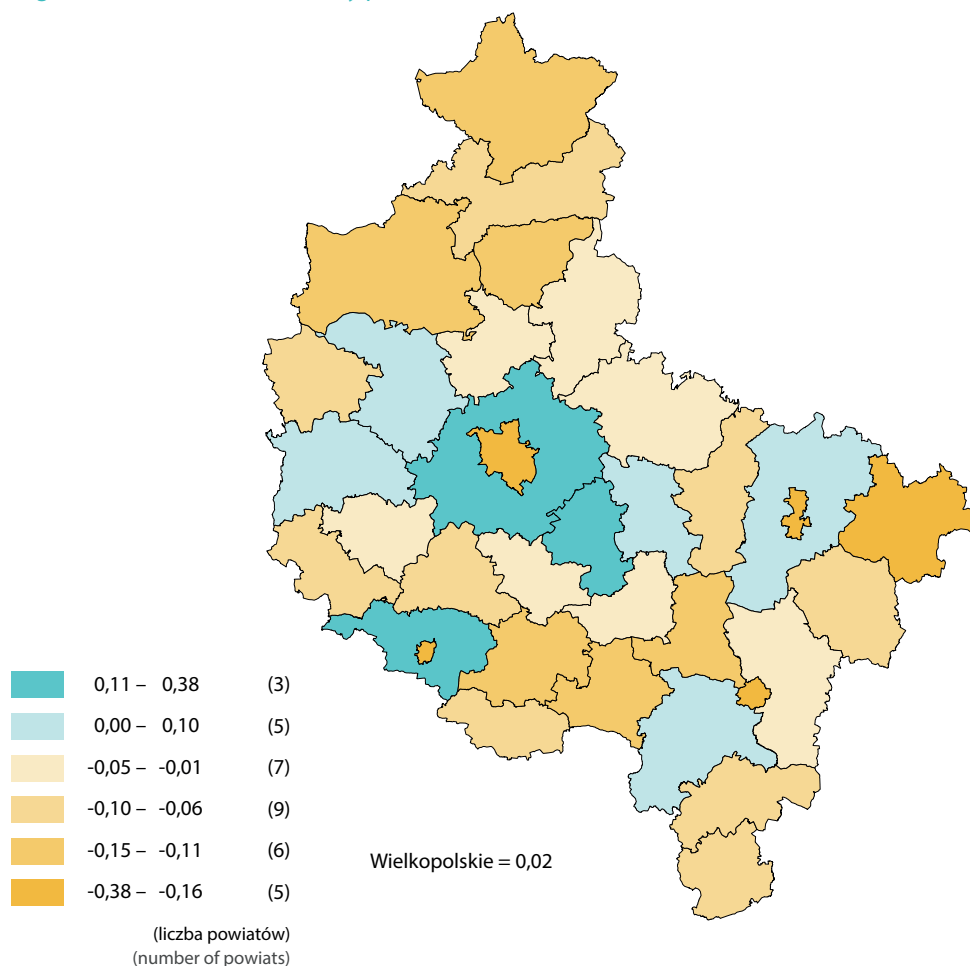
Z analizy wskaźnika efektywności migracji w ujęciu powiatowym wynika, że w 2020 r. najbardziej atrakcyjnymi terenami do zamieszkania były powiaty, dla których również współczynnik salda migracji na 1000 mieszkańców był dodatni, a mianowicie: poznański (0,38, podobnie w 2019 r.), leszczyński (0,29 wobec 0,26), średzki (0,18 wobec 0,14), szamotulski (0,07 wobec 0,11), wrzesiński (0,04 wobec 0,10), koniński (0,04 wobec -0,00), ostrowski (0,02 wobec -0,04), nowotomyski (0,01 wobec -0,03). W porównaniu z 2019 r. atrakcyjność dla migrantów w tych jednostkach zwiększyła się, z wyjątkiem powiatu szamo-

tulskiego i wrzesińskiego, a w konińskim, ostrowskim i nowotomyskim zarejestrowano przejście z wartości ujemnych miernika do dodatnich.

Iloraz salda migracji do jej obrotu przyjął wartość zbliżoną do zera w powiatach: obornickim, śremskim, kaliskim i obornickim. Pozostałe powiaty mają charakter emigracyjny. Do powiatów o najniższej wartości miernika atrakcyjności migracyjnej zaliczał się Konin (-0,38 wobec -0,31 w 2019 r.) i Leszno (-0,29 wobec -0,21), które podobnie jak w 2019 r., zajmowały końcowe lokaty. Mniej atrakcyjne dla migrantów były również powiaty: Kalisz (-0,20 wobec -0,17), Poznań (-0,17 wobec -0,13), kolski (-0,17 wobec -0,18). Dla tych powiatów wskaźnik w ciągu roku pogorszył się (oprócz kolskiego, gdzie nastąpił wzrost o 0,01). Dla Poznania zanotowano spadek parametru efektywności migracji o 0,04 i miasto znalazło się o 7 pozycji niżej (na 32. miejscu) niż w 2019 r. Najbardziej na atrakcyjności migracyjnej zyskały powiaty grodziski i pilski (odpowiednio wzrost o 0,11 i 0,10), natomiast najbardziej straciło Leszno (w stosunku do 2019 r. wskaźnik zmniejszył się o 0,08) oraz Konin (spadek o 0,07).

Mapa 18. Wskaźnik atrakcyjności migracyjnej według powiatów w 2020 r.

Map 18. Migration attractiveness index by powiats in 2020

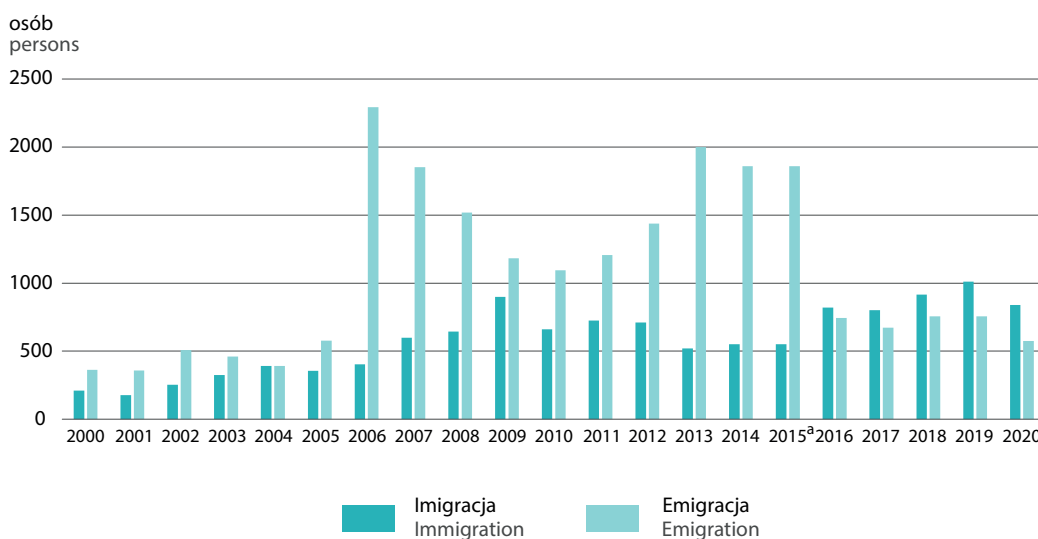
3.2. Migracje zagraniczne na pobyt stały

3.2. International migration for permanent residence

W aspekcie województwa wielkopolskiego migracje zagraniczne na pobyt stały można rozpatrywać jako emigracje mieszkańców województwa poza granice kraju oraz jako imigracje cudzoziemców z państw zewnętrznych do Polski, a w jej granicach do wielkopolskiego.

W 2020 r. poza granicami Polski osiedliło się na stałe 574 mieszkańców województwa wielkopolskiego (o 181 osób mniej niż w 2019 r.), natomiast z zagranicy przybyło tu 840 osób (o 172 osoby mniej). Saldo migracji zagranicznej wyniosło +266 osób, przed rokiem różnica między liczbą imigrantów a emigrantów wynosiła +257 osób. Natężenie salda migracji zagranicznej na 1000 ludności wyniosło +0,08 w 2020 r. wobec +0,07 w roku poprzednim. W miastach wskaźnik był nieznacznie niższy i wyniósł +0,06, natomiast na wsi osiągnął wyższą wartość +0,10 (wobec odpowiednio +0,06 i +0,09 w 2019 r.).

Wykres 18. Migracje zagraniczne na pobyt stały
Chart 18. International migration for permanent residence

a Dane dotyczą 2014 r.
a Data concern 2014.

Główne kierunki migracji zagranicznych nie ulegają zmianie, jednak ich natężenie przybiera różne rozmiary. W 2020 r. mieszkańcy województwa wielkopolskiego emigrowali przede wszystkim do Wielkiej Brytanii (27,5% ogółu emigrantów wobec 28,5% w 2019 r.) i Niemiec (26,8% wobec 30,9%). Wyjeżdżający z wielkopolskiego stosunkowo często wybierali także Holandię (16,9% wobec 11,3% przed rokiem), Irlandię (4,2%; wobec 4,5%), Danię (3,1% wobec 2,3%), Hiszpanię (3,1% wobec 1,5%), Szwajcarię (2,8% wobec 0,9%), Austrię (2,1% wobec 1,2%), Belgię (2,1% wobec 4,1%), Szwecję (2,1% wobec 2,3%) oraz Norwegię (1,9% wobec 2,0%), a z krajów pozaeuropejskich – Stany Zjednoczone (1,9% wobec 2,8%).

W 2020 r. najwięcej osób z zagranicy do wielkopolskiego przybyło z Wielkiej Brytanii (21,5% ogólnej liczby imigrantów; 25,4% w 2019 r.) i Ukrainy (18,8% wobec 12,0%), a następnie z Niemiec (16,9% wobec 17,1%), Holandii (6,9% wobec 7,1%), a także Irlandii (4,0% wobec 5,7%), Białorusi (3,5%, podobnie jak przed rokiem), Kazachstanu (2,9% wobec 1,3%) oraz Włoch (2,6% wobec 1,4%).

Emigruje przede wszystkim ludność młoda i rodziny z dziećmi. W 2020 r. wśród wyjeżdżających na stałe zagranicę 67,9% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata), a 11,0% – dzieci w wieku do 14 lat. Wśród liczby emigrantów nieznaczną przewagę posiadały kobiety (50,7%). Częściej emigrowali mieszkańcy miast (72,1%). W grupie imigrantów przeważali liczebnie mężczyźni (54,6%). Wśród ludności napływowej z zagranicy osoby w wieku do 44 lat stanowiły 85,1%.

3.3. Migracje na pobyt czasowy

3.3. Migration for temporary stay

Wśród migracji zależnych od czasu pobytu wyróżniamy migracje czasowe. W końcu 2020 r. w województwie wielkopolskim na pobyt czasowy ponad 3 miesiące zameldowanych było 38,6 tys. osób, a czasowo nieobecnych w miejscu stałego zameldowania było 37,6 tys. osób. W porównaniu z 2019 r. odnotowano spadek zarówno liczby osób, które zameldowały się na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (o 11,8% mniej), jak i liczby osób czasowo nieobecnych (o 12,3% mniej). Saldo wewnętrznych migracji na pobyt czasowy pozostało dodatnie i kształtowało się na poziomie +1009, tj. wyższym niż w 2019 r. (+921). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców dawało to przeciętnie +3 osoby (podobnie jak przed rokiem). Odmiennie niż w przypadku migracji wewnętrznych na pobyt stały, saldo ruchu wędrownego na pobyt czasowy było dodatnie w miastach (+5803 osób) i ujemne na wsi (-4794 osób). Na 10 tys. mieszkańców miast przypadało średnio 129 zameldowanych na pobyt czasowy oraz 98 osób czasowo nieobecnych (na wsi odpowiednio 89 osób wobec 119 osób). Dodatkowo saldo migracji odnotowano w 14 z 35 powiatów województwa. Największą wartość salda wewnętrznych migracji na pobyt czasowy zaobserwowano w Poznaniu (+2692 osoby), Lesznie (+370) i Kaliszu (+242), natomiast najmniejszą w powiecie konińskim (-458), złotowskim (-341) oraz kaliskim (-324).

W końcu 2020 r. liczba ludności czasowo nieobecnej w województwie w związku z wyjazdem zagranicę wyniosła 4193 osoby, tj. o 27 więcej niż w 2019 r., co w przeliczeniu na 10 tys. ludności dawało 12 osób (podobnie jak przed rokiem). Poza granicami kraju przebywało czasowo najwięcej emigrantów z powiatu tureckiego (106 osób czasowo nieobecnych na 10 tys. ludności wobec 105 w 2019 r.), a także z międzychodzkiego (68 wobec 66) i Kalisza (39 wobec 36). Z kolei liczba osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy według stanu na koniec 2020 r. wyniosła 20128 osób i zmniejszyła się o 8,7% w porównaniu z rokiem poprzednim. Przyjeżdżający z zagranicy na pobyt czasowy najchętniej wybierali Poznań (25,1% wobec 28,1% w 2019 r.), powiat poznański (14,7% wobec 11,5%) i kępiński (9,7% wobec 7,7%).

Rozdział 4

Chapter 4

Aktywność demograficzna

Demographic activity

Zestawienie wskaźników opisujących zjawiska demograficzne takie jak urodzenia i zgony oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne, które decydują o stanie i zmianach liczby ludności, czyli o przyroście rzeczywistym, pozwala określić stopień aktywności demograficznej jednostek terytorialnych. Podstawę typologii demograficznej według J.W. Webba² stanowią przyrost naturalny i saldo migracji stałej przeliczone na 1000 ludności.

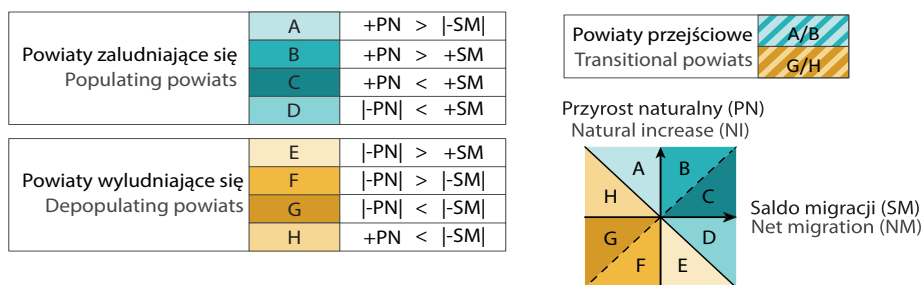
W 2020 r. we wszystkich województwach zanotowano ubytek naturalny. Województwo wielkopolskie po raz pierwszy od 1999 r. znalazło się w grupie województw określonych jako nieaktywne demograficznie – w typie E. Spadek liczby ludności był tu konsekwencją ujemnego przyrostu naturalnego przewyższającego przyrost migracyjny. Znacznie bardziej złożony obraz aktywności demograficznej województwa ujawnia się w przekroju terytorialnym. W 2020 r. w grupie aktywnych demograficznie, czyli zaludniających się, znalazło się 9 powiatów, z czego w 3 wzrost zaludnienia nastąpił w wyniku zarówno dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji (typ B lub C). Były to powiaty: leszczyński, poznański i średzki. W 26 powiatach zmiany miały charakter regresywny, przy czym najmniej korzystna sytuacja wystąpiła w 24 z nich (typ F lub G), gdzie zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji były ujemne. Takie parametry charakteryzowały m.in. miasta na prawach powiatu – Kalisz, Konin, Leszno i Poznań. Przewaga ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym (typ H) nie wystąpiła w żadnym z powiatów. W porównaniu z 2015 r. 31 powiatów nie zmieniło swojego charakteru (22 z nich zachowały regresywny charakter, a 9 – progresywny), natomiast koniński, kościański, obornicki i wągrowiecki zmienił swój charakter z rozwojowego na depopulacyjny.

Porównując wyniki klasyfikacji metodą Webba, przeprowadzonej na podstawie skumulowanego przyrostu naturalnego i skumulowanego salda migracji dla lat 2015–2020, można zaobserwować, iż większość powiatów (60%) oraz ponad połowa gmin (55%) była zakwalifikowana do jednostek nieaktywnych, czyli wyludniających się. Liczba powiatów charakteryzujących się ubytkiem ludności wyniosła 21, przy czym 10 powiatów zakwalifikowano do typów F i G. Najliczniej reprezentowany był typ H, do którego zakwalifikowano 11 powiatów (gostyński, jarociński, kępiński, kościański, krotoszyński, ostrowski, pleszewski, rawicki, złotowski oraz miasta Leszno i Poznań), gdzie ujemne saldo migracji nie było rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny. Do typu E, w którym ujemny przyrost naturalny nie był kompensowany przez dodatnie saldo migracji, nie zakwalifikował się żaden powiat. Do typu F, gdzie wystąpił ubytek migracyjny i jeszcze większy ubytek naturalny, zakwalifikował się tylko Kalisz. W 9 powiatach, odznaczających się ubytkiem naturalnym i jeszcze większym ubytkiem migracyjnym ludności, odnotowano typ G. W tej grupie obok Konina znalazły się powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, kolski, międzychodzki, ostrzeszowski, piłski, słupecki i turecki. W większości powiatów wyludniających się najwyższy ubytek migracyjny ludności, jako skutek ruchu wędrownego obserwowany był w Koninie, gdzie na 1000 ludności ubyło 55 osób (15 w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i 40 w wyniku migracji). Do grupy jednostek aktywnych demograficznie (typ A – D) zakwalifikowano 14 powiatów. Obszary o charakterze progresywnym koncentrowały się głównie w centralnej i południowo-zachodniej części województwa. Przewagę przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (typ A) odnotowano w 8 powiatach (gnieźnieńskim, grodziskim, kaliskim, nowotomyskim, obornickim, śremskim, wągrowieckim i wolsztyńskim). Dodatni przyrost naturalny jednocześnie z dodatnim saldem migracji (typ B i C) zaobserwowano w 6 powiatach (konińskim, leszczyńskim, poznańskim, szamotulskim, średzkim i wrzesińskim). Do typu D, gdzie występuje przewaga przyrostu migracyjnego nad ubytkiem naturalnym, nie został zakwalifikowany żaden z powiatów. Najlepsza sytuacja wystąpiła w powiecie poznańskim, gdzie na każdy 1000 ludności przybyło 129 osób (34 z tytułu przyrostu naturalnego i 95 z tytułu migracji).

² Patrz uwagi metodologiczne, pkt 12 na str. 77.

Z analizy danych skumulowanych dla lat 2015–2020 na poziomie gmin wynika, że spośród 226 jednostek 102 były rozwojowe, w tym w 70 wartości obu omawianych miar były dodatnie (typ B i C). Największy przyrost ludności wystąpił w gminach koncentrujących się wokół Poznania, przede wszystkim w Dopiewie, gdzie na 1000 ludności przybyło 269 osób (58 z tytułu przyrostu naturalnego i 211 z tytułu migracji), Kleszczewie – 264 osób (odpowiednio 63 i 201), Kórniku – 259 osoby (odpowiednio 53 i 206), Komornikach – 258 (odpowiednio 81 i 177) i Rokietnicy – 255 osób (odpowiednio 48 i 207). Gmin o charakterze depopulacyjnym było 124, przy czym w 58 przyrost naturalny i saldo migracji były ujemne; najwięcej osób – 86 na 1000 ludności – ubyło w gminie wiejskiej Chodów w powiecie kolskim (34 z tytułu ubytku naturalnego i 52 z tytułu migracji).

Wykres 19. Typologia demograficzna powiatów według metody Webba w latach 2015–2020
Chart 19. Demographic typology of powiats by Webb's method in 2015–2020

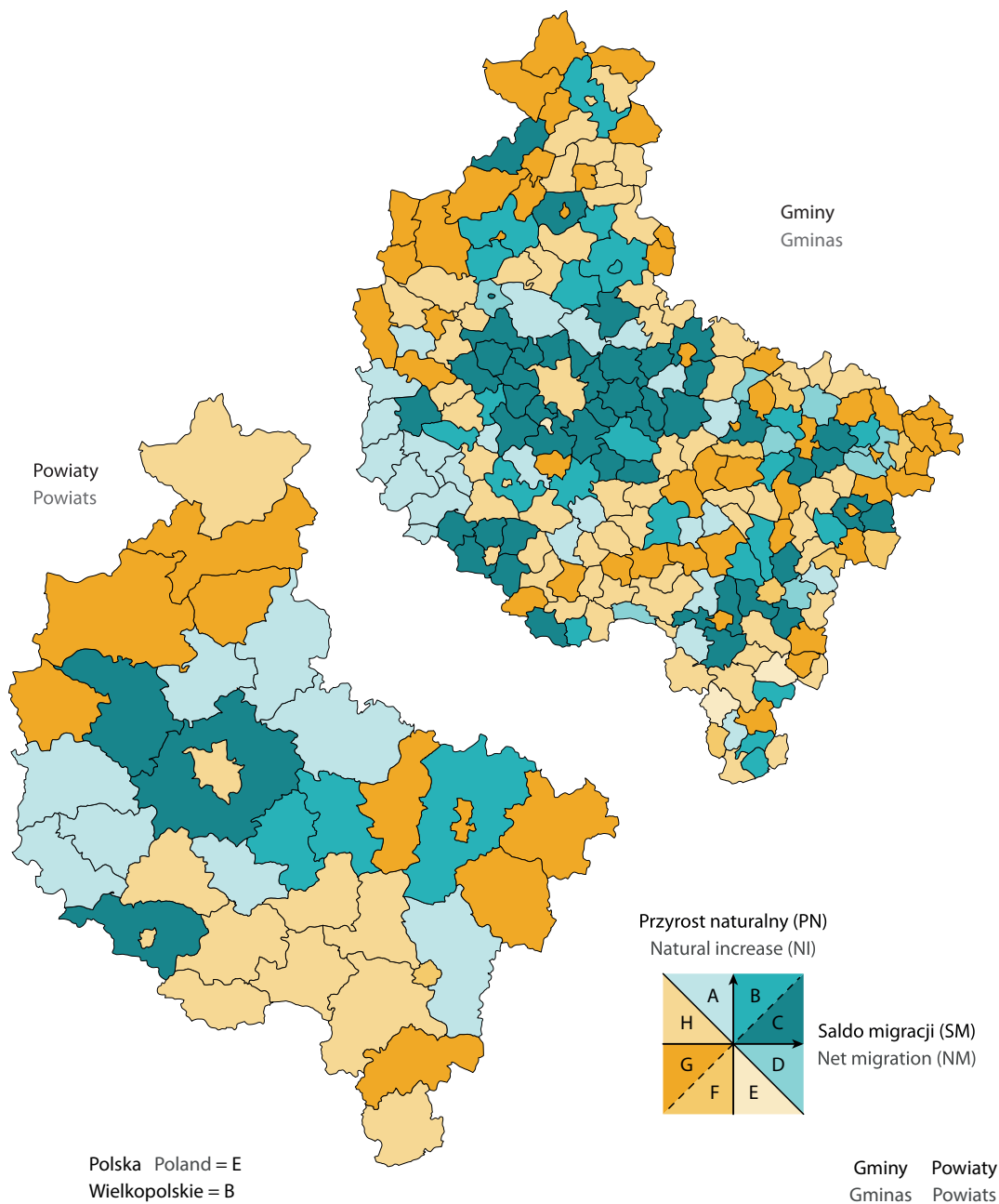

Powiaty Powiats	2015 ^a	2016	2017	2018	2019	2020	2015–2020 ^b		
	typ type						PN	SM	
chodzieski	G	F	H	H	G	F	G	-5,76	-12,77
czarnkowsko-trzcianiecki	H	G	H	G	G	F	G	-2,53	-14,25
gnieźniński	H	A	A	A	A	F	A	4,13	-4,03
gostyński	H	H	A	H	H	G	H	9,15	-17,52
grodziski	A	A	B	A	A	A	A	21,92	-6,14
jarociński	H	H	H	H	G	F	H	1,12	-8,60
kaliski	H	B	B	G	A	F	A	1,65	-0,47
kępiński	H	A	H	A	H	G	H	4,52	-8,57
kolski	G	G	G	G	G	F	G	-14,28	-20,37
koniński	B	B	B	B	B	E	B	3,61	2,67
kościański	A	A	H	H	H	F	H	6,42	-9,48
krotoszyński	H	H	H	H	G	G	H	2,22	-16,02
leszczyński	C	C	C	C	C	C	C	18,83	42,76
międzychodzki	H	H	H	H	G	F	G	-0,14	-13,93
nowotomyski	A	A	A	A/B	A	D	A	13,37	-1,09
obornicki	B	B	A/B	A	H	G	A	9,43	-2,48
ostrowski	H	A	A	G	H	E	H	0,96	-3,03
ostrzeszowski	H	A	A	G/H	H	F	G	-0,50	-4,14
pilski	G	H	H	G	G	F	G	-3,02	-16,33
pleszewski	H	H	H	H	H	F	H	1,86	-11,99
poznański	C	C	C	C	C	C	C	33,64	94,64
rawicki	G	A	A	H	G	F	H	2,18	-9,27
słupecki	H	H	G	G	G	F	G	-2,11	-11,60
szamotulski	B	C	C	C	C	D	C	6,47	13,21
średzki	B	B	B	B	C	C	B	17,65	15,79
śremski	A	A	A	A	A	A	A	13,29	-4,09
turecki	G	G	H	G	G	F	G	-3,28	-10,70
wągrowiecki	A	A	A	H	A	F	A	7,81	-6,41
wolsztyński	A	A	A	A	A	A	A	18,35	-8,03
wrzesiński	B	A	B	C	C	D	B	6,85	6,37
złotowski	G	A	H	G	H	G	H	0,96	-17,25
Kalisz	F	F	F	F	F	F	F	-25,45	-15,79
Konin	G	G	G	G	G	G	G	-14,79	-39,64
Leszno	H	H	H	H	G	G	H	2,03	-24,78
Poznań	G	H	H	H	H	G	H	1,95	-20,17

a Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. b Typy wyznaczone na podstawie skumulowanego przyrostu naturalnego na 1000 ludności i skumulowanego salda migracji na 1000 ludności z lat 2015–2020.

a In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. b Types were calculated on the basis of accumulated natural increase per 1000 population and accumulated net migration per 1000 population from 2015–2020.

Mapa 19. Typologia demograficzna gmin i powiatów według metody Webba w latach 2015–2020
 Map 19. Demographic typology of gminas and powiats by Webb's method in 2015–2020

Jednostki zaludniające się Populating units	A	$+PN > -SM $	24	8
	B	$+PN > +SM$	23	3
	C	$+PN < +SM$	47	3
	D	$ -PN < +SM$	8	–
Jednostki wyludniające się Depopulating units	E	$ -PN > +SM$	3	–
	F	$ -PN > -SM $	7	1
	G	$ -PN < -SM $	51	9
	H	$+PN < -SM $	63	11

Uwagi metodologiczne

1. Dane opracowano na podstawie:

- 1) bilansów stanu i struktury **ludności** na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego (z wyjątkiem danych dla 2010 r. – patrz ust. 3) przy uwzględnieniu zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania z innych gmin i z zagranicy na pobyt stały oraz czasowy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych (więcej – patrz ust. 2);
- 2) rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały oraz czasowy;
- 3) sprawozdawczości gmin – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt czasowy;
- 4) sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- 5) sprawozdawczości sądów okręgowych – o prawomocnie orzeczonych separacjach i rozwodach.

2. Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w tej publikacji opracowano według **krajowej definicji zamieszkania**. Oznacza to, że uwzględniane są migracje czasowe wewnętrzne, tj. różnica między liczbą osób, które czasowo wyjechały z gminy na ponad 3 miesiące (do 2005 r. – ponad 2 miesiące) do innego miejsca w kraju a liczbą osób przybyłych z innego miejsca w kraju na okres ponad 3 miesiące (do 2005 r. – ponad 2 miesiące). Do ludności gminy nie są zatem zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast są zaliczani stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania/nieobecności).

3. Dane o ludności (według stanu w dniu 30 czerwca i 31 grudnia) oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjmując jako bazę wyjściową:

- dla lat 2000–2009 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 (dla lat 2000 i 2001 zastosowano podział administracyjny kraju obowiązujący w dniu 31 grudnia 2002 r.; dla pozostałych lat – każdorazowy podział administracyjny);
- od 2010 r. – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym że dla 2010 r. według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 grudnia 2011 r.

4. Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano: małżeństwa – według miejsca zamieszkania męża przed ślubem, separacje i rozwody – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo, urodzenia – według miejsca zamieszkania matki noworodka, zgony – według miejsca zamieszkania osoby zmarłej.

5. Dane o małżeństwach uwzględniają związki małżeńskie zawarte w formie przewidzianej prawem w urzędach stanu cywilnego. Na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. (Dz. U. Nr 117, poz. 757) w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu Kościoła lub Związku Wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Małżeństwa wyznaniowe mogą być zawierane jedynie w dziesięciu Kościołach i Związku Wyznaniowym: Kościół Katolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, Kościół Chrześcijańskich Baptystów, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Polskokatolicki, Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Zielonoświątkowy.

6. Instytucja **separacji** została wprowadzona w Polsce 15 grudnia 1999 r. ustawą z dnia 21 maja 1999 r. (Dz. U. 1999 Nr 52, poz. 532).

W statystyce separacji jako kryterium podziału na województwa (powiaty, miasto i wieś) przyjęto województwo zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o separację. W przypadku, gdy pozew wniosła osoba zamieszkała za granicą, separacja została zaliczona do województwa, w którym zamieszkiwał współmałżonek. W podziale terytorialnym nie uwzględniono przypadków, gdy małżonkowie w momencie wniesienia powództwa mieszkali za granicą.

7. Instytucja **rozwodów** została wprowadzona na terenie całego kraju w dniu 1 stycznia 1946 r. dekretem z dnia 25 września 1945 r. – Prawo małżeńskie (Dz. U. 1945 Nr 48, poz. 270). Przepisy prawa rodzinnego reguluje ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 1964 Nr 9, poz. 59, z późn. zm.).

W statystyce rozwodów jako kryterium podziału na województwa (powiaty, miasto i wieś) przyjęto województwo zamieszkania w Polsce osoby wnoszącej powództwo o rozwód lub – w przypadku, gdy pozew wniosła osoba zamieszkała za granicą – rozwód został zaliczony do województwa, które stanowiło miejsce zamieszkania współmałżonka. W podziale terytorialnym nie uwzględniono przypadków, gdy małżonkowie w momencie wniesienia powództwa mieszkali za granicą.

8. Informacje o **urodzeniach i zgonach** (w tym zgonach niemowląt) prezentowane są według kryteriów definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

Przy opracowywaniu danych o **zgonach według przyczyn** przyjęto wyjściową przyczyną zgonów. Za przyczynę wyjściową uważa się chorobę stanowiącą początek okresu chorobowego, który doprowadził do zgonu, albo uraz czy zatrucie, w wyniku którego nastąpił zgon.

9. W sprawozdawczości statystycznej jako **urodzenia** pochodzące z roku sprawozdawczego przyjmuje się urodzenia, jakie miały miejsce na terenie Polski i zostały zarejestrowane przez Urząd Stanu Cywilnego w danym roku, w tym urodzenia, jakie miały miejsce w latach wcześniejszych (po 31 marca 2011 r., tj. po przeprowadzeniu NSP 2011), ale zostały zarejestrowane w roku sprawozdawczym.

Do 2014 r. źródłem danych o urodzeniu żywym i martwym był, wykorzystywany wtórnie przez statystykę publiczną, dokument Ministerstwa Zdrowia podstawowy dla akt stanu cywilnego „Pisemne zgłoszenie urodzenia dziecka”. Od 2015 r. źródłem danych medycznych o urodzeniu żywym jest dokument Ministerstwa Zdrowia „Karta urodzenia”), natomiast dane demograficzno-społeczne pochodzą z rejestru stanu cywilnego oraz rejestru PESEL.

10. W sprawozdawczości statystycznej jako **zgony** pochodzące z roku sprawozdawczego przyjmuje się fakty, które miały miejsce na terenie Polski i zostały zarejestrowane przez USC w danym roku, w tym zgony, jakie miały miejsce w latach wcześniejszych, ale zostały zarejestrowane w roku sprawozdawczym.

Źródłem danych o zgonie jest, wykorzystywany wtórnie przez statystykę publiczną, dokument Ministerstwa Zdrowia podstawowy dla akt stanu cywilnego „Karta zgonu” oraz dane z rejestru urzędu stanu cywilnego i – od 2015 r. – z rejestru PESEL.

11. Do przedstawienia procesów starzenia się społeczeństwa w układzie terytorialnym zastosowano typologię powiatów uzyskaną przy wykorzystaniu **trójkąta Osanna**.

Trójkąt Osanna zbudowano w układzie współrzędnych, którego osiami są boki trójkąta równobocznego charakteryzujące jedną z cech. Osie wyskalowane od 0% do 100%. W przypadku analizy starzenia się społeczeństwa wykorzystano udziały ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem danej jednostki terytorialnej. W efekcie charakter struktury wieku danej jednostki terytorialnej wyraża położenie odpowiadającego jej punktu, który znajduje się w miejscu przecięcia trzech linii równoległych do trzech boków trójkąta. Trójkąt ten podzielono na sześć typów określających etapy rozwoju struktury wieku ludności. Dla każdego powiatu jako kryterium podziału ludności zastosowano przeciętne udziały poszczególnych grup wiekowych osób (położenie punktu wewnątrz trójkąta informuje o udziale poszczególnych grup wieku w ogólnej liczbie ludności). Typy wieku ludności pogrupowano klasyfikując powiaty według struktur wieku ludności jako młode demograficznie, stabilne demograficznie, starzejące się demograficznie.

12. Typologia demograficzna według J.W. Webba jest sposobem uporządkowania jednostek przestrzennych przy uwzględnieniu dwóch czynników rozwoju, tj. przyrostu naturalnego (PN) i salda migracji (SM).

Metoda Webba polega na zakwalifikowaniu badanej jednostki do jednego z ośmiu typów rozwoju ludności w zależności od znaku i wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego oraz salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Klasyfikacja Webba wyróżnia:

I. Typy rozwojowe (przyrost liczby ludności):

- typ A: $+PN > |-SM|$ – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- typ B: $+PN > +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- typ C: $+PN < +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- typ D: $|-PN| < +SM$ – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny;

II. Typy regresyjne (spadek liczby ludności):

- typ E: $|-PN| > +SM$ – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- typ F: $|-PN| > |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- typ G: $|-PN| < |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- typ H: $+PN < |-SM|$ – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałe są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy (przejściowe).

Typ badanej jednostki określa się odczytując relację obu zmiennych przy wykorzystaniu układu współrzędnych (oraz dodatkowo wprowadzonych przekątnych), w którym oś rzędnych odpowiada wartościom współczynnika przyrostu naturalnego, a oś odciętych wartościom współczynnika salda migracji stałej w badanym okresie.

13. Współczynniki dotyczące **ruchu naturalnego i migracji ludności** w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności (według stanu w dniu 30 czerwca); do 2009 r. – zameldowanej na pobyt stały.

Współczynnik zgonów niemowląt jest liczony w odniesieniu do urodzeń żywych w tym samym okresie.

14. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

15. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

16. Szczegółowe informacje metodologiczne oraz pojęcia statystyczne opublikowane zostały w poniższych opracowaniach:

- Zeszyt metodologiczny – Ruch naturalny. Bilanse ludności,
- Zeszyt metodologiczny – Migracje ludności,
- Publikacja GUS „Trwanie życia w 2020 r.”,
- Publikacja GUS „Prognoza ludności na lata 2014–2050”,
- Rocznik Demograficzny 2021.

Methodological notes

1. Data were compiled on the basis of:

- 1) the balances of the size and structure of the **population** in a gmina. Population balances are compiled for periods between censuses on the basis of the last census (with the exception of data for 2010 – see item 3), taking into account changes in a given period connected with vital statistics (births, deaths) and migration of the population (registering and cancelling registration for permanent as well as temporary residence from other gminas and from abroad) as well as address changes of the population due to changes in the administrative division (more – see item 2);
- 2) the registers of the Ministry of Digital Affairs – on internal and international migration of population for permanent as well as temporary stay residence;
- 3) documentation of gminas regarding internal and international migration of population for temporary stay;
- 4) documentation of Civil Status Offices – regarding registered marriages, births and deaths;
- 5) documentation of regional courts – regarding legally valid decisions in actions for separations and divorces.

2. The data on the number and structure of population presented in this publication have been developed according to the **national definition of residence**. This means that includes internal migration for temporary stay, i.e. the difference between the number of persons who temporarily left the gmina for more than 3 months (until 2005 – more than 2 months) to another place in the country and the number of persons who arrived from somewhere else in the country for more than 3 months (until 2005 – more than 2 months). For the population of the gmina therefore are not counted immigrants staying in Poland temporarily, but are counted Polish permanent residents temporarily staying abroad (regardless of the period of their temporary presence/absence).

3. Data about population (as of 30 June and 31 December) as well as demographic rates and indicators per capita (per 1000 population etc.) were compiled – unless otherwise stated – on the basis:

- for 2000–2009 – of the results of the Population and Housing Census 2002 (for 2000 and 2001 there was applied the administrative division of the country obligatory as of 31 December 2002; for remaining years – on administrative division in force at a given moment);
- since 2010 – of the results of the Population and Housing Census 2011, for 2010 by the administrative division valid as of 31 December 2011.

4. Data regarding the **vital statistics** according to territorial division were compiled as follows: marriages – by the place of residence of the husband before the contract of the marriage, separations and divorces – by the place of residence of the person filling petition, births – by the place of residence of the new born child's mother, deaths – by the place of residence of the deceased.

5. The data on **marriages** refers to marriages contracted according to lawful rules at the civil status offices. On the basis of the Act of 24 July 1998 (Journal of Laws No. 117, item 757) in the local civil status offices in Poland are registered all marriages, including those based on the internal law of the Churches or the Religious Associations. Marriages contracted (on the basis of canonic laws marriages) subordinate the civil Polish laws and induce due to the same civil and law consequences as marriages contracted in the local civil status offices.

The religious marriages may be contracted in the ten Churches and Religious Association: Kościół Katolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Ewangelicko-Metodystyczny, Kościół Chrześcijan Baptystów, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Polskokatolicki, Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Zielonoświątkowy.

6. Separations as a legal institution were introduced in Poland on 15 December 1999 on the basis of the Act of 21 May 1999 (Journal of Laws 1999 No. 52, item 532).

In the separation statistics, the voivodship of residence in Poland of a persons filing petition for separation has been taken as criterion of division by voivodships (powiats, urban areas, rural areas). In the case when separation is filed by a person residing abroad, the separation is recorded in the voivodship in which the spouse resides. Data exclude cases of separation adjudicated on the basis of petitions of spouses who both resided abroad at the moment of filing petition.

7. Divorces as a legal institution were introduced in Poland on 1 January 1946 on the basis of the Act of 25 September 1945 – Marriage Law (Journal of Laws 1945 No. 48, item 270). The family law is regulated by the Act of 25 February 1964, the Family and Guardianship Code (Journal of Laws 1964 No. 9, item 59, as amended).

In the divorce statistics, the voivodship of residence in Poland of a persons filing petition for a divorce has been taken as criterion of division by voivodships (powiats, urban areas, rural areas). In the case when a divorce is filed by a person residing abroad, it is included in the voivodship in which the spouse resides. Data by territorial division exclude cases of divorces adjudicated on the basis of petition of spouses who both resided abroad at the moment of filing petition.

8. Information on **births and deaths** (including infant deaths) is presented according to criteria of the definition of infant births and deaths recommended by the World Health Organization (WHO).

Compiling data on causes of deaths, an initial **cause of death** was assumed. An initial cause of death is defined as a disease that occurred at the beginning of an illness period and led to death or as an injury or poisoning that resulted in death.

9. All **births** which took place in Poland and were registered by civil status offices in the current year are included in statistical reporting for that year. It regards also children born after 31 March 2011 (i.e. after the reference day of population census), but registered in the reporting year.

Until 2014, "Notification of birth", the basic for civil status records document of the Ministry of Health, was the source of data on live birth and still birth. It was used secondarily by official statistics. Since 2015, medical data on live births have been supplied by the document of the Ministry of Health "Birth certificate". Sociodemographic data come from the civil status register and PESEL register.

10. All **deaths** registered by civil status offices in Poland during the current year are included in statistical reporting for that year, including the deaths which took place in the previous years, but were recorded in the reporting year.

Data on death are derived from the document of the Ministry of Health "Death certificate", which is the basic document for civil status records and is used secondarily by official statistics, as well as from the civil status register and – since 2015 – from PESEL register.

11. For presenting ageing processes of the population in a territorial layout, the typology of powiats with **Osann's triangle** was used.

The Osann's triangle was built in a coordinate system, which axes are sides of equilateral triangle characterising one of the features. Axes were scaled from 0% to 100%. In the case of the analysis of population ageing, the shares of economic age groups in the total population of a given territorial unit were used. As a result, the age structure of a territorial unit is expressed by the position of the corresponding point at the intersection of three lines parallel to the three sides of the triangle. This triangle is divided into six types, which define the stages of development of the age structure of the population. For each powiat average shares of particular age groups of persons were used as a criterion of a division of the population (a place of a point in the triangle indicates a share of particular age groups in total number of the population). Types of age of the population were grouped classifying powiats by structures of age of the population as demographically young, demographically stable and demographically ageing.

12. Typology of population change proposed by J.W. Webb is a way of ordering territorial units by taking into account two factors of development, i.e., natural increase (NI) and net migration (NM).

According to Webb's method, territorial units can be classified into one of eight types of population development depending on the sign and absolute value of natural increase and net migration for permanent residence per 1000 population. Webb's classification distinguishes:

I. Types of development (population growth):

- type A: $+NI > |-NM|$ – positive natural increase exceeds negative net migration,
- typ B: $+NI > +NM$ – positive natural increase exceeds positive net migration,
- typ C: $+NI < +NM$ – positive natural increase is lower than positive net migration,
- typ D: $|-NI| < +NM$ – positive net migration compensates for negative natural increase producing a net growth;

II. Types of regression (population decline):

- typ E: $|-NI| > +NM$ – negative natural increase is not compensated for by positive net migration,
- typ F: $|-NI| > |-NM|$ – population loss due to negative natural increase is large than caused by negative net migration,
- typ G: $|-NI| < |-NM|$ – population loss due to negative net migration is larger than that caused by negative natural increase,
- typ H: $+NI < |-NM|$ – negative net migration is not compensated for by positive natural increase.

If absolute values of the rate of natural increase and the rate of net migration for permanent residence are equal or when the value of one of the rates is zero – additional (transitional) types are introduced.

A given unit is classified into a particular type by identifying the relationship between both variables using a coordinate system (as well as additionally introduced diagonal lines), where the axis of ordinates corresponds to values of the rate of natural increase and the axis of abscissas – values of the rate of net migration for permanent residence in a given period.

13. Rates concerning vital statistics and migration of the population according to territorial division were calculated as the ratio of the number of defined events to the number of population actually residing given area (as of 30 June); to 2009 – registered for permanent residence.

The infant death rate is calculated in relation to live births in the same period.

14. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

15. Due to the electronic mode of data processing, in some cases component totals may differ from the amount given in the "total" field.

16. Detailed methodological information and statistical concepts have been published in the following elaborations:

- Methodological book – Vital statistics. Population balances,
- Methodological book – Migration of population,
- Publication of the Statistics Poland „Life expectancy in 2020”,
- Publication of the Statistics Poland „Population projection 2014–2050”,
- Demographic Yearbook of Poland 2021.